

VÄNERSBORGS SÖNERS
GILLES

ÅRSSKRIFT
1950

Nittonde årgången

TIDSKRIFT FÖR
VÄNERSBORGS MUSEUM

Vänerns borg
C. W. Carlssons Eftr:s Boktryckeri
1950

Anteckningar om Vänersborgs skola i äldre tider.

I.

Om den äldsta skolestuvan och dess efterföljare.

Skolmästaren vid Vänersborgs skola filosofie magistern Johannes Rydhenius höll äntligen efter lång väntan i sin hand fullmakten på kyrkoherdetjänsten i Järpås i Kållands härad. Järpås var ett s. k. regalt pastorat, och Kungl. Maj:t själv skulle utnämna kyrkoherde där, efter det Rydhenius egen svåger Harald Ullenius år 1714 därifrån blivit transporterad till Timmele pastorat, Men Kunglig Majestät låg i fält sedan många år och befann sig nu hos turken. I Demotika var också fullmakten för Rydhenius år 1714 undertecknad. Det hade tagit tid att få den därifrån, först till Stockholm och sedan till domkapitlet i Skara. Nu i mars 1715 hade den ändå hunnit till Vänersborg, bara några månader innan Rydhenius den 1 maj skulle tillträda tjänsten.

Magister Johannes var född 1677 i Flo, där hans fader, prosten Anders Rydhenius, var kyrkoherde. Johannes hade blivit student i Uppsala 1697 och magister där 1707. Redan 1709 var han välbeställd skolmästare i Vänersborg. 1712 hade han låtit prästviga sig, och nu, 1715, stod han i begrepp att tillträda kyrkoherdetjänsten i Järpås. Där fick han emellertid ej verka länge, ty han dog redan 1716. Sedan 1709 var han gift med Gunhilda Rhodin, dotter av kyrkoherden Peter Rhodin i Råda.

Magister Rydhenius hade således i sex år varit skolmästare i Vänersborg, då han 1715 skulle lämna sysslan i andra händer.

I anledning av hans avgång förordnade landshövdingen Anders Sparrfeldt, att dessförinnan syn skulle hållas på skolmästaregården, och magistraten förordnade rådmännen Bengt Valtinson och Michael Wallman samt notarien Petter Björkman att med biträde av de byggnadskunnige borgarna Sven Eriksson, Torsten snickare, Olof Bonde och Hans på Holmen hålla avträdessyn på skolmästaregården, som omfattade både bostad för skolmästaren och själva "Skolestuvan."

Den 28 april 1715 sammanträdde synemännen på ort och ställe. Skolmästaregården var belägen i nordöstra hörnet av nuvarande Stora Plantaget, således i hörnet av Kyrkogatan och Drottninggatan. Enligt 1699 års karta med tillhörande beskrivning var tomten 46 alnar lång utmed Kyrkogatan och 20 alnar bred utmed Drottninggatan.

Enligt syneprotokollet, som finnes bifogat länsstyrelsens verifikationer till kronoräkenskaperna för år 1715 och därigenom fortfarande finnes bevarat i kammararkivet (Älvsborgs läns verifikationer 1715 Band 2 fol. 6321), började syneförrättningen med att Rydhenius tillspordes, om något inventarium blivit upprättat, då han tillträdde skolmästaresysslan. Men det konstaterades, att någon syn då ej hållits, och att man därför ej kunde vinna någon underrättelse om det stånd, som gården på den tiden varit i.

Synemännen besiktigade därefter huset med dess inventarier och började i ett utrymme, som kallas "en stuga invid Östra gatan", d. v. s. Kyrkogatan, för att sedan fortsätta rum efter rum. Man kan väl antaga, att den gamla traditionella synegången, som brukade ske medsols, tillämpades, och därigenom kan man få en viss föreställning om rummens läge i förhållande till varandra.

"Stugan", d. v. s. rummet vid Östra gatan, tydligen tillhörande skolmästarens boställsvåning, som dessutom bestod av en kammare och kök, säges vara försedd med sex fönster. Därmed kan ej menas sex väggöppningar för fönster, utan var och en sådan får antagas hava varit försedd med vad vi skulle kalla två fönsterhalvor, som var och en innehöll två fönsterrutor. Det fanns således tre fönster i vår tids mening i rummet. En av fönsterrutorna befanns "alldeles breckelig", och dess ersättande beräknades kosta 2 öre. Till fönstren hörde fönsterskruvar, tydligen att användas för fönsterluckornas tillskruvande. Fönsterluckor voro nödvändiga både för att skydda de dyrbara rutorna mot åverkan och kanske främst för att hålla ute vinterkylan. Det antecknades, att fönsterkarmarna suttit i ett annat äldre hus, innan de kommit till användning i skolhuset. De befunnos nu vara något bräckliga. I rummet fanns en spisel, d. v. s. en öppen sådan, försedd med spjäll. Både spiseln och spjället antecknas vara "behållna", d. v. s. i godtagbart skick. I rummet fanns ett runt bord på fot, som lämnades utan anmärkning. Två dörrar omnämnas, en låsförsedd dörr till själva stugan och en dörr till kammaren. Det antecknas, att knutfodringen var bräcklig och behövde bättras med fem bräder och tjugo spikar, som tillhopa med beräknad arbetslön ansågs kosta 18 öre. Även golvet var i dåligt skick och skulle lagas med tre bräder, vilket med spik och arbetslön skulle kosta 12 öre.

Bredvid "stugan" fanns en inredd kammare med fyra fönster — d. v. s. i vår mening två — med luckor och fönsterskruvar. Spiseln i kammaren med sitt spjäll ansågs "behållen". I kammaren fanns ett litet runt, fastspikat halvbord, en gammal ståndsäng och en gammal bokhylla, allt tydligen till skolhuset hörande inventarier. En dörr ledde till köket.

I köket fanns naturligtvis spisel med järnstöd, spjäll och bakugn. Åt gården ledde från köket en gammal ekedörr,

som ansågs bräcklig, och en dörr till "förstugan", om ej detta, vilket förefaller troligt, är felskrivning för kammaren. I köket var ett "contoir" av bräder uppsatt, brukat till källare. Köket var försett med ett fönster med luckor och järngaller. Tre rutor voro söndriga och skulle kosta 6 öre. Golvet var i dåligt skick och skulle bättras med tjugutvå bräder, vilket med spik skulle kosta 21 öre, vartill kom den beräknade arbetslönen 2 öre.

Därmed var synegången i skolmästarens boställsvåning avslutad, och man fortsatte till "skolestuvan". Den hade enligt vårt sätt att räkna fem fönster, därav två försedda med luckskruvar. Ej mindre än 11 rutor befunnos bräckliga, och en fönsterbåge måste ersättas. Den öppna spiseln behövde kalkslås. Från skolsalen ledde tre dörrar, en försedd med lås, till förstugan, en utan lås till köket och en, försedd med klinka, till gården. Golvet var alldeles odugligt, så att för detsamma fordrades 6 timmerstockar till underrede för 1 daler 4 öre, 5 tolfte bräder och 300 spik, vilket allt beräknades draga en kostnad av 5 daler 14 öre jämte arbetslön 1 daler 28 öre. Dessutom beräknades för fyllning i skolestuvan — väl under det nya golvet — 2 daler.

I skolsalen funnos två gamla bord, en bräde-räknetavla, en mindre sådan, en gammal ljuskrona, bänkar till skolbarnen och ett gammalt "försäte", som väl är liktydigt med kateder.

Synemännen hade så hunnit tillbaka till förstugan. Det talas om att denna var försedd med dörr, och att där eller i förstugans närhet fanns ett utrymme, som kallas för "sånhus", vad det nu kan vara. Från förstugan ledde till vinden en trappa, som skulle repareras för 8 öre.

Vinden över husen, som det heter i protokollet, trots att det ej gärna kan röra sig om mera än en enda byggnad, var "tråssad", d. v. s. försedd med golv, och där fanns en i tre avdelningar indelad sädesbinge.

Vad byggnadens yttre beträffar hade man ju förut vid besiktningen av skolmästarens bostad antecknat, att knutfodringen var bräcklig, och i avseende å husets yttre föreskrevs dessutom endast, att taket skulle repareras med hjälp av tre pund näver, som kostade 18 öre, vartill kom arbetslön 6 öre.

Utefter de båda angränsande gatorna voro uppförda gamla plank, som voro i dåligt skick, så att de skulle lagas med 7 tolfte bräder till 24 öre tolfte. Spikåtgången för planken beräknades till 168 stycken till 18 öre hundradet. Arbetslönen ansågs bli 2 daler, och dessutom fordrades fem vrakbläckar, tydligen till stolpar och sex stycken ribbor.

Av uthusbyggnader, som tillhörde staden, talas endast om ett gammalt skjul, som var fäst i salig Per Wennerstens hus, d. v. s. i grannhuset västerut vid Drottninggatan, men herr magistern hade på tomten på egen bekostnad uppbyggt ett fähus av "skifte", d. v. s. bräder lagda kant mot kant mellan uppstående stolpar, med vilken byggnad dock synemännen ej togo någon befattning. Magistern hade också enligt vid synetillfället förededd räkning, lydande å 16 daler, bekostat den gärdesgård inne på tomten, som väl skilde själva skolutbyggnaden från fähuset och andra tillhörande byggnader, och denna gärdesgård skulle enligt vad protokollet visar nu inlösas, dock ej med mera än 10 daler.

Syneprotokollet, som visar, att husets iståndsättande beräknats draga en kostnad av sammanlagt 26 daler 15 öre förutom ersättningen för den förenämnda gärdesgården på 10 daler, är försett med landshövdingen Sparrfelts resolution den 24 maj 1715, att stadskassören Johan Fagerdahl hade att utbetala den beräknade summan för reparationen av skolhuset, som, sedan reparationen vore behörigen förrättad, skulle skolmästaren "tillinventeras och av honom och dess successorer vid makt hållas".

Allra sist finnes på protokollet antecknat kvitto av M. Wallman och N. Kiellman, att de av stadskassören mottagit 26 daler 15 öre. Om ersättningen för gärdesgården talas icke.

* * *

Den skolbyggnad, som var föremål för den ifrågavarande synen, var icke så gammal. Från stadens flyttning från Brätte till den dag år 1676, då danskarna intogo och härjade Vänersborg, hade man troligtvis icke hunnit att skaffa sig något skolhus, ty enligt en räkenskapsanteckning från 1671 uppbär då borgaren Anders Barck av staden 9 daler s:mt, för det skolmästaren satt uti hans gård år 1666. Och då stadens inbyggare efter 1676 års katatrof först flera år därefter kunnat återvända till sin härjade stad och begynna dess återuppbyggande, så hade nog skolhusbygget fått komma i allra sista rummet vid planerandet av byggnadsföretagen. Det synes ha dröjt ända till 1690-talet, till dess något skolhus bygge kommit till stånd.

Den 5 februari 1693 hade borgmästaren Anders Hiellman sammankallat borgerskapet på rådstugan för att delge dem landshövdingens — han hette då Lars Eldstierna — befallning, att borgerskapet skulle nu strax låta uppbygga nödigt skolehus eller köpa en därtill tjänlig gård i staden. Men mot detta protesterade borgerskapet högeligen, icke mot själva saken, men mot sättet för anskaffande av de för företaget erforderliga medlen. Det var nämligen avsikten, att skolhusbygget skulle bekostas genom en uttaxering för ändamålet. Borgerskapet beropade sig på Kungl. Maj:t resolutioner, som föreskrevo, att sådana publike byggnader skulle bekostas av stadens medel, d. v. s. av stadens inkomster av järnfrakterna m. m., "varande borgerskapet därtill nu för tiden alldeles oförmögne att av deras egna medel en sådan byggnad uti

dessa svåra contributionstider åstadkomma", heter det i magistratens protokoll. Borgmästaren lovade att författa en supplik till Hans Nåde med bön, att han måtte dem från denna bördan förskona.

Saken synes också ha fått vila, men i 1699 års räkenskaper för staden (Länsräkenskapernas verifikationer fol. 3481-2) finnes en räkning på skolhusbyggnaden. Man hade då tydligen inköpt en redan befintlig byggnad — densamma, som var föremål för syn år 1715 —, ty i räkningen talas om reparationen av tolv fönsterkarmar, som flyttats från ett annat hus. Man hade haft utgifter för tre dörrar med karmar, för beslag till sex dörrar, för nya golv och ny vindstrappa, för 60 tolfte bräder och 6.000 spik, för lera och sand, för 1/2 skeppund näver samt för 1.000 st. torv till skolans torvning och kostnad för samma torvs läggande på taket.

Det synes ha varit en ganska omfattande reparation, och man blir därför förvånad, då man i stadens dombok den 13 november 1709 läser, att den nye skolmästaren magister Rydhenius då ingav en skriftlig påminnelse om "skolehusets angelägna reparation". Borgerskapet ställde sig emellertid mycket tillmötesgående och lämnade herr magistrern uppdrag att själv skaffa murmästare och snickare samt andra hantverkare, som tarvades för att förfärdiga vad som nödvändigt prövades, varefter på magistrerns attest assignation skulle givas till betalning.

Men även denna reparation måtte ej ha blivit särdeles grundlig, ty vid prostvisitation i Vänersborg den 17 maj 1713 antecknas efter förhöret i skolan till protokollet, att "fönstren på skolan voro mest söndrige, taket helt odugligt och snart ingenstädes droppefritt, emedan ingen låter sig mera därom nu för tiden vårda." Det är väl därför att antaga, att skolhusets tillstånd varit ungefär likadant som denna beskrivning visar, då den besiktning hölls, för vilken redogjorts så-

som inledning till denna uppsats om Vänersborgs skolhusbyggnader i äldre tider.

Den 19 maj 1729 ingav höglärde herr magistern Christopher Rydell, som då varit skolmästare i Vänersborg sedan 1723, till magistraten ett memorial angående skolhusets bristfällighet, vilket föranledde magistraten att förordna rådmannen Johan Anders Ludolph samt handelsmännen Olof Ahlqvist och Johan Tenggren, de båda sistnämnde såsom representeranter för den institution, som kallades "stadens äldste", att besiktiga skolhuset och noga anteckna bristfälligheter och uppskatta kostnaden för nödiga reparationer.

Någon grundlig sådan har ej heller nu ägt rum, ty den 26 januari 1754 omtalas, att magistraten erbjudit dåvarande rektorn Carl Fägersten att tillsvidare få nyttja "stadens neder vid sjön nybyggda gård", tills man framdeles kunde få uppbyggd en ny skolbyggnad, men att herr rektorn "icke särdeles funnit sig därmed nögd", varför magistraten beslutat, att det gamla skolhuset skulle tagas i närmare ögnasikte för att få utrönt, huruvida detsamma med någon dräglig reparation kunde stå att hjälpa. Borgmästaren Ingman med rådmannen Ahlqvist, snickaren Krigsberg och borgaren Sundberg skulle verkställa besiktningen.

Dessa synemän tillkallade sedermera bonden Börje Eriksson från Ale härad såsom en erfaren timmerman (Aleborna voro särskilt kända för sin skicklighet som timmermän) att besiktiga skolhuset, och den 21 september 1754 inberättar Börje, att han efter noggrann undersökning av skolhusets beskaffenhet befunnit detsamma till syllar, fönsterposter, spisar samt särskilt vad beträffade södra väggen vara så alldeles förruttnat och förfallet, att det ej kunde med reparation hjälpas och i stånd sättas. Magistraten beslöt då att framdeles upptaga frågan om skolehusets nybyggnad.

Senare i september samma år voro stadens äldste sammankallade, och det konstaterades under överläggningarna, att då enligt verklig erfarenhet det icke vore mycken åtskillnad i kostnaden mellan trä- och stenhus, särskilt om man brukade all görlig försiktighet och sparsamhet, varför det till uppbyggnad stående skolhuset skulle uppföras av sten.

Den 28 februari 1755 var man emellertid färdig att riva upp detta kloka beslut. Borgmästaren framhöll, hur nödigt och angeläget det vore, att stadens skolhus, som vore i ett slätt tillstånd, bleve ersatt med ett nytt hus, då skolbarnen eljest komme att taga skada till hälsan. Det beslöts också, att bygget skulle igångsättas under instundande vår, men att huset skulle byggas av trä. Man hade nämligen räknat ut, att man skulle kunna kostnadsfritt få erforderligt timmer från kronoparken Hunneberg, varom man också beslöt att göra ansökan. Åtgången beräknades till 16 tolfte moget hustimmer. Den 10 april fick man emellertid landshövdingen greve Mörnerns besked, att timmer ej kunde tillhandahållas, enär kronoparken Hunneberg märkeligen avtagit i anseende till det oundgängliga behovet för angränsande skoglösa hemman, och har stadens framställning för övrigt icke kunnat bifallas, enär Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 10 juni 1753 befallt, att alla publika byggnader skulle uppföras av sten efter av Kungl. Maj:t godkända ritningar.

Man beslöt då att tillsvidare som bostad för rektorn och lokal för skolundervisningen upplåta "stadens hus vid sjön", som därför skulle med nödigt gårdsrum inplankas. Rektorn höll sig emellertid trots detta kvar i sin bostad i det gamla skolhuset, men efter hållen brandsyn där inberättade murmästaren Anders Söderberg, att de bägge skorstenspiporna voro på vinden alldeles sönderfallna, så att i spisarna icke utan vådligt äventyr kunde eldas, och magistraten fann därför nödigt att genom byfogden och stadstjänaren anmoda magister

Fägersten att hädanefter icke elda i spislarna och snarast flytta till stadens gård vid sjön.

Sedan magistern flyttat dit, — både han och collegan Wennerlund voro för år 1760 mantalsskrivna i nr 10 kv. Kransen —, befanns emellertid att utrymmet där icke räckte till både för bostad åt honom och till skolrum, och den 8 november beslöt man att förhyra rum för själva skolundervisningen i framlidne fänriken Carl Ekmans hörnegård vid torget, där man förhyrt den stora salen och kammaren mot 20 dalers årlig hyra från nästkommande Hindersmässotid (den 19 januari).

1757 hade man tagit nävern av taket på det gamla, dåmera oanvända skolhuset, och den befanns så dålig, att det ej kunde löna sig att auktionera bort den, varför den under hand överläts till rådman Lorich för 8 daler. Rivningen av det gamla skolhuset hade tydligen börjat, och det var på den gamla skolhustomten som det nya huset skulle uppföras.

Detta, som dock slutligen blev uppfört av sten, var färdigt 1760, men togs icke i bruk förrän från vårterminen 1761. Den 12 januari 1761 begärde skolans rektor — då utnämnd till kyrkoherde i Rackeby — magister Fägersten, att magistraten måtte tillse, att det nya skolhuset bleve försett med sådana bord och bänkar, som vore nödiga till skolungdomens betjäande. De bord och bänkar, som funnits i det gamla skolhuset, hade nämligen blivit försålda. Rektorn begärde vidare, att fönstren i det nya skolhuset skulle förses med luckor, på det att han under den återstående delen av vintern kunde vara någorlunda bärgad för köld och väder från de otäta fönstren, en begäran, som ju ej utgjorde något gott be-tyg åt det nya huset.

Skolhusfrågan synes emellertid nu ha varit ordnad för en ganska lång tid. Ty man ser sedan i stadens handlingar icke på länge talat om stadens skolas. I oktober 1773 betalas för sex fönsterluckor med vattenlister på skolhuset, och den 14

januari 1774 får murmästaren Anders Watz betalning för rappning samt lagning av dörrar på skolhuset. Den 6 juli 1776 anmäler dåvarande rektorn magister Östman, att vid brandsyn den i hans dagliga rum stående kakelugnen blivit förklarad oduglig, varför materialskrivaren Dahlbom fick magistratens order att ombestyra nedtagning och omsättning av kakelugnen. Den 18 juni 1777 får dåvarande rektorn magister Tengborg tillstånd att till Mikaelitid (den 29 september) gratis få disponera skolhusets vindsammare, som de senare åren varit bebodd av kollegan Erland Kiellberg.

Natten mellan den 24 och 25 september 1777 hemsöktes staden av en mycket förödande eldsvåda — ej mindre än 52 av stadens hus brändes — och denna härjade också det jämförelsevis nya skolhuset.

I sin redogörelse till examen vid skolan 19 december 1777 skriver rektor Jonas Tengborg, att genom branden såväl hans som hans ämbetsbroders magister Salmenius lektioner blivit avbrutna. Då reparationerna på stadens fattighus, som blivit destinerat till interimsskola, icke kunnat fullföljas, så hade rektorn ensam måst från den 27 oktober till höstterminens slut på en trång sammare sköta båda klasserna. All nöjaktig flit hade använts, men då rektorn måst dela sin tid mellan så många disciplar — de voro 5 i rektorsklassen och 13 i kollegans klass — som varit av olika "profector", så hade han måst ge efter på fordringarna, vilket borde likaså billigt ursäktas, som det av rektor otvunget vidginges.

Det brandskadade skolhuset blev emellertid snart nog reparerat. Den 29 juni 1778 anvisas 183 rdr 8 skilling därför, och den 2 oktober samma år rapportera rådmannen Eric Adolph Fahlgren, färgaren Tropp och materialskrivaren Dahlbom, att de enligt order besiktigat skolhuset och funnit det, utom beträffande rappningen, i alla delar vara i fullkomligt stånd uti allt vad på entreprenören ankommit. På hösten var skolan

åter i gång i sitt gamla hus och den 15 november, då man i staden på ett vidlyftigt och ståtligt sätt firade kronprins Gustafs födelse, deltog också skolan genom att i tre av skolhusets fönster anordna illuminerade transparanger med sinnrika inskrifter, naturligtvis avfattade på latin.

Entreprenören hade dock tydligen icke åtagit sig att utföra alla erforderliga arbeten, ty ännu 1780 betalas för 700 taktegel till skolhuset och för teglingen av hela taket på båda sidor, för upphuggning av "ryggaref" (?), för fjärbräder och vindskidor, för murning av en mellanmur och en dubbel kakelugns pipa, för ett dubbelt mellanskrank av bräder med dörr och tvenne sittbänkar samt för uppsättning av tvenne kakelugnar.

Under skolhusets reparation hyrde man från Mickelsmässan 1779 till vårfrudagen 1780 för skolans behov två rum och andra utrymmen i Rådman Fahlgrens hus för 5 rdr 16 sk. Man hade vårterminen 1779 i kollegans klass 18 och i rektors klass 9 elever.

1825 blev skolhuset åter underkastat en grundlig reparation tack vare vikarierande rektorn, regementspastorn Daniel Peter Lundblads nitiska pådrivande. Han ställde sig själv som entreprenör för arbetena, som medförde förlust för honom. Det säges i en minnesteckning över honom, att det varit hans förtjänst, att skolhusbyggnaden efter reparationen fick "ett artistiskt skönt utseende." Någon avbildning av huset är tyvärr icke bevarad.

Den 5 juni 1830 ingår vice rektorn magister Pehr Selander en skrift till magistraten, däri han yrkade, att på skolhusets vind skulle inrättas ett särskilt rum för lärdomsskolans bibliotek. Han påminde också om att han redan i augusti 1828 påvisat behovet av stolar för lärarna, ett behov som dock nu något minskat, sedan apotekaren Forshæll med berömlig friskostighet till skolan skänkt en antik, väl konditionerad stol

till stora samlingsrummet. Selander erinrar också i sin skrivelse om att skolans "gymnastik" börjat att förfalla, så att den för barnen vore högst vådlig och i sitt nuvarande skick åstadkomme icke obetydliga olyckor. Han frågar, om denna byggnad nu skall nedrivas, inhägnas eller repareras och med lagligen dokumenterad lärare förses. Magistraten beslöt, att skrivelsen skulle överlämnas till lancasterdirektionen med begäran att under reparationen av skolhuset få flytta skolans bibliotek till lancasterskolan. Beträffande stolarna skulle från rådman Werlin inköpas tre sådana för 3 rdr stycket under förutsättning, att de skulle vara med färg anstrukna. Vad beträffade gymnastiken så skulle då den för det närvarande i brist på lärare icke kunde begagnas, från allmänna sockenstämman inhämtas besked, om gymnastiken skulle försäljas eller nedtagas för att tillsvidare läggas i förvar. Det rörde sig tydligen icke om en byggnad, där gymnastik utövades, utan om vissa för gymnastiken avsedda utomhus uppställda redskap och ställningar.

Den 28 augusti 1830 anmälde Selander, att reparationen av skolhuset icke hunne att avslutas före höstterminens början, och man beslöt att i rådhuset för skolundervisningen upplåta sessionssalen, så fort som lagmansrätten slutat sina sammanträden.

Men skolhuset blev som vanligt endast nödortfigt reparerat, och snart nog gjorde sig säkerligen åtskilliga bristfälligheter påminta. En del sådana voro naturligtvis orsakade av skolungdomens eget slarv och okynne, t. ex. då det gällde sönderslagna fönster. Den 24 januari 1832 skriver magistraten till rektor Selander: "Hos magistraten har blivit företedd en till riktigheten bestyrkt räkning för i skolhuset insatte fensterrutor till belopp af ej mindre än 16 rdr 16 s. riksgälds, derföre godtgörelse af stadskassans medel blifwit fordrade. Magistraten, som ej anser stadskassan skyldig bestrida en så-

dan utgift, får för den skuld underrätta Titulus, att inga kostnader wid skolen erkännes till godtgörande af församlingen, som icke efter föregången besigtning pröfwat församlingen tillkomma, och att endast de fensterrutor, som genom owäder eller under tillfälliga händelser utom skolungdomens wålände kan hafwa blifwit söndrige eller utslagne, af församlingen ersättas."

Men snart stundade för staden betydligare utgifter för skolan än dem, som hänförde sig till några sönderslagna fönster. Den 4 oktober 1834 härjades staden åter av en våldsam eldsvåda, som utplånade största delen av stadens bebyggelse. Bland de eldhärjade byggnaderna befann sig också skolhuset. Det var visserligen brandförsäkrat, och staden uppbar i brandskadeersättning 2.000 rdr banco eller 3.000 kronor, men beloppet räckte ej till uppförande av nytt skolhus, och det fanns naturligtvis i en så i grunden förödd stad många byggnadsföretag, som måste gå före skolhusbygget, så att frågan om skolhusets återuppförande fick vila i flera år.

Den 13 oktober 1834 hade magistraten att yttra sig över rektor Selanders hos konsistoriet i Skara gjorda anhållan, att han och skolans tvenne kollegor måtte erhålla tillåtelse att på ett års tid avflytta från staden, enär skolhuset vore uppbrunnet och någon lokal för skolan ej vore att tillgå i staden. Magistraten yttrade, att då något skolhus icke kunde bringas i ordning förrän till 1835 års hösttermin, så hade magistraten intet att erinra mot den av stadens lärare begärda permissionen.

Den gamla skolhustomten, där skolan varit förlagd i nära 150 år, frilades efter branden helt för att ingå i den stora öppna plats mellan Kungs- och Drottninggatorna, som sedermera efter dess ordnande till park fick namnet "Stora Plantaget". Till tomt för det nya skolhuset utsågs en plats vid Drottninggatans östra ända i hörnet av Östergatan, och där uppfördes

under åren 1841—1843 en för den tiden ståtlig skolbyggnad, som i något förändrat skick ännu kvarstår och fortfarande begagnas som annex till högre allmänna läroverket. Det nya huset uppfördes i två våningar, varav den övre också innehöll boställsvåning för rektorn.

GAMLA LÄROVERKET.

Undervisningen låg naturligtvis icke alldeles nere under tiden efter branden, tills det nya skolhuset stod färdigt, men det är icke närmare känt, var skollokalerna då voro inrättade, antagligen i spridda, förhyrda rum i de efter branden kvarstående byggnaderna. 1838 hade man sammanlagt 40 elever i skolan, som då var organiserad som en lägre lärdomsskola i tre avdelningar, av vilka var och en var delad i en övre och en nedre "ordning".

Redan innan det nya skolhuset var byggt, hade stadens skola år 1839 ombildats till en s. k. apologistskola med fyra

klasser, och genom de skolreformer, som sedermera i rask följd genomfördes — 1849 gjordes skolan till elementarskola, dock endast med reallinje och denna ej heller fullständig, 1858 blev skolan fullständigt realläroverk och 1868 tillkom fullständig latinlinje — blev det nya skolhuset snabbt alldeles för trångt och otillräckligt. "Wenersborgs-Posten" den 6 juni 1866 omtalar angående årsexamen vid läroverket, att "flyttningen", som i anseende till skollokalens trånga utrymme förut måst avkunnas ute under bar himmel å skolgården, i år försiggått i kyrkan.

1867—69 uppfördes det nu i bruk varande läroverkshuset, som påbyggdes med en tredje våning 1933—35.

* * *

Det är min avsikt att i en kommande uppsats behandla såväl lärarepersonalen vid stadens skola i äldre tider som skolans olika organisationsformer och den undervisning, som där lämnades.

BERTEL HALLBERG.

Teatern i Vänersborg under min skoltid 1888—1896.

Den i Vänersborgs stadshotell inrymda teatern, fullbordad och invigd 1869, gällde länge som en av de vackrare i landsorten.

Scenen hade nog behöft ett större djup och maskineriet blev väl med tiden en smula omodernt, men mot dekorationserna fanns ingenting att anmärka. De hade målats av den på sin tid uppskattade dekorationsmålaren G. O. H. Müller i Stockholm och utgjordes av följande:

- en pelarsal,
- två salongs- och två enklare rumsinteriörer,
- en stads- och en landskapsdekoration, den senare med variation i fonden av ett blånande hav.

Dessutom funnos givetvis en del andra rekvisita. Ridån var målad i rött i traditionell stil.

Salongen var dekorerad i vitt och guld med målningar i tidens fantasistil; väggarna voro i mörkbrun ton. Med parkett och två rader rymde salongen — enligt uppgift i Vänersborgs-Posten den 9 augusti 1869 — något över 600 åskådare, de 200 ståplatserna inräknade. Utsålt hus inbragte ursprungligen 645 rdr. Ståplatserna på parkett begagnades anmärkningsvärt flitigt av skolungdomen. Teaterintresset bland denna var nämligen på min tid betydande. Den kärlek till teatern, som följt mig genom livet, har — jämte så mycket annat — grundlagts under skollåren i Vänersborg.

Teatern blev 1910 utsatt för en eldsvåda, och den renove-

ring och vitmening, som därefter företogs, var ej lyckad. De resande sällskapen, som fäst sig vid den gamla färgrika interiören, voro ej nöjda därmed. Albert Ranft hade enligt uttalande i sina memoarer en viss klockarkärlek till teatern och staden sedan sin första sejour därstädes hos Magda von Dolcke. När han 1884 blivit direktör för eget sällskap, förlade han sitt första uppträdande till Vänersborg. Ranft beklagande vid en sejour, "att den vackra teatern undergått en sådan vandalisering". Sedan 1940 framstår den emellertid i nytt, förbättrat och värdigt skick.

Biljettpriserna voro låga, som man nu ser det. Första parkett kostade 1:25, andra parkett och ståplatser på parkett 1:00 kr. På första raden — där stadens honoratiories sutto — betingade platserna på första bänk 1:50, övriga bänkplatser och ståplatser 1:25 kr. På andra raden eller "hyllan", som den gemenligen kallades, voro priserna respektive 75, 50 och 40 öre. Dessa priser höjdes sällan, men höjningar förekommo dock. När Emil von der Osten i maj 1890 besökte staden, föregången av ett något förstorat rykte, och där bl. a. framträdde i sin mest populära roll som Otto Kolbe (titelrollen) i "Familjens olycksfågel", voro priserna höjda med i genomsnitt 25 öre per plats. Ungefär samma var förhållandet, då August Lindberg i september 1895 framförde "Per Gynt". Till följd av de dryga kostnaderna för denna representation voro priserna höjda med 25 öre på parkett och andra raden samt med 50 öre på första raden. Eljest föranledde uppförandet av även stora utstyrsel- och succéstycken såsom "Ljungby horn" och "Madame Sans-Gêne" ingen höjning av biljettpriserna.

Läroverksungdomen åtnjöt en uppskattad förmån: två skolungdomar — en större och en mindre, i allmänhet uttytt: en gymnasist och en i de lägre klasserna — gingo på en biljett. Då jag i början av skolåldern var tämligen liten till väx-

ten, blev jag bland min äldre broders¹⁾ kamrater en ganska eftersökt *paying guest*. En teaterafton på parkett, där skolungdomen höll till, kostade alltså denna 50 öre. Om teatern ej besöktes i målsmans närvaro, måste rektors tillstånd inhämtas, något som åtminstone för mitt vidkommande aldrig avsågs. En enda gång gavs dispens härifrån. Det var, då "Madame Sans-Gêne" uppfördes. Rektor hade efter en morgonbön tillkännagett, att tillstånd ej behövde begäras i fråga om denna pjäs. Jag vill t. o. m. minnas, att rektor — den ganska fruktade, vördnadsvärde Gustaf Thiodolf Svante Bergman — med en kort motivering uppmuntrade de mera försigkomna eleverna att se den pjäsen. Han var lärare i historia på gymnasiet.

Vänersborg hade alltså en vacker teater, och de sällskap, som vid denna tid besökte staden och där gävo både allvarliga och uppslupna stycken, voro nästan undantagslöst vederhäftiga och ansedda. Fr. o. m. hösten 1892 återkommo en eller flera gånger årligen (vanligen flera gånger) turnéer, utsända eller ledda av Albert Ranft, som snart härefter fick sin verksamhet väsentligen förlagd till Göteborg. Bland andra teaterdirektörer, som ofta gästade staden med sina sällskap, må nämnas Axel Collin, August Lindberg, Wilhelm Rydberg och Hjalmar Selander. Lindbergs sällskap stod i särklass. Här om någonstädes rådde "hög och sann konstnärlig anda". Selanders sällskap åtnjöt likaledes högt anseende. I hans skola (ordet bör tagas bokstavligt) gingo många, som under det nya seklet skulle räknas till scenens stora: Gösta Ekman, Ivan Hedqvist, Gerda Lundequist o. a. Repertoaren, som bjöds, var naturligtvis brokig, det ligger i sakens natur, men den tilltvingar sig respekt, när man nu ser tillbaka. Under hösten 1888—våren 1896 gävos (i tidsföljd) av Shakespeare "Så tuk-

¹⁾ Sedermera postmästaren i Göteborg Einar Eliæson.

tas en argbigga", "Köpmannen i Venedig", "Othello" och "Hamlet" samt av Ibsen "Kärlekens komedi", "Gengångare", "Hedda Gabler", "Samhällets pelare", "Byggmästar Solness", "Lille Eyolf" och "Per Gynt". Talpjäserna i övrigt förete ju en växlande lista från skådespel som Echegarays "Den store Galeotto" och Sudermanns "Ära" över Frans Hedbergs "Bröllopet på Ulfåsa" och von Wildenbruchs "Tofslärkan" till så lätta ting som "Löjen och tårar" och "Öregrund—Östhammar", båda bearbetningar efter tyska original. Med operor var det mera klenst beställt (dock gavs "Konung för en dag" två gånger), medan en mångfald operetter spelades.

Trots en sådan repertoar, som kunde tillfredsställa mycket växlande anspråk, var Vänersborg under min skoltid knappast en god teaterstad. "Fåtalig publik", "glost besatt salong" äro uttryck, som i olika variationer tämligen ofta gå igen i teaterrecensionerna från början av 1890-talet. När "Gengångare" uppfördes i maj 1890, var det nära att föreställningen måst inställas av brist på publik, vilket i tidningen¹⁾ förklaras med bristfällig annonsering — det verkliga skälet var ett annat — och när operetten "Mikadon" gavs i februari 1892 med lysande uppsättning (Jenny Carlbergs sällskap), heter det i recensionen, att stycket hade förtjänat "mångdubbelt" större publik. Då Selander i maj samma år uppför Otto Benzons "En skandal", skriver anmälaren: "Var är publiken? Här är ett erkänt framstående sällskap med en utmärkt repertoar, de bästa alster av både inhemska och främmande författare, som på andra ställen lockat fulla hus, men här stå bänkarna tomma. Vår stad har ej något gott namn om sig i teatervärlden." I tidningen för den 20 maj 1895 heter det: "Väners-

¹⁾ Med tidningen avses här och i det följande "Tidning för Wenersborgs stad och län". De citerade teaterrecensionerna äro också, när annat icke anmärkts, hämtade ur denna tidning.

borg börjar bliva ett otacksamt fält för (teater)konstens utöware, ty i regel betäcka inkomsterna icke kostnaderna. Därför torde nog med tiden gedigna nöjen här bli tunnsådda." De sista orden torde väl dock mera få tolkas som ett agitatoriskt hot från tidningens sida för att driva på teaterintresset.

För min del måste jag säga, att mitt minne icke vitsordar uppgifterna om fåtalig salong, men detta kan måhända bero på att skolynglingen av förklarliga skäl drogs mot mera muntra och populära pjäser, vilka väl i allmänhet fånga publik i Vänersborg som annorstädes.

Å andra sidan talas i recensionerna om goda, mycket goda och utsålda hus. "Lapp på luckan" erkännes dock vara en sällsynt företeelse.

Måhända är det under intrycket av mindre fördelaktiga sejourer för teaterledarna som Stadshotellets innehavare i mars och april 1894 annonserar¹⁾, att teatern ställes hyresfritt till förfogande för "gott sällskap, som vill giva föreställningar där".

I det följande kommer jag ofta att citera teaterrecensionerna. Vem var recensenten? Någon tvekan råder nog icke därom att redaktör Arvid Georg Lindqvist, en kulturellt och socialt intresserad man, under de första åren (av dem det här gäller) skrivit recensionerna, men Lindqvist avled redan i slutet av 1891. Sedan är det ovisst. Men recensentens andliga fysiologi är ganska klar. Han är utpräglad moralist. Trots detta har han överseende med de lätta franska komedierna på grund av deras kvickhet och är innerst inne en beundrare av dem. Däremot ringaktas de tyska lustspelen, vilkas dialog synes honom för tung. Mot de moderna dramatikerna är han i allmänhet skeptisk; Gustaf af Geijerstam t. ex. gillas icke alls. Inför Ibsen står han oförstående, något som flera gånger tar sig kostliga uttryck.

¹⁾ Annonser var införd i ett flertal Stockholms- och större landsortstidningar.

Allt detta tyder på att recensenten (möjligen var det mer än en) var en något äldre man. Vem var han? Tidningens utgivare var sedan mars 1893 läroverksadjunkten fil. d:r Andreas Sahlén, som då också blev dess redaktör. Mitt minne av honom är knappast sådant, att det inbjuder till tro på hans lust eller fallenhet för teaterrecensentens yrke. Men det finns inte många andra att gissa på. Jo, den mångintresserade dövstumläroaren Jonas Wallin, men hans medarbetarskap i tidningen upphörde vid 1893 års utgång.

* * *

Hösten 1888.

Höstsäsongen 1888 inleddes av direktör Frithiof Carlberg med två sejourer, 3—8 och 14—15 oktober. Under mellantiden spelade sällskapet i Uddevalla. Det var ett antal lättare stycken, som uppfördes och som i allmänhet tyckas ha slagit an. "Jorden runt på 80 dagar" i Jules Vernes egen dramatisering av den berömda romanen och C. Millockers "Tiggarestudenten" gjorde den största lyckan; det stora reseäventyret gavs två kvällar å rad för stor publik.

"Jorden runt på 80 dagar", där John Wahlbom — en av sällskapetets bärande krafter — gjorde Passepartout och direktör Carlberg den flegmatiske Phileas Fogg, blev mitt första verkliga teaterminne. Stycket gavs nu med åtskilliga utslutningar, men det märkte ej den unge åskådaren, det var äventyr nog ändå. Och dock faller det starkaste intrycket från denna kväll utanför scenen. Teatern var ju belägen i hörnet av Kungs- och Kyrkogatorna, och efter föreställningens slut gick jag den senare gatan hem, ty det var på den jag bodde (hos "gummorna Braunerhielm¹⁾"), som det hette på

¹⁾ Änkefru Ulla Braunerhielm, f. Eiserman, och hennes dotter Hulda B. hade ett inackorderingshem för skolpojkar, som där åtnjoto en vänlig men ganska sträng tillsyn.

VENERSBORGS TEATER.

Tisdagen den 30 Oktober 1888 kl. 8—10,15 e. m.

Konung för en dag.

(Si j'étals roi!)

Komisk opera i 3 akter (afdelade i 4 tablåer) af Denery och Brosi. Musik af A. Adam.
Öfversättning af Ernst Wallmark.

Personerna:

Monsi, konung af den	spelas af Herr Ringvall
Kasim, konungens kammare och minister	Herr J. Fröberg
Zephos, fiskare	Herr Henriksen
Prins, prinsens	Herr Edman
Zisel, uppfostringsman vid hofvet	Herr Åberg
Konungens skattmästare	Pro. Ringvall Åberg
Zofia, Zephos' syster	Fröken Östström
Alar, minister	Herr Wahlgren
Konungens kokare	Herr Asp
En adlig	Herr Wesslau
Konungens och prinsens svär. Medicinman af konungens råd. Fiskare, deras hustrur och barn, slafvar och unga flickor. Bajaderner. Skoldater. Folk. Brahmanprester.	

Biljettpriserna äro:

Första Parloren	2.25	Andra radens första bänk	0.75
Andra do	1.00	Do do andra och tredje bänk	0.50
Stående do	1.00	Do do stående plats	0.40
Första radens första bänk	1.50	Utkänst avant-scen	3.00
Do do andra och tredje bänk	1.25	Första radens avant-scen	3.00
Do do stående plats	1.25	Andra radens avant-scen	2.50

Biljetter säljes representationsdagarna i teaterns biljettkontor från kl. 11, 5 m. till kl. 1 midnatt från 4 m. på till representationsdagen. Affischer 8 10 öre m. alman. i biljettkontoret. Dörarna öppnas kl. 7. Representationen börjar kl. 8 och slutar omkring kl. 10 1/2 e. m.

I morgon Onsdag den 31 Oktober gifves
andra och sista representationen.

C. J. Fröberg.

På genomgående till Jönköping komma tre nya representationer att gifvas.

Venersborg 1888. Tryckt af J. Fröberg.

AFFISCH till "KONUNG FÖR EN DAG",
GIVEN DEN 30 OKTOBER 1888.

skolpojkspråket). Hunnen mitt för kyrkan, får jag höra ett förfärligt oväsen, som jag tyckte inifrån helgedomen. Förskräckt tog jag till flykten och hejdade mig först, när jag kommit upp i rummet som delades med min bror. Då fick jag förklaringen. Det var kyrkväktaren, som ropat ut tiden. Det bruket fanns alltså kvar i Vänersborg ännu vid slutet av 1880-talet.

Längre fram i månaden kom C. J. Fröbergs sällskap¹⁾ till staden och gav två föreställningar (30—31 oktober), därvid framfördes A. Adams populära opera "Konung för en dag" och Pehr Staaffs (broder till Karl Staaff) lustspel "En sommarsaga", som gycklade med dagens tullstrider. Båda föreställningarna voro talrikt besökta. Egenomligt nog bevistade jag dem båda.

"Konung för en dag" var den första opera jag upplevde, och jag tror, att den med sin mera enkla musik och naiva handling väl lämpar sig som infartsport till operavärlden. På mig gjorde operan ett överväldigande intryck, och jag har sedan aldrig kunnat höra den utan att minnas den första kvällens Nemea, som sjöngs av fru Augusta Högfeldt-Åberg. Fru H.-Å. var en god koloratursångerska och hörde dessutom till de aktriser, som äro högst intagande att se på — för att citera recensentens ord i annat sammanhang. Gustaf Henriksson, en utmärkt tenor, som tidigare tillhört och snart återgick till Stockholmsoperan, sjöng Zephoris parti, och konung Mossul spelades av en med tiden mycket känd aktör, Axel Ringvall. Föreställningen stod alltså på ett högt plan.

Beträffande "En sommarsaga" kan man fråga, vad jag hade där att göra. Förmodligen hade jag värvats av någon äldre gymnasist. Tullstriderna kunde ju inte intressera, och

¹⁾ Namnet var ett firmanamn. Carl Johan Fröberg, som startat och i många år lett sällskapet, avled 1884. Ledningen övergick då till sonen Mauritz (Murre) Fröberg. Sällskapet hade mycket gott anseende.

den mycket omdebatterade bad- och avklädningsscenen lämnade mig helt oberörd, fastän jag minns den. Tidningens anmälare fann den för övrigt vara "på det hela taget tämligen oskyldig, men betydligt rolig". Utförandet av pjäsen var synnerligen gott. Särskilt Axel Ringvall, August Wahlgren, fru Bertha Ringvall och fröken Jenny Öhrström få beröm för sitt spel.

Därefter var det tyst och stilla på teatern ända till annandag jul. Då gavs en "Jul-Soiré" av Sujetter från Stockholm — som det stod i annonsen —, därvid tre små enaktare uppfördes. Det hela var tydligen av enkelt slag.

1889.

WILHELM RYDBERG,
1850—1915.

I mitten av april 1889 hade direktör Wilhelm Rydberg en ganska framgångsrik sejour (15—26 april), därvid

mestadels tyska lustspel framfördes. Bland dessa må nämnas "Askungen" av R. Benedix, som gavs två aftnar, och "Krig i fred" av G. von Moser och F. von Schönthan, av vilka särskilt det sistnämnda vunnit popularitet både i Stockholm och i landsorten. Sällskapet räknade två unga förmågor, som snart skulle göra sig ett namn på scenen, Hilda Borgström och Albin Lavén. Den förra lovordas mycket för sitt spel i "Askungen", där hon återgav Elfrida, den förbisedda eleven i en flickpension, som gör en storartad social karriär. Utom spelet framhålles hennes utmärkta diktion. Lavén berömmes för elegans i sitt framträdande och för friskt och hurtigt spel, särskilt som stabsläkaren von Schäfer i "Krig i fred".

Den pjäs jag såg var av helt annat slag, men jag var fullt belåten; det var Frans Hedbergs sagolustspel "Hin och småländingen". Stycket var nytt. Det hade skrivits 1888 för Djurgårds- och Södra teatrarna i Stockholm och där blivit en otvetydig publikframgång. Direktör Rydberg hade förvärvat ensamrätten för styckets uppförande i landsorten, och uppsättningen var påkostad med nya dekorationer av Carl Grabow. Det var för övrigt en jubileumsrepresentation med anledning av styckets uppförande för 50:de gången av sällskapet under pågående säsong. Gamle-Erik (Hin) spelades av John Lindhagen, Gunnar Rask eller smålänningen av G. A. Borgström och Elna av Sigrid Eklöf (senare känd under namnet Eklöf-Trobäck). Scenen, då den underjordiske potentaten spränges fram ur trollstenen, var "ej oäven" enligt tidningens kritiker; den var överdådig tyckte jag och de ungdomliga kamrater jag stod ibland. För övrigt har det sitt aktuella intresse, att den framtidsbild, som gavs i pjäsen, avsåg Stockholm 1950. Stycket gick två aftnar å rad för mycket goda hus.

Efter mitten av maj kom Anna Pettersson-turnén (från Vasateatern) och lyste för en kväll (20 maj). Det var ett par mindre operetter, som då uppfördes, bl. a. "Kolhandlarne" av J. Costé, där Anna Pettersson hade en av sina mest populära roller som kolhandlardottern Thérèse, men recensenten lämnade teatern "med betydligt svikna förväntningar". Han fann styckena mer än lovligt tarvliga. Han medgav, att fröken Pettersson och Mauritz Gründer varit i sitt slag utmärkta, men "ett par piffigt sjungna visor äro för litet för en teaterkväll". Bifallet var emellertid livligt, och fröken Pettersson (senare gift Norrie) inropades upprepade gånger.

Hösten 1889 förekom ingen teaterföreställning. Men vis-sångaren Carl Nyman från Victoriateatern i Stockholm gav i oktober på teatern en "Populär Humoristisk Gottköps-Soirée med 15 nummer". Han fick lovord i tidningen. — I november annonseras i denna om uthyrning av teatern.

1890.

I slutet av januari 1890 ryckte direktör Axel Collin in på teatern med sitt under hösten föregående år nybildade sällskap. Han stannade en vecka (27 januari—2 februari) och spelade alla kvällar utom en. Publikfrekvensen var god. Man gav en del ganska omsorgsfullt valda lustspel av främmande ursprung. Samtliga berömmas i tidningen, särskilt komedien "Lejon och rävar" av Emile Augier, som riktade sig mot börssvindlar, kokottväsen o. a. Stycket betecknas som briljant; det hade slagit an även i Stockholm. Catherines roll utfördes av Agda Mayer, en begåvad och skicklig komedienne, som en tid därefter gifte sig med dramatikpedagogen Frans Envall. Därjämte bjöds på två äventyrsdramer, "Den pucker-ryggige" av Paul Féval och "De tre musketörerna" efter Alex-

ander Dumas d. ä:s roman samt som främsta nummer Shakespeares "Så tuktas en arbigga".

"Den puckelryggige", som varit en kassapjäs både i Köpenhamn, Stockholm och Göteborg, gjorde givetvis intryck, ej

AXEL COLLIN,
1849—1922.

minst på den talrikt närvarande skolungdomen. Det var en rafflande pjäs, tillagad efter gammalt recept med bortrövade barn, lönnmord och mera sådant men gjord av en fransk kock, som kunde sin sak. Titelrollen, Henri de Lagardère, spelades av direktör Collin. Denne var en mångsidig och dugande skådespelare, och hans framställning i vissa scener har etsat sig fast i minnet. Han fick mycket beröm i tidningen för sitt måttfulla spel.

Man hör ibland, att en skådespelare inte är vuxen sin uppgift. Det kan nog många gånger med samma rätt sägas om

åskådaren och gällde säkert mig, då jag bevistade uppförandet av "Så tuktas en argbigga". Och dock tror jag inte, att aftonens teaterbesök var helt bortkastat. Collinska sällskapets uppförande av Shakespearedramat var erkänt gott. Direktören brukade själv spela Petruchios (tuktomästarens) roll men hade nu lämnat denna i händerna på en debutant, vilket gav åt kvällen ett särskilt intresse. Debutanten var en teologie studerande, som därtill i flera år tjänstgjort som predikobiträde, Johan Strömberg. Han blev slutligen framgångsrik ägare och ledare av Folkteatern i Stockholm. Den 33-årige debutanten fick ett lyckligt mottagande. "Det var ungdomligt liv och friskhet i hans framställning" skriver recensenten, "hans Petruchio var en anmärkningsvärt god prestation". Catharina-argbiggan spelades av Ellen Ädelstam, en klok och ansvarsmedveten skådespelarska med god scenvana. Anmälaren var emellertid ej fullt nöjd med henne i denna roll; han ansåg, att övergången från den ohämmat häftiga kvinnan till den undergivna hustrun ej fick en nog nyansrik markering.

Den 10 februari återkom det Collinska sällskapet för en dag och gav det dystra dramat "Thérèse Raquin" i Zolas egen dramatisering av romanen med samma namn. Huvudrollen innehades av Agda Mayer, som lyckades väl även i den tragiska stilen. Andra roller gjordes av så goda skådespelare som Gottfrid Sjöberg och Amelie Tuné.

Den 12—16 maj gästade August Lindberg teatern, där han gav några delvis lysande föreställningar. Sällskapet bestod av mycket goda krafter, av vilka de främsta voro Julia Håkansson och Tore Svennberg; andra voro Oscar och Sigrid Eliasson, Lotten Seelig och Signe Widell. Lindbergs betydelse för den svenska landsortsteatern kan knappast överskattas. Hans föresats var — och han genomförde den — att på landsortens scener ge dramatiskt fullödiga pjäser i god

regi av goda skådespelare. Naturligtvis måste ett och annat lättare stycke komma med, men han föll aldrig undan för den dåliga smaken. Det lätta godset utgjordes denna gång framför allt av den befängda farsen "Duvals skilsmässa" av

AUGUST LINDBERG,
1846—1916.

A. Bisson och A. Mars, ett av tidens mest populära lustspel. Lindberg spelade själv den stackars Duval, som skiljer sig från sin fru för att bli kvitt svärmodern, men i sitt nya äktenskap icke blott får igen henne utan till på köpet får sin f. d. fru till svärmor.

Tyngdpunkten vid Lindbergs besök var framförandet av två Ibsendramer, "Kärlekens komedi" och "Gengångare". Lindberg var den förste, som bragte dessa dramer på svensk scen. I "Kärlekens komedi" utmärkte sig nu särskilt Svennberg och fru Håkansson som Falk och Svanhild, medan Guld-

stad spelades av Lindberg. Framförandet av det mörka dramat "Gengångare", som blottar så mycket elände, hade haft sin märkliga förhistoria. Dramat utkom 1881 och väckte som bekant en oerhörd förbittring. Ingen vågade spela det, varken i Sverige eller i utlandet. Men August Lindberg vågade. Urpremiären, ägde rum i Hälsingborg i augusti 1883 under stark spänning. Lindberg segrade, kvällen blev en succé. Vid framförandet i Vänersborg spelades fru Alving av Julia Håkansson, hennes son Oswald av August Lindberg, snickar Engstrand av Konstantin Axelsson och Regina av Anna Rustan. Alla voro enligt den samtida kritiken utmärkta i sitt spel. Särskilt berömdes Lindberg, som återgav Oswald utan att offra för mycket åt det patologiska, Axelsson, som av den haltande och skenhelige Engstrand gjorde en utomordentligt lyckad typ, och den intelligenta och täcka Anna Rustan, vilken som Regina nästan överträffade sig själv — ingen annan hos oss har i varje fall överträffat henne i den rollen. Enligt affischen framfördes "Gengångare" på begäran, vad nu det betydde. Och ändå var det nära, att föreställningen måst inställas av brist på publik. Denna var fåtalig, heter det i tidningen, som skyller på bristande annonsering. Skälet var ett annat. Dramats innehåll var otäckt, tyckte man, sådant borde icke spelas. Och så uteblev man demonstrativt. Övriga föreställningar voro emellertid väl besökta trots de höjda biljettpriserna.

Mot slutet av maj spelade Emil von der Ostens turné två kvällar (22—23 maj) på väg till Kristiania. Von der Osten var född i Tyskland men hade tillbragt en del ungdomsår i Göteborg, där han avlagt styrmansexamen. Som kungl. sachsisk hovskådespelare kom han 1885 åter till Sverige, närmast genom förmedling av Carl Snoilsky, som vid denna tid uppehöll sig i Dresden. Första kvällen gavs turnéns

clou, ett lustspel av O. Justinus "Familjens olycksfågel", vari von der Osten hade en av sina glansroller (titelrollen). Rollen var skriven för honom, och han utvecklade i denna hela sin naturliga charm i mycket skiftande känslolägen. Sådant slog an även på oss unga, och bifallet var livligt från alla delar av publiken.

Hösten 1890 var Wilhem Rydberg ensam om att vädja till teaterintresset i staden. Sällskapet, som nu hade en delvis annan sammansättning än vid föregående besök, stannade nära två veckor (24 oktober—3 november), och man spelade i genomsnitt varannan dag. Besöket var framgångsrikt. Efter den sista representationen skrevs det i tidningen, att direktör Rydbergs sejour varit "för publiken angenäm och för honom själv, efter vad vi ha anledning tro, tillfredsställande".

Vid förra besöket (våren 1889) hade "Hin och småländingen" givits som jubileumsföreställning, det var då 50:de gången sällskapet uppförde stycket. Det gavs även vid detta besök — inför nästan utsålt hus — och nu för 100:de gången. Sagolustspelet, som det kallades, hade sålunda ej förlorat något av sin dragningskraft. Dess författare Frans Hedberg fick av direktionen mottaga ett lyckönskningstelegram i anledning av dagens betydelse. Hins roll utfördes nu av Richard Forsslund, en mycket vederhäftig skådespelare, och smålänningens av direktör Rydberg. En ung och vacker skådespelerska Gabrielle Kindstrand spelade Elna naturligt och intagande. Hennes bild i trasig kjol står tydlig för mig än i dag. Bland skolans ungdom väckte hon entusiasm. Hon bodde i det då s. k. Shermanska huset i hörnet av Kyrko- och Drottninggatorna. De mera försigkomna gymnasisterna promenerade flitigt framför huset för att om möjligt uppfånga en skymt av den beundrade. I juni 1891 gifte hon sig i Sunds-

vall med den finländske skalden och författaren K. A. Tavaststjerna.

En annan pjäs — den gavs två gånger inför mycket goda hus — var Frans Hedbergs dramatisering av Emilie Flygare-Carléns roman "Ett köpmanshus i skärgården". Uppsättningen var tidstrogen och vårdad. Stycket börjar med en likplundring. Dess bov (likplundraren) köpman Wilhelm Holt är kompanjon med den hederlige Åke Hjelm, som på smutsiga vägar göres misstänkt för dådet. Holt avslöjas emellertid i sista akten med dess domstolsscen, och den oskyldigt misstänkte får sin upprättelse och belöning. Rollistan var lång, och de flesta av sällskapets krafter voro i elden. Naturligtvis tillhörde flera av dessa den gamla skolan såsom Thure Holm, som gjorde styckets bov. Det var i egentlig mening teater den tiden på de tiljor, som föreställa världen. Stycket gjorde emellertid lycka, och både gamla och unga åskådare voro nöjda. Dygden fick ju sin belöning. Hjelm's roll utfördes av Gustaf Carlsén och fru Hjelm's av fröken Ursile Bohlin.

Utom dessa mera vidlyftiga pjäser gävos en del lustspel, däribland tre svenska, nämligen "Gräsänklingar" av Frans Hedberg (Hedberg spelades nu mycket) samt de två enaktarna "En räddande ängel" av Anne-Charlotte Edgren och "Mellan barken och trädet" av Ernst Lundqvist. I de båda sistnämnda hade Gabrielle Kindstrand de bärande rollerna som backfischen Gurli resp. Ella. Hon utförde dem på ett sätt, som vann anmälares höga gillande. Även "Gräsänklingar", ett stycke vars kvickhet man numera har svårt att uppskatta, slog an. Den danska chanssonettsångerskans roll hade fallit på fru Hulda Rydbergs lott, och hon gjorde den bra nog, fastän det var kient med sången, som det står i recensionen. Rollen var ursprungligen skriven för den danskfödda skå-

despelerskan Helga Adamsen (senare gift Hoving), som däri haft mycken framgång på Djurgårdsteatern i Stockholm.

1891.

Direktören Julius Selander (ej släkt med Hjalmar Selander) hörde, som man sade, till Roms första befolkning, d. v. s. han hade tillhört den första uppsättningen på kapten Anders Lindebergs 1842 grundade teater vid Kungsträdgården i Stockholm (sedermera Dramatiska teatern). Efter växlande öden bereste han under senare år landsorten med ett sällskap på några få personer och gav blott en föreställning på varje plats, då några små pjäser av ringa dramatiskt värde uppfördes. Han åtnjöt emellertid en viss popularitet bland den breda publiken. Den 22 februari 1891 gästade han Vänersborg. Bland pjäserna ingick "Gustaf III på besök hos spåkvinnan Arvedsson". Julius Selander förde sig med mycken grandezza på och utom scenen. Så ock i nämnda pjäs, där han gjorde Gustaf III. Resurserna voro emellertid begränsade, och av ekonomiska skäl spelade han tjusarkonungen i mycket blanka — galoscher.

I mitten av mars anlände Fröbergsska sällskapet, som stannade nära två veckor (13—24 mars) och troget sina traditioner gav övervägande operetter, bl. a. J. Offenbachs "Sköna Helena", som i tidningen fick betyget "något vågad och mycket kvick"¹⁾, samt "Läderlappen" av J. Strauss d. y. I allmänhet spelade man för goda hus. Sistnämnda stycke kunde stoltsera med "lapp på luckan". Musiken sköttes av en sällskapet medföljande pianist, biträdd av unga musici från staden.

¹⁾ Ang. den tidningspolemik, som i anledning av denna operett uppstod efter teaterns invigning 1869, se Vänersborgs Historia II (1834—1944) av Gösta Hasselberg, Göteborg 1944, s. 306.

Regin betecknas som den bästa möjliga, och ensemblen var mycket god. Bland de uppträdande må nämnas Mauritz och Johan Fröberg, Axel Lindblad, Axel Ringvall, som naturligtvis gjorde Calchas i "Sköna Helena", Augusta Högfeldt-Åberg och Hulda Nordin (sedan gift med den kände teaterdirektören Emil Strömberg). I recensionerna var man inte fullt nöjd med herr Ringvall: hans sång var väl kuplettartad och han bölade gärna i stället för att tala. Men det medges, att han var en mycket god aktör. Åt Herr Lindblads utmärkt vackra tenor gavs fullt erkännande. Självt såg jag ingen av dessa operetter. Jag var 14 år, och min bror lät förstå, att jag var väl ung för att sälla mig till operettens dyrkare. Men själv gick han dit.

Den 26 april kom August Lindberg och lät under en vårkväll Ibsens "Hedda Gabler" kasta sin dystra skugga över scen och salong. Det var den enda föreställningen — blixturnéernas tid var inne. Jörgen Tesman spelades av Oscar Eliasson, Hedda Tesman, f. Gabler, av Julia Håkansson, Fru Elvsted av Sigrid Eliasson, assessor Brack av August Lindberg och Ejler Löfborg av Emil Hjertstedt (i st. f. Tore Svennberg, som insjuknat). Publiken var djupt gripen och tillika tacksam enligt tidningens ord.

Artister från Södra teatern i Stockholm gävo den 11 maj komedien "Min kusin" av H. Meilhac. Komedien ifråga, som vill vara en sedesskildring och en samhällssatir, plöjer ganska djupt i de mänskliga svaghetsschakten. Tidningens kritiker erkänner den goda tendensen men finner skildringen väl ohöljd. Han skriver: "Stycket rör sig om förhållanden, som för något så när normala sedebegrepp äro absolut anstötliga, men det ytterst vågade ämnet är behandlat med fransk esprit och spiritualitet, som kommer åhörarna

att skratta mera än rodna." Bland de uppträdande nämnes särskilt fru Sophia Christiernsson, gift med regissören Henrik C., författaren av det populära lustspelet "Gurli". Hon får erkännande för ett fint och behagligt spel och för sin talang att halka över de mest vågade replikerna. Andra agerande voro Mauritz Gründer och Constance Gottschalk. Pjäsen vann bifall av publiken.

I slutet av maj (29 maj) nådde Julia Håkansson och Tore Svennberg på en blixturné staden. Det blev en föreställning, därvid uppfördes "En ny roll", proverb i 1 akt av Wilma Lindhé, och den danske författaren och teaterledaren Einar Christiansens nyss utkomna lustspel "Skvaller" (Folkesnak)¹). Det uppburna konstnärsparet fyllde helt aftonen. Endast i "Skvaller" förekom en tredje och tämligen obetydlig roll. Publiken var emellertid fåtalig på grund av allt för stark konkurrens med det härliga sommarvädret.

Den 7 och 8 juni gävo medlemmar av Lindbergskas sällskapet i Göteborg två föreställningar, därvid programmen utgjordes av Hennequins och Millauds "Niniche" med musik av M. Boulard och ett lustspel av Frans Hedberg, "Våra flickjägare". De bärande krafterna voro båda afina den då mycket firade Gerda Grönberg och Oscar Eliasson. I "Niniche" spelades alltså titelrollen av den förra, medan den senare gjorde en distingerad greve Corniski. Gunnar Lundberg var badaren Grégoire. Naturligtvis gjorde Gerda Grönberg furor som Niniche, låt vara att man inte sade om henne som i Sölvesborg om Anna Rustan: "Se fröken Rustan i

¹) Christiansen var också en berömd boksamlare. De auktioner (nov. 1939 och febr. 1940), vid vilka hans samlingar såldes, kommo att bilda en gränslinje. Det var nämligen fr. o. m. dessa auktioner, som priserna här i Norden för originalupplagor av eftersökta författare stego till de fantasipriser, som ännu i stort sett gälla.

Niniche och sedan dö!" För kvällen spelade fröken Rustan blygsamt en kammarjungfrus roll.

Höstsäsongen inleddes detta år redan den 11 augusti med ett besök av Engelbrecht-Lundberg-turnén, som dock ej förmådde samla publik, "ty hela stan ligger ju vid badort". Det var några småpjäser, som uppfördes, bl. a. "Sista varvet" av Julius Lehmann, däri särskilt direktör William Engelbrecht och hans fru Anna-Lisa Hwasser-Engelbrecht (dotter till den berömda skådespelerskan Elise Hwasser) gjorde sig fördelaktigt gällande. Båda hade tidigare tillhört Nya (sedan Svenska) teatern i Stockholm. Anna Lundberg — sedan känd för sitt paradnummer i "Pariserpojken" — sjöng "förtjusande" ett parti ur "Stabstrumpetaren".

Mot mitten av oktober (11 oktober) återkom Julius Selander för en kväll med sitt lilla sällskap och sina små pjäser. Till en av dessa "Karl XV i vardagslag eller ett äventyr på Ulriksdal" kunde han annonsera: genomsedd och gillad av Hans Maj:t Konung Oscar II.

Den egentliga spelterminen började först i slutet av oktober och fortgick till mitten av november (28 oktober—11 november), dock med uppehåll 3—9 november, då Axel Collins sällskap beträdde tiljorna. Man gav en del lustspel, bl. a. "Den vilda jakten" av Ludwig Fulda. Var det titeln som lockat mig dit, blev innehållet kanske en besvikelse. Den vilda jakten avsåg nämligen vinnandet av namn och rykte: ett par äkta makar, en vetenskapsman och en skådespelerska, hålla på att glida från varandra under den jakten, men allt ordnar sig med hjälp av en klok mellanhand. De stora numren voro Johan Börjessons romantiska skådespel "Erik XIV" och två Shakespearedramer "Köpmannen i Venedig" och

"Othello". I det förstnämnda stycket gjordes Erik XIV (med god mask) av Sigge Malmgren, en rutinerad skådespelare, dock något för stereotyp, Göran Persson av Axel Collin och Karin Månsdotter av fru Jenny Hjorth, även hon uppskattad av publik och kritik, där hon uppträtt. Antonio (titelrollen) i "Köpmannen i Venedig" utfördes av Hj. Sjöberg fint och sympatiskt, Shylock av Axel Collin — en som fullgod ansedd prestation — och Portia av Ellen Ädelstam med sedvanlig rutin. Uppsättningen av dramat prisas som mycket omsorgsfull. I "Othello" var Malmgren moren, Collin gjorde Jago och fru Hjorth Desdemona. Den senare synes denna gång ej ha räckt till för uppgiften. Den stora repertoaren var alltså under denna sejour väl företrädd. "Erik XIV", som jag bevisade, var starkt deklamatorisk, men sådant slog an på ett ungdomligt sinne. Publikfrekvensen vid sällskapets föreställningar var växlande, men på det hela taget ganska god.

1892.

Våren 1892 var det livligt på teaterfronten i Vänersborg. De gästande sällskapen och turnéerna voro många, och sammanlagda antalet föreställningar översteg 20. Första besökare var Jenny Carlberg, som stannade en halv månad (10—24 februari); maken Frithiof Carlberg, som tidigare varit sällskapets ledare, hade avlidit 1891. Utom de gamla sångspelen "Värmländingarne", som gavs med lapp på luckan och som jag nu såg för första gången, och "Öregrund—Östhammar" — saligt i åminnelse — spelades idel operetter: "Tiggärstudenten", "Lilla helgonet" m. fl. Sällskapets primadonna var fru Edith Stenfelt, som vann publiken med en vacker, väl behandlad röst och behagfullt spelsätt. Vid sidan av henne stod maken, Fredrik Stenfelt (tenor), som lämnat de akademiska studierna för teatern. Han hade debuterat

på Operan 1887 som Leopold i "Judinnan" och tillhörde tiden före och efter olika sällskap i huvudstaden. Andra bärande krafter voro Amelie Jacobi — sedan gift med skådespelaren Konstantin Axelsson — samt Oscar Ahlborn och Frithiof Hellström. Orkestern utgjordes av musici från staden under ledning av sällskapets musikdirektör. Denne fick lovord i tidningen för det resultat, som nåddes.

Den 27 mars var stor maskerad på Stadshotellet, arrangerad av hotellets innehavare Victor Lindberg. På maskeradens uppträdde en balett-ensemble av utländsk extraktion med det förnämliga namnet Excelsior. Före maskeradens gav ensemblen ett par uppvisningar i societetssalongen, där servering vid småbord hade ordnats, alltså ren varieté. Även teatern ställdes emellertid till förfogande, och ensemblen utförde där under medverkan av Berkos kapell, som nu spelade i staden, olika balettnummer under tre aftnar (20, 21 och 25 mars) med för var gång minskad publikanslutning.

Efter en längre intervall kom så Håkansson-Svennberg-turnén och gav den 6 maj dels en liten läcker fransk komedi "En omvändelse", dels G. Giacosas berömda familjetragedi "Stulen lycka". I den senare rör det sig om ett hemligt *ménage à trois*, där konflikten tillspetsas och får sin lösning under loppet av ett dygn. Konstnärsparet hyllades här som annorstädes. Medagerande voro bl. a. Oscar Eliasson med fru och Konstantin Axelsson.

Få dagar därefter ryckte Hjalmar Selanders aktade sällskap in och spelade varje kväll under tiden 10—18 maj inför någorlunda goda hus men ej mera. Det är nu tidningen frågar: Var är publiken?¹⁾ Dock, stadens publik räckte icke till att fylla salongen kväll efter kväll halvannan vec-

¹⁾ Se sid. 22.

ka i sträck. Samspelet var som alltid hos Selanders förträffligt, och sällskapet kunde verkligen tillfredsställa även högt ställda fordringar. Till ensemblen hörde denna gång sådana förmågor som Albert Ranft (han var fästad vid sällskapet

HJALMAR SELANDER,
1859—1928.

spelåren 1890—91 och 1891—92 och mötte här sin blivande hustru Lisa Gottschalk), den borne komikern Jean Sandberg, Signe Widell och Agda Mayer. Repertoaren upptog Otto Benzons skådespel "En skandal", där Ranft hade en av sina glansroller den tiden, samt flera svenska lustspel, delvis med satirisk tendens, såsom "Aldrig i livet" av G. af Geijerstam, "Ett lysande parti" av P. Staaff och "Skandalen i natt" (otroliga förvecklingar) av Knut Michaelson.

"Aldrig i livet" handlar om en författare, som troddes vara död. Han hade haft svårt att göra sig gällande, men nu sle-

tos förläggarna om hans manuskript. Så kom han plötsligt tillbaka och allt var vid det gamla. Uppslaget var sålunda lyckat, men stycket saknade esprit, menade tidningens kritiker, som spådde att det aldrig i livet skulle draga publik. Den pjäs, med vilken sejouren inleddes och avslutades, var H. Sudermanns "Ära", som alltså gick två gånger. Selander gjorde här greve von Trast-Saarberg — den roll, vari Gustaf Fredrikson firat så lysande triumfer — och Ranft spelade Robert Heinecke.

Den 2 juni gavs för ovanlighetens skull en opera och därtill ingen mindre än Gounods "Faust". De agerande voro artister från Stora teatern i Göteborg (lyr. avd.). Det var en bedrövlig föreställning med starka beskärningar (ingen Valentin)! och endast pianoackompanjemang. Ej heller kulisser hade medförts. I tidningen heter det: "Vänersborgarna älska varmt och innerligt sina gamla minnen, men att återse det odödliga blå rummet som Fausts studerkammare, därtill förvandlat genom en bok på ett bord. . . , kan inte gärna väcka några uppfriskande känslor". Det vore bäst att tåga om hela föreställningen, fortsatte anmälaren, att tala om den kunde ha sina risker, "ty det finns folk, som ha skrattat ihjäl sig för mindre".

Den 8 juni uppförde artister från Stora Teatern i Göteborg (dram. avd.) Gustaf af Geijerstams "Svärfar", en tämligen munter skildring av stockholmare på sommarnöje. Faustföreställningen var i gott minne, och publiken uteblev i stor utsträckning. Staden låg ju också ganska öde och tom. Tidningen var ej nöjd med prestationerna på scenen — och i allmänhet ej heller med Geijerstam som dramatiker. "De uppträdande tillhörde tydligen ej Göteborgsteaterns kärntrupper", slutade recensenten. Denna dom var knappast rättvis.

Bland kvällens agerande befunno sig så säkra och prövade skådespelare som fru Linda Boström, Titi Michal och — Victor Lundberg.

Vårsäsongens sista föreställning, (18 juni) gavs av Finska Gästspelsturnén. Det var direktören för Svenska teatern i Helsingfors August Arppe, som kommit över med ett garde företrädesvis unga förmågor, däribland flera rikssvenskar. Samspelet var gott och sällskapet blev överallt väl mottaget. Inför en ganska talrik salong framfördes G. von Numers' stillsamma komedi "Bakom Kuopio", däri Arppe gjorde en kostlig figur av pastor Jussilainen — en finländsk Bengtzentyp har det sagts.

Höstsäsongen varslades redan den 12 augusti. Då gav nämligen Linden-turnén en operaafon. Programmet upptog "Hin ondes lärospån" av August Söderman, scen ur andra akten av Bizets "Carmen" med Mathilda Jungstedt-Linden som Carmen och M. Bratbost som Don José samt fjärde akten av Verdis "Trubaduren". Aftonens glansnummer var givetsvis scenen ur "Carmen", vilken opera ju i vårt land är intimt knuten till fru Jungstedts namn. De övriga uppträdande voro Emil Linden och fru Hanna Heintz. Recensenten är entusiastisk.

Den 1 och 2 september bjöd August Lindbergs sällskap på två föreställningar av ganska olika valör enligt anmälarens uppfattning. Först uppfördes en komedi av Alex. Dumas d. y., "Damernas vän", som utom kvickheten tillskrives förtjänsten att "hela tiden hålla sig inom anständighetens gräns". Operetten "Miss Helyett" av Edm. Audran, som gavs andra kvällen, förklaras däremot vara "slipprig utan att ha den nödiga fernissan av kvickhet". I komedien

spelade August Lindberg den kloke och skeptiske de Ryons. Spelet får beröm, men anmälarer har en rolig anmärkning: rösten är alltid Hamlets. Det egentliga intresset samlade sig kring fru Augusta Lindberg, f. Blomstedt, som med talang och god karakterisering återgav Jane de Simeroses mera känslosamma roll. Som Joseph hade Vänersborgspubliken för första gången tillfälle att se den blivande teaterdirektören Knut Lindroth¹⁾, en av landsortsscenens främsta prydnader i början av det sekel, som väntade. Miss Helyetts lekfulla parti i operetten med samma namn sjöngs av fru Anna Lundberg och målaren Landrin av Emil Adami. Salongen hade sålunda skäl till belåtenhet. Publiken var dock ej särdeles stor någongdera aftonen.

Mot mitten av september kom Hjalmar Selanders sällskap på två dagars besök (11—12 september). Första aftonen spelades "Storstadsluft" av G. Kadelburg och O. Blumenthal, vari både storstads- och småstadslivet gisslades. Särskild uppmärksamhet bland oss unga tilldrog sig "grilljannen" Bernhard Gempe, som gjordes tämligen godmodigt av Thure Holm. Grilljannetypen, mer eller mindre genomförd, var ej sällsynt nu när man nalkades fin du siècle. I Stockholm var typen bliven på sitt sätt populär genom kuplettsångaren Sigge Wulff. Den sympatiske ingenjör Flemmings roll utfördes av Bror Olsson, som snart skulle väcka allmänna uppmärksamhet bl. a. som Napoleon i "Madame Sans-Gêne" (på Dramatiska teatern i Stockholm). En annan roll i stycket uppbars av Gerda Lundequist. Båda namnen vittna om vilken god skola det Selanderska sällskapet var. Till ensemblen hörde också Georgina Hjorth (sedan fru Carl

¹⁾ Såsom bilaga 2 till denna skildring är fogat ett faksimil av Lindroths för tiden typiska kontrakt med Aug. Lindberg. Av dåtida kontrakt, avseende landsortens skådespelare, torde numera ej många finnas i behåll.

Barcklind). Stycket gavs för gott hus och vann mycket bifall. Följande afton, som bjöd på "Hennes nåds barn", ett lustspel av E. von Wolzogen och W. Schumann, var salongen glest besatt. "Skada", skriver tidningen, "ty sällskapet förtjänar att ständigt spela för fulla hus".

Sedan blev det ett uppehåll på nära tre månader. Den 9—11 december gav Albert Ranft några väl iscensatta föreställningar, bl. a. "För tidigt", proverb i en akt av Anders de Wahl, och "Tofslärkan" av E. von Wildenbruch, vilken senare pjäs erbjöd ett ej ringa socialt intresse. "För tidigt" handlar om återseendet mellan två barndomsvänner och vänskapens övergång till kärlek. Tidningens kritiker kallade stycket en liten värmande sak: "Det ger en skön vila att få se något av livets poesi bland all den enerverande och mustiga realism, som nu blivit modern på scenen". Rollerna utfördes av författaren och fru Eliasson.

"Tofslärkan" var onekligen ett realistiskt drama. Fabriksägaren Langenthal med utpräglat sociala intressen vill göra den älskliga fabriksflickan Lena, kallad Tofslärkan, till sin hustru, och hon flyttas över i salongerna för att uppfostras. Hans halvbror Herman, som är av annan typ, vill också vinna Lena men för helt annat syfte. Lena längtar dock åter till sitt hem och till barndomsvännen, den unge och kække arbetaren Paul. Dessa roller innehades i nämnd ordning af Gustaf Ranft, fru Eliasson, Albert Ranft och Anders de Wahl. "Utförandet måste vinna bifall av även de strängaste granskare", var tidningens omdöme. Särskilt lovord fick de Wahl för sitt stumma spel. Jag minns honom väl. En ung och betagande medlem av sällskapet var Helfrid Sundqvist, mera känd under namnet Helfrid Lambert.

1893.

Även 1893 bjöd på en operaafon. Svenska operaturnén gav den 17 januari en konsertavdelning jämte två komiska operor, vardera i en akt, "En sömnlös natt" av J. Offenbach och "Den sköna Galathea" av Fr. von Suppé. Turnén bestod av Anna Pettersson-Norrie, Mathilda Jungstedt-Linden, Emil Linden och G. A. Lund med kapellmästaren B. Fexer som ackompanjator. Teatern var "ovanligt väl besatt" trots betydligt höjda biljettpriser, men det var kallt både ute och inne. Man huttrade av köld i salongen "oaktat överrockar, pälskappor, galoscher och vantar". Fru Jungstedt var förkyld och torde knappast ha blivit bättre efter den kvällen.

Redan dagen efter inledde Emil von der Osten en tredagarssejour (18—20 januari). Utom en repris av det Ostenska slagnumret "Familjens olycksfågel" spelades "Edmond Kean" av Alex. Dumas d. ä. och "En trevlig smekmånad" av F. Brentano och J. Keller. Kylan var fortfarande besvärande i salongen, vilket invercade menligt på publikfrekvensen. I "Edmond Kean" tolkade von der Osten såsom titelrollens innehavare det lätttrorda och skiftande konstnärslynnet, en uppgift, som låg särskilt för honom. Det sätt, varpå han löste den, får beröm i tidningen. Den sista pjäsen vann där föga erkännade i fråga om såväl innehåll som framförande. Bland sällskapet medlemmar befunno sig direktör och fru Rydberg.

I början av mars kom August Lindberg på ett kort besök (4—5 mars). Ej heller han kunde glädja sig åt någon större publikanslutning. Första aftonen uppfördes ett lustspel av Chr. Boeck, "Storstadshem" (Et köbenhavnsk Hjem). Den av hustrun kujonerade byråchefen Widman spelades med en viss värdighet i förnedringen av Victor Lundberg. Måhända blev hans uppgift lättare därigenom att

den behagliga Anna Rustan utförde fru Widmans roll. Bland övriga uppträdande var Axel Hansson, som ett tiotal år därefter omkom i Hornbæk genom en druckningsolycka, som väckte förstämning i hela landet. Påföljande afton var ägnad L. Dietrichsons skådespel "En arbetare". Det hade rönt hedern att 1881 uppföras i Berlin till firande av hundraårsdagen av George Stephensons födelse. Dramat, som är en hymn till arbetets ära, handlar nämligen om Stephenson. Dennes roll uppbars av Aug. Lindberg, som däri inlade den medvetna överlägsenhet, trosvisshet och energi, som bör ha präglat den unge uppfinnaren. — "Den inbillade sjuke" av Molière var annonserad men inställdes. De föregående aftnarnas publiksiffror voro kanske inte uppmuntrande.

WILLIAM ENGELBRECHT,
1855—1904.

Mot slutet av mars följde en längre teatersejour, då Engelbrecht-turnén spelade 26 mars—5 april. Man gav bl. a. ett par stycken med ganska allvarlig tendens, "Cora-

lies son" av Alb. Delpit, som tar upp till behandling den skamfläck, som anses vidlåda ett oäkta barn, och "Kärlek" av Edv. Brandes, där frågorna om uppfostran och ungdomens nöjeslystnad skärskådas, vidare Topelius' skådespel "Efter 50 år" och Ibsens "Samhällets pelare". Sällskapets bärande krafter voro William Engelbrecht och fru Anna-Lisa Hwasser-Engelbrecht. Den senare blev med tiden tämligen fet, till förfång för illusionen, men hade sin styrka i den varma rösten. Det har sagts, att hon talade vackrare än någon annan svensk scenisk konstnär i sin generation. En god skådespelare var också Emil Wetterstrand. Herr och fru Engelbrecht hade huvudrollerna i både "Coralies son" och "Kärlek". I "Samhällets pelare", som gavs inför ej särdeles väl besatt salong, uppbar herr Engelbrecht rollen som den mäktige men moraliskt underminerade kommunalpolitikern konsul Bernick.

Ännu ett Ibsendrama bjöds denna vår. Den specielle Ibsentolkaren August Lindbergs sällskap spelade den 27 april "Byggmästar Solness" inför någorlunda gott hus trots bristande annonsering — någon annons hade icke hunnit inflyta i tidningen. Det starkt symboliska dramat med sin som alltid hos Ibsen mästerliga dialog följdes av de närvarande med spånt intresse. Solness med sin sammansatta natur av tyranni och svaghet, hårdhet och känslsamhet tolkades av Lindberg. Den åldrande Solness fruktar ungdomen men ryckes med av den käckä Hilde Wangel, därför att hon tror på honom. Hilde Wangel spelades av Hilda Borgström med en inlevelse, som enligt tidningens ord förvärvade henne "hedersborgarrätt inom teatervärlden". Hennes spel i denna roll ansågs allmänt för en lysande prestation. — Under vårterminen 1893 besökte jag ingen gång teatern. Det torde sammanhänga med att jag nu jämte andra elever vid läro-

verket åtnjöt konfirmationsundervisning av lektorn, sedermera domprosten i Skara Edvard Wermcrantz. Denne var en strängt ortodox teolog och sträv konfirmationslärare.

Höstsäsongen var föga livlig. Den begränsades till november, då sammanlagt åtta föreställningar gåvos. Först inträffade medlemmar av f. d. Collinska sällskapet (1—12 november) och framförde huvudsakligen folklustspel: "Värmländingarne", som alltjämt hade en dragningskraft, vidare Joh. Jolins "Löjen och tårar", Fr. Hodells "Andersson, Pettersson och Lundström" samt Aug. Blanches "Herr Dardanell och hans upptåg på landet". Repertoaren var sålunda enkel. Spegick i allmänhet bra och "för var och en efter bästa förlät gick i allmänhet bra och "för var och en efter bästa förmåga", som det heter i tidningen. Sällskapet förfogade emellertid över en del sceniska förmågor med god sångröst. En av dessa var den sedan mycket populära operettskådespelaren Birger Schücker, en annan, Gottfrid Sjöberg, som var en utmärkt aktör men i likhet med flera andra av sina kollegor den tiden övergick till varietén, som nu stod i kurs. Sjöberg slutade som källarmästare i Luleå.

Några av kupletterna i "Löjen och tårar" sjöngos länge bland skolungdomen. Särskilt erinrar jag mig brukspatron Olifants (Gottfrid Sjöberg) kuplett om samvetet. Där i förekom bl. a. en liten fröken Rosenhull, som i kyrkan ser sig uppmärksammas av en beundrad löjtnant och då böjer sitt huvud till bön:

Sin psalmbok sluter hon — och gör sin bön,
vad bedjerskan syns nunnefrom och skön.
Då viskar samvetet så tyst:
"Vem har du nu i tanken kysst?
För kärlekens små rendez-vous
din himmel gäcker du".

Huvudrollerna i pjäsen, kyparen Ferdinand och Agnes Brand, spelades av herr Schücker och fru Jenny Hjorth, vilka också gjorde Erik och Anna i "Värmländingarne".

Trots gynnsamma förhållanden — första gästspelet för säsongen och mörk november — förmådde sällskapet icke draga publik, "men de få trösta sig med att de varken voro de första eller de sista, som måste lämna Vänersborg med mager börs", skrev tidningen.

De två sista dagarna i månaden (29—30 november) stodo artister från Stora teatern i Göteborg (direktion Albert Ranft) för rusthållet. Man uppförde två lustspel "Orientresan" av O. Blumenthal och G. Kadelburg samt "Ett ungarls hem" av Knut Michaelson. Någon recension förekom icke i tidningen.

1894.

Vårsäsongen 1894 var särskilt mager med endast sex föreställningar. Den 24 februari spelade artister från Stora teatern i Göteborg (direktion Albert Ranft) det nu mycket populära lustspelet "Charleys tant". Stycket har ju en stark smak av studentspex och är som komedi mera burlesk än fin. Anders de Wahl, som i unge lord Bobberlys roll spelade "tanten", ryckte emellertid alla med sig såväl på scenen som i den fullsatta salongen. De medagerande, bland vilka må nämnas Oscar Byström och Axel Hansson såsom de båda andra Oxfordstudenterna, voro förträffliga och bifallet var starkt. För oss studiosi saknade det ej intresse, att de Wahl samma dag varit gäst hos lektor Olof Örtenblad, efter vad det berättades.

I mitten av april gjorde Mauritz Fröbergs vältrimmade sällskap en kort visit (13—15 april). Man gav för mycket goda hus "Konung för en dag" — med Axel Ringvall

som konung Mossul, Emilia Lund som Nemea och Emil Adami som gäst i Zephoris roll — samt "Madame Angots dotter", komisk opera av Ch. Lecocq (två aftnar). I den senare firade Gerda Grönberg triumfer som M:lle Lange, den listiga och bedårande älskarinnan. Fröken Grönberg "lägger publiken för sina fötter var och i vad hon uppträder", skrev tidningens kritiker. Men han tillade, att någon barnpjäs var Angots dotter icke och lovade återkomma.

Han återkom i tidningens ledare för den 24 april 1894. Man hade — heter det här — lagt märke till det ingalunda glädjande förhållandet, att ungdomskontingenten vid teaterföreställningar under senare tid varit i jämnt stigande. "Det kan alldeles bestämt icke vara gagnande, att ungdom under konfirmationsåldern — och för resten åtskilliga år därefter — gång på gång se slippriga operetter och modern vidrig realism med lättsinniga attityder, dräkter och gester samt tvetydiga yttranden. — — — 'Madame Angots dotter', 'Sköna Helena', 'Skandalen i natt' m. fl. äro helt visst icke nyttiga för omoget folk att se uppföras". Ledarskribenten uppmanar därför föräldrar och målsmän att med noggrannhet välja nöjen för ungdomen och att icke i strid mot skolföreståndares önskan låta de unga bevista olämpliga teaterföreställningar.

Det var inte många operetter jag såg under min skoltid, så vitt jag kan erinra mig endast "Tiggarestudenten" och "Mikadon", vilka knappast varit skadliga. Att rektor, såsom av tidningens ledare synes framgå, i allmänhet varit emot skolungdomens bevistande av operettföreställningar förefaller mig ganska sannolikt.

Den 10—11 juni ägde ett länge annonserat och säkerligen efterlängtat evenemang rum. Kungl. Dramatiska teater-turnén uppförde då två komedier, "Dubbspel" av O. Blumenthal och "En parisare" av Edm. Gondinet. I den

senare hade Gustaf Fredrikson en av sina glansroller som Brichanteau, pariservivören, som passerat sin första ungdom men bevarat hjärtats värme och genom kärleken till en ung kvinna förvandlas till en lycklig äkta man och god samhällsmedlem. Fredrikson hade 1887 firat sitt 25-årsjubileum såsom skådespelare i den rollen. Utom Fredrikson uppträdde bl. a. Oscar Bäckström, Lotten Seelig, Karin Swanström och Thekla Ahlander. Förväntningarna voro stora och svekos ej. "Njutningsrikare aftnar ha icke på länge beretts vår stads publik", skriver tidningen. Parkett och första raden voro båda föreställningarna fullbesatta.

Ett annat och längre gästspel bestods på hösten samma år. Då anlände på återresa från Norge William Petersens danska sällskap och gav under tiden 24—30 oktober ett antal föreställningar, mestadels operetter. Sällskapet, som medförde egen orkester, var 20 man starkt. Man spelade alla dagar utom en, men detta blev tydligen för mycket, och egentligen gott hus var det icke någon gång. Sällskapet och ej minst orkestern fick emellertid beröm. Röstresurserna synas i allmänhet ha varit goda, särskilt på manssidan. De operetter, som slog mest an, voro "Resan till Kina" af J. Offenbach och "Bellevilles mö" av C. Millöcker. Publiken rycktes med av det lätta danska lynnet. "Allt lämpade sig synnerligen väl för den danska gemytligheten med mindre pryderi än hos oss cirklade svenskar", heter det i den första recensionen. — En föreställning med "Jeppe på berget", som annonserats till den 4 november, blev möjligen inställd. Någon recension förekom i varje fall icke i tidningen.

300-årsminnet av Gustaf II Adolfs födelse högtidlighölls runt om i Sverige den 9 december 1894. I Vänersborg var denna dag de centrala delarna av staden rikt illuminerade,

skolungdomen anordnade ett fackeltåg m. m. Den fosterländska stämningen hade väckts under förberedelserna och härav begagnade sig Axel Collin, som nu bereste den svenska landsorten med Gustaf III:s skådespel "Gustaf Adolf och Ebba Brahe", vilket uppfördes som "Dramatisk minnesfest". Den 25 november spelade hans sällskap i Vänersborg. Direktör Collin uppbar Gustaf Adolfs roll och fru Olga Lundström Ebba Brahes. På dekorationer och dräkter hade nedlagts både kostnader och omsorg. Salongen var fylld till sista plats, därvid ungdomen var rikt företrädd. Spelet gick emellertid tungt; det var mest deklamation, och föreställningen blev därför mera tråkig än underhållande. Mest lyckad var avslutningen, en Gustaf Adolfs-tablå, som gav konungens historia i några väl valda bilder. "I regel", slutade tidningen sin recension, "bruka våra landsortstrupper förtjäna flera lagrar än kontanter, men direktör Collin har valt den bättre delen och nöjer sig med kontanterna".

Ett utstyrselstycke, som lät mycket tala om sig och som i Stockholm och Göteborg gått för pukor och trumpeter, var "Ljungby horn". Albert Ranft hade på Folketheatret i Köpenhamn sett sagospelet "Et Folkesagn" — som företedde stor likhet med den gamla sagan om Ljungby horn och pipa — och med klar blick för styckets möjligheter låtit Frans Hedberg göra en bearbetning därav. Så uppstod "Ljungby horn", som artister från Stora teatern i Göteborg (direktion Albert Ranft) uppförde runt om i landet. I slutet av året nådde stycket Vänersborg, där det gavs fem aftnar å rad, 26—30 december, därav två aftnar för fullsatt salong och de övriga för goda eller ganska goda hus. Stadens publik räckte dock ej till härför, utan extratåg hade ordnats från orter utmed järnvägslinjen Herrljunga — Uddevalla (dock ej från sistnämnda stad). Mottagandet var sålunda

ytterst gynnsamt. Uppsättningen var också praktfull och den av Nicolai Hansen (efter Emil Hartmann och Niels Gade) arrangerade orkestermusiken slog mycket an. Bland de många uppträdande nämnas särskilt Agda Mayer som fru Ingrid Trolle till Ljungby, Edla Hamberg som Hildur (den av trollen bortbytta Birgit Trolle) och Justus Hagman som trollet Didrik. Då den sistnämnde nu var hindrad att uppträda, utfördes hans roll av Fritz Strandberg, en utmärkt skådespelare. "Ljungby horn" är det enda teaterstycke, som getts i Vänersborg fem aftnar å rad.

1895.

Det Ranftska sällskapet spelade även nyårsdagen 1895, då två farser uppfördes: "En trevlig betjänt" av en fransk författarfirma och "Den tvivlande Thomas" av C. Laufs. "Andras affärer" av Gustaf af Geijerstam hade annonserats till påföljande dag, men föreställningen inställdes.

Den 10 januari återkom William Petersen med sitt danska sällskap men gjorde en dålig affär, trots de uppslupna stycken, som bjödos: "Niobe" av två bröder Paulton och "Den nye bibliotekarien" av G. von Moser. Föreställningen hade enligt tidningen förtjänat ett bättre hus.

Men stora saker väntade. Den 17 januari gästades staden av Galeotto-turnén, vars bärande namn var Emil Hillberg. Det stycke, som framfördes, var "Galeotto" (eg. Den store Galeotto) av den spanske diktaren José Echegaray. Hillberg hade vid premiären på Dramatiska teatern i Stockholm oktober 1888 utfört Don Manuela roll och rönt mycket erkännande. Dramat blev vinterns stora succé på huvudstadsscenen. Det är djupt tragiskt. Galeotto är det lättsinniga förtalets hydra, som dryper sitt gift i allt och förorenar

allt, även det renaste förhållande. Ett sådant existerar mellan Don Manuels hustru Dona Julia och den unge — av Don Manuel halvt som son omfattade — skriftställaren Ernesto. Det är vänskapsförhållandet dem emellan, som nerdrages och vållar tragiken¹). Hillberg utförde sin gamla glansroll som Don Manuel, Karin Swanström var Dona Julia och Axel Hansson Ernesto. Övriga uppträdande voro Axel Collin, fru Clara Gardt och (lustigt nog) Anton Gambetta Salmson. Stycket fick ett utomordentligt varmt mottagande, och Hillberg blev mycket hyllad av publiken.

Nästa teatersensation var uppförandet av Ibsens nyss fullbordade skådespel "Lille Eyolf". Det gavs den 5 februari av Albert Ranfts sällskap med Julia Håkansson och Tore Svennberg som gäster. Som den grosshandlare i dramatik han var, hade Ranft rest till Kristiania och direkt av författaren (för 3000 kronor) köpt ensamuppföranderätten i Sverige. Ibsen hade varit älskvärd och bjudit på en pjolter. Skådespelet är naturligtvis tragiskt. Lille Eyolf, som genom en olyckshändelse blivit krympling, drunknar och föräldrarna den allvarlige Alfred Allmers och hans blodfulla hustru Rita ge varandra skulden för både det ena och det andra. Men stycket får ändå ett relativt lyckligt slut. De ensamställda vilja i fortsättningen leva för omhändertagande av missgynnade barn. Allmers roll utfördes av herr Svennberg,

¹) En översättning av dramat i originalets versmått av K. A. Hagberg utkom först 1902. Det gavs nu i en prosabearbetning av Paul Lindau. En annan prosabearbetning hade gjorts av den från Vänersborg härstammande skådespelaren Eric Zachrison och framförts i landsorten av Lotten Dorsch, därvid Zachrison utförde Ernestos roll. Eric Zachrison (1850—1909), som 1877 debuterat på Dramatiska teatern i Stockholm som Härved Boson i "Bröllopet på Ulfåsa" och därefter en tid tillhört sagda scen, var en utmärkt skådespelare och blev sedan mycket populär i landsorten. Han uppträdde icke i Vänersborg under de år, som här behandlas.

Ritas av fru Håkansson och Eyolfs av den då elvaåriga Karla Strandberg. Övriga roller innehades av Sigrid Eliasson, Julia Magnusson och Albert Ranft (nämnda efter roller-
nas betydenhet). Bifallet var trots tragiken livligt. Själv ser jag ännu för mig Eyolfs stora allvarliga ögon i ett blekt ansikte och hör fru Ritas i första akten två gånger till mannen fällda, häftiga replik: "Du hade champagne, men du rörde den inte". Det var som vinandet av en skarp klinga.

Några dagar därefter kom Emil Ljungqvist (tidigare regissör hos Ranft och av honom mycket uppskattad) med sitt nybildade sällskap och framförde under tiden 10—

EMIL LJUNGVIST,
1849—1913.

18 februari några pjäser av mera lättsmält innehåll. Sällskapets stora trumf var "Tsarens kurir", en dramatisering av Jules Vernes roman, given i praktfull uppsättning. Detta

stycke var annonserat att inleda sejouren. Men det rasade snöstorm i Västergötland, tåg kommo ej fram, och kulisserna fastnade på vägen. Det var ett ganska hest sällskap, som i stället fick börja med de för Vänersborgspubliken välkända lustspegeln "Stabstrumpetaren" och "Niobe". Som efterpjäas gavs två aftnar Emil Norlanders revy "På Fejan", som hade förstärkts med diverse lokala kupletter. Revyns egentliga dragningskraft var emellertid en "bländande serpentindans" med den tjusande fru Jenny Tegnér, född Lindelöf, som Serpentina.

"Tsarens kurir" uppfördes sedan två kvällar å rad, sista kvällen under nästan stormande bifall. Det var det mest praktfulla äventyrs- och utstyrselstycke (Ljungby horn inräknat), som ditills givits i svensk landsort. Vad fick man då se och vad var det, som fängslade ej minst oss unga? Det var enligt tidningen följande: "Det ståtliga kejserliga palatset, den pittoreska marknaden i Nischni Novgorod med sina danserskor, schackrare, judar och allmoge, bergspasset i Ural med sitt dystra landskap, med ljugeldar, åska, skott och björnjakt, telegrafstationen i Kolivan, där kriget rasade utanför och en bomb inkastas, som spränger huset i spillror, och så det mest praktfulla och glänsande av alltsammans, Emirens läger med krigare i lysande rustningar, balett i bländande belysning o. s. v." Det var onekligen en hel del.

Kuriren spelades av Carl Frank. Den, som tilldrog sig största intresset och bifallet, var dock herr Ljungqvist såsom den franske journalisten, listig, oförskräckt och ädelmodig. Han kom alltid fram först till telegrafan. För att utestänga konkurrenterna och vinna tid i avvaktan på det, som skulle hända, började han sina rapporter med 1 Mosebok 1 kap.: I begynnelsen skapade Gud . . .

Den återstående delen av säsongen hade föga att bjuda. I början av mars anlände Conrad Landegrens mindre

uppskattade sällskap och gav (3 och 10 mars) "Hin och småländingen" och "Värmländingarne". Förstnämnda pjäs möttes än en gång av bifall, men uppförandet av den senare betecknas i tidningen såsom mycket svagt, och publiken var fåtalig: fullsatt hylla, gles parkett och tre personer på första raden.

Sedan var det tyst på teatern ända till den 18 maj, då Folkteater-turnén från Stockholm uppförde "Liten Karin", lantliv under skämt och allvar med sång och dans av kapellmästaren C. G. R. Littmarck (text och musik). Det var alltså ett svenskt original. Föreställningen var ej särskilt lyckad, om ock Oscar Textorius som byskomakaren Pehr förmådde hålla skrattmuskulerna i rörelse, så länge han visade sig på scenen. Sången får emellertid erkännande. Den var vacker och anslående. Birger Schücker var med. Ett annat namn på affischen, som man stannar inför, är Ernst Fastbom, den blivande revyskådespelaren och författaren av en del på sin tid mycket populära folkskådespel.

Höstsäsongen fick en grandios upptakt tack vare August Lindberg, som med ett väl sammansatt sällskap gav fem föreställningar den 15—19 september. Början gjordes med Frans Hedbergs skådespel "Bröllopet på Ulfåsa" (Hedbergs främsta sceniska skapelse) med musik av Aug. Söderman. Emil Asplind, en ståtlig skådespelare som vanligen fick stormännen på sin lott, framställde Birger Jarl, men spelet var denna gång något matt. Övriga uppträdande få beröm. Fru Augusta Lindberg uppbar Sigrid den fagras roll med ett fint och nyansrikt spel, varåt apparitionen gav tillbörlig relief. Själv var Lindberg priorn Botvid, som han förlänade den humoristiska anstrykning rollen krävde. De båda blivande

teaterdirektörerna Knut Lindroth och Carl Deurell framträdde som Bengt lagman och Härved Boson, medan bäraren av ett annat känt teaternamn, fru Lotten Dorsch, spelade den senares husfru Manghild. Salongen var fullsatt, bifallet "livligt och berättigat".

Efter ett engelskt folkskådespel med social tendens framfördes så "Per Gynt", "Hamlet" och "Fédora", sistnämnda stycke en tragi-komedi av V. Sardou. Musiken till "Per Gynt" utfördes av Västgöta-Dals regementes musikkår (12 man) samt Ingstrupska kapellet (9 man) under ledning av direktör Mraz. Till följd av de dryga kostnader uppsättningen dragit voro biljettprisen höjda. Stämningen i salongen var emellertid matt, och varken Lindbergs tolkning av huvudrollen eller den vackra Griegska musiken förmådde hålla intresset vid makt. "Detta torde herr Ibsen vara god ursäkt, det är i alla fall ett faktum", skriver anmälaren. Denne var ej nöjd med dramat, som han hänför till de minst njutbara i den Ibsenska produktionen. Och han tillägger: "Hade publiken icke befarat, att bifallet kunnat skrivas på styckets konto (!), skulle med all säkerhet herr Lindberg blivit föremål för en entusiastisk hyllning, icke allenast för sitt konstnärliga spel utan även för den möda och de kostnader han nedlagt på att låta dramat framträda i all sin möjliga glans". Solveigs roll utfördes av fröken Roda Berggren (sedan gift med bankiren Philip Geber) och knappstöparens av Axel Hultman. Båda lovoras för sitt spel. Trollen i Dovregubbens sal voro många och statister hade anlitats från staden. Det var unga och friska viljor, som medhaft punsch för att styrka sig till de sceniska prestationerna. Följden blev — berättar en av sällskapet ännu levande aktörer — att trollen voro mer än nödigt livliga.

Herr Lindbergs Hamletframställning har än mer fulländats, heter det efter framförandet av Shakespearedramat, det har kommit mera lugn i hans uppträdande. Lindbergs Hamlettolkning underströk starkt det veka draget i danaprinssens natur. De medspelande få i allmänhet beröm, fru Dorsch som drottningen, fröken Berggren som Ofelia och herrar Lindroth och Hultman som Horatio resp. Förste dödgrävaren. Herr Asplind var konungen och Deurell Vålnaden.

"Fédora" var en av Sarah Bernhardts livpjäser, där hon i titelrollen kunde ge fritt utlopp för de starka lidelserna från hängiven kärlek till glödande hat. Fru Lindberg framställde nu Fédora och hänförde, enligt tidningen, publiken med sitt starka spel. Salongen var emellertid tämligen fåtaligt besatt, då pjäsen annonserats väl sent.

Hjalmar Selander, som nu en tid haft stående teater i Malmö, spelade två kvällar: den 20 november med dramatiska avdelningen av sitt sällskap och 2 december med den lyriska. Första aftonen gävos Johan Bojers skådespel "En moder" och Ernst Lundqvists komedi "Ett litet troll". Salongen var endast någorlunda fylld. Kombinationen av ett skakande drama (som "En moder") och ett uppsluppet lustspel tilltalade ej recensenten men har onekligen klassiskt ursprung, och bägge pjäserna slogo an. Fru Selander får erkännande för sitt spel i så skiftande uppgifter som änkefru Kraft (modern) i den förstnämnda och f. d. balettdansösen i den senare, där huvudrollen ("trollet" Elsa) fick ett sympatiskt utförande av fröken Georgina Hjorth. — Johan Strauss' muntra operett "Zigenarbaronen" gavs inför totalt utsålt hus och under stormande bifall. Någon detaljerad recension ges ej i tidningen, men bland de uppträdande voro flera kända artister, såsom Axel och Bertha Ringvall, Theodor Ull-

man, Emilia Lund och Anna Fernqvist, den senare med tiden en uppskattad operasångerska under namnet Anna Bartels.

Längre fram mot månadsskiftet (29—30 november) gav Ranft-Hjertstedt-turnén två föreställningar, då lustspelen "Cornelius Voss" av F. von Schönthan och "Senator Anderson" — av samme författare med hjälp av G. Kadelburg — framfördes. Salongen, som var belåten med prestationerna, var fåtalig båda aftnarna. Det var den stundande, ivrigt motsedda Oscarsbalen (på Stadshotellet), som kastade sin skugga framför sig. Sällskapet räknade många förmågor, bland vilka må nämnas John Wahlberg, Judith Lindenau och Agda Mayer, vilka ofta spelat i staden. Nya bekantskaper voro Gunnar Klintberg, Hugo Rönnblad och fru Ingeborg Rönnblad (syster till Axel Hansson), den senare en tjugande företeelse enligt tidningens vittnesbörd.

Annandag jul stod den gamle Thaliatjänaren Julius Selander med sitt lilla men honetta sällskap på scenen och framförde åter sina obligatoriska småpjäser. Stämningen i salongen var glad och bifallet uppmuntrande, skriver tidningen.

1896.

Direktör Axel Collin besatt en viss smartness. Han hade visat det i samband med Gustaf Adolfs-jubileet 1894, och han visade det vid sitt besök i Vänersborg den 20—26 januari 1896. De rojalistiska känslorna voro alltid starka i staden, och till Konungens födelsedag den 21 januari annonserade sällskapet en Festföreställning, som inleddes med en hälsningssång "Till Kungen", framsagd av direktören, varefter följde Johan Börjessons historiska äventyr "Ur Karl

XII:s ungdom". Denna gång skördade Collin icke blott kon-
tanter¹⁾ tack vare välbesatt salong, utan också erkännande.
"Sedan folksången utförts av musikkapellet, framträdde di-
rektör Collin i högtidsdräkt och framsade sin hälsningssång
till kungen. Det var en storslagen hyllningssång i vackra,
värdiga ordalag". Framförandet betecknas som mästerligt
och var det säkerligen, ty direktör Collin var en driven skå-
despelare. Pjäsen förklaras vara ett mycket lämpligt val för
aftonen, och om utförandet "är icke annat än gott att säga".
Leopold Edin gjorde Karl XII, Hilda Hellström hans unga
förälskelse klockardottern Anna från Salem, direktör Collin
var Carl Piper och Thor Böttger Bengt Oxenstierna. Upp-
sättning och dräkter voro prydliga, heter det i tidningen vi-
dare, bifallet starkt och ihållande.

De övriga föreställningarna voro mindre talrikt besökta.
Detta förklaras med att inledningsprogrammet (två engelska
lustspel) varit föga lyckat. Det brast i uppsättningen, och
"det första intrycket har en avgörande inverkan för de kom-
mande besöken". Man tycker annars, att den därpå följän-
de festföreställningen skulle ha omstämt sinnena. Mycket
lovord vad både pjäs och spel angår fick framförandet av
Frans Hedbergs lustspel "En fiffig spekulation". Föreställ-
ningen blev en avgjord framgång, säger tidningen och menar,
att sällskapet borde ha inlett sejouren därmed.

Vårsäsongens clou var "Madame Sans-Gêne" av V. Sardou
och E. Moreau, som med utomordentlig framgång givits i
Stockholm med Ellen Hartman i titelrollen. Föregången allt-
så av ett stort rykte, nådde komedien länsstaden med
Ranft-Hjertstedt-turnén i början av februari
och gavs där två aftnar å rad (3—4 februari) för fullsatta

¹⁾ Jfr sid. 54. — Samma föreställning upprepades i Uddevalla den 23
januari.

hus — första aftonen var salongen i det närmaste utsåld i förköp. Pjäsen krävde en lysande ram och fick det också; dekorationer och kostymer voro i högsta klass. Titelrollen, hertiginnan — f. d. tvätterskan, spelades av Signe Widell och hennes make, marskalk Lefebvre, av Thure Holm; Carl Frank var Napoleon, John Wahlbom Fouché, Judith Lindenau en ståtlig drottning av Neapel och Ingeborg Rönnblad en förtjusande prinsessa Elise, alla väl kända för publiken. Bifallstytringarna voro intensiva, och fröken Widell hyllades med inropningar och blommor.

Den 25 februari framfördes så av Albert Ranftturnén A. Pineros tragedi "Tanquerays andra hustru". Det skedde enligt tidningen inför "mycket gott hus, men ej mer"; priserna voro höjda med 50 öre på parkett och första raden. Paula, Tanquerays hustru i andra giftet, har ett mörkt förflutet. Som tecken på försoning vill hon vinna styvdottern Ellen men möter en instinktiv motvilja. När Ellen får en friare, som visar sig vara en av Paulas forna älskare, tar denna sitt liv. Paula blev i Julia Håkanssons skickliga tolkning en intressant upplevelse, där längtan efter aktning och kärlek fick gripande uttryck. Tore Svennbergs virila konstnärsskap kom däremot ej fullt till sin rätt vid återgivandet av Tanquerays sentimentala och veka temperament. Ellens roll gjordes av Constance Gottschalk. Flera av de medverkande voro utmärkta skådespelare såsom Oscar Eliasson, William Engelbrecht, Amelie Tuné och Julia Magnusson. Bifallet var starkt.

Några veckor därefter gav Emil Ljungqvists sällskap ett antal föreställningar, 9—15 mars. Sällskapet var fördelaktigt känt från en föregående sejour (med "Tsarens kurir" på programmet), repertoaren upptog glada och popu-

lära stycken. Trots detta uteblir publiken i stor utsträckning, klagar tidningen för den 12 mars och säger det nu vara "mycket vanligt, att teatersällskap komma från fullsatta salonger i våra grannstäder och här i residensstaden få nöja sig med halva hus". Det synes dock ha blivit bättre i fortsättningen.

Början gjordes med "Doktor Ståhl" av den tyske lustspelsförfattaren A. l'Arronge. Recensenten är moralisk. Han skriver: "Doktor Ståhl är ett ganska gott lustspel med ofördärvad moral och idel hederligt folk, vilket kan vara ganska nöjsamt att förnya bekantskapen med i vår blaserade tid". Till innehållet påminner stycket om "En parisare": En ung och lättsinnig baron gifter sig in i en rik familj och förvandlas till en god och duglig medborgare. Det är doktor Ståhl, som åstadkommer undret. Spelet var gott på alla händer. Nästa program var "Krig i fred" av en tysk författarfirma, en komedi om fältmanöver och inkvartering, som givits några år förut av Rydbergiska sällskapet. Det samlade nu ett välbesatt hus, och de uppträdande, särskilt direktör Ljungqvist som löjtnant Reif von Reiflingen, ägnades nästan ovationsartat bifall. Däremot var i varje fall recensenten mindre nöjd med "Texas Jim", en amerikansk fars med sång och dans, som under namn av "Texas Jack" dragit fulla hus på Djurgårdsteatern i Stockholm föregående sommar. Det var väl mycket av larmande scener, men den ungdomliga delen av publiken torde ha känt sig tillfredsställd.

"Niniche" synes ha blivit inställd, förmodligen efter uppgörelse med Anna Lundbergs sällskap, som annonserat vådevillen-operetten till framförande en vecka senare. Som avslutning på sejouren spelades "Värmländingarne". Det Ljungqvistska sällskapets program var sålunda tämligen enkelt och lättfattligt. Några särskilt stora förmågor räknade det ej, men samspelet var förträffligt. Till de bärande krafterna

hörde bl. a., utom direktören, Emil Wetterstrand, Olivia Strömberg och fru Jenny Tegnér. Ljungqvist själv var dock mera regissör och finansman än skådespelare. När han drog sig tillbaka från teaterverksamheten, var han smått förmögen. Dock torde han icke ha samlat sina pengar i den egentliga landsorten utan som direktör för Folkteatern i Göteborg. Han hade gått i Ranfts skola.

Några dagar därefter gav Anna Lundberg-turnén, två föreställningar 18—19 mars. Första kvällen gavs som förpjäs "Det är bara mamma", komedi av E. de Najac, varpå följde turnéns egentliga dragplåster "Pariserpojken" av Bayard och Vanderburch, en gammal pjäs, som nu upplevde en renässans tack vare fru Lundbergs spel i titelrollen. Tidningens kritiker gick, som han skriver, med en något reserverad hållning till föreställningen, enär "turnéer icke alltid bruka vara just så genomgående gedigna utan leva uteslutande på ett eller två namn". Men den reserverade hållningen raserades genast. Turnéns sammansättning var nämligen god. I den första pjäsen spelade fru Lundberg graciöst och intagande Volsy, en bortskämd flicka, som nog älskar sin man, men rakt inte kan överge sin snälla mamma. I "Pariserpojken" tog hon publiken på nåd och onåd som Joseph, en söt liten slyngel, som dock har hjärtat på rätta stället, och sjöng bl. a. Marseljäsen. Lika gynnsamt utföll icke omdömet om "Niniche". Naturligtvis var fru Lundberg charmant som grevinnan Corniska (Niniche), i vilken dräkt hon än uppenbarade sig, och hon gav rollen med en lagom tillsats av anständig varieté, men anmälaren saknade i spelet den omedelbara friskhet, som han väntat. Publikens bifall uteblev emellertid icke. Direktisen-primadonnan hade samlat kring sig en stab av dugande skådespelare, som verksamt bidrog till det lyckliga resultatet och bland vilka särskilt förtjä-

na nämnas Sigge och Jenny Malmgren samt Fritz och Virginie Strandberg.

I mitten av maj anlände Julia Håkansson och Tore Svennberg med sällskap. Det blev endast en föreställning (14 maj) med två franska lustspel "Bonjeans giftermål" av okänd författare och "En omvändelse" av Ch. de Courcy (övers. av fru Håkansson). Det i många avseenden rikt utrustade konstnärsparet blev varmt hyllat nu som tidigare.

Därmed var vårsäsongen 1896 avslutad. Några veckor därefter lämnade jag skolstaden och har sedan ej varit i tillfälle att beträda dess teater.

På hösten ägde ett evenemang rum. I september 1896 gästade nämligen Knut Almlöf för första gången Vänersborg, där han uppträdde tre aftnar, bl. a. som advokaten Knifving i Frans Hedbergs pjäs med samma namn, en roll vari han ofta blivit avbildad. Evenemanget faller utanför mina teaterminnen, men det bestyrker min uppfattning om scenens betydelse i en landsortsstad som förströelse, incitament och bildningsmedel.

ÅKE ELIÆSON.

Källor.

Annonser och recensioner i Tidning för Wenersborgs stad och län samt i Kungl. Biblioteket bevarade teateraffischer.

Den beskrivande teaterlitteraturen (även den bibliografiska) har använts, i mån den avser de här behandlade åren samt de därunder uppträdande artisterna och uppförda pjäserna.

Därutöver ha många värdefulla upplysningar meddelats av teaterdirektören Knut Lindroth.

**Pjäser givna på Vänersborgs teater
hösten 1888—våren 1896.**

H ö s t e n 1 8 8 8.

Frithiof Carlbergs sällskap.

- 3/10 **Reservsoldatens bröllop.** Lustspel med sång i 4 akter av E. Zell.
4/10 **Oxtorgsgatan 44.** Lustspel i 4 akter av Fr. Hedberg.
5/10 **Preciosa.** Romantiskt skådespel med körer, melodramer och danser i 4 akter av P. A. Wolff; musik av C. M. von Weber.
7/10, 8/10 **Jorden runt på 80 dagar.** Dramatiserat rescäventyr med sång och dans i 14 tablåer av J. Verne och A. Dennery.
14/10 **Tiggarestudenten.** Operett i 3 akter; musik av C. Mil-
löcker.
15/10 **Gubben i månen.** Lustspel med sång i 5 akter av C. Costa och E. Jacobson; fri bearb. av A. Bosin och E. Wallmark.

Fröbergsska sällskapet.

- 30/10 **Konung för en dag.** Komisk opera i 3 akter, avdelade i 4 tablåer; musik av A. Adam.
31/10 **En sommarsaga.** Lustspel i 4 akter av Pehr Staaff.

Sujetter från Stockholm.

- 26/12 **Julsoaré: Jultankar i Rom** av C. Snoilsky, deklamation. — **En dag under smekmånaden.** Komedi i 1 akt av G. Horn. — **Hund och katt.** Komedi i 1 akt, från franskan av Th. Priening. — **Min dagbok.** Äkten-
skaplig bagatell med sång i 1 akt av L. T.

1889.

Wilhelm Rydbergs sällskap.

- 15/4, 16/4 **Hin och småländingen.** Sago-lustspel med sång i 4 akter och 1 förspel av Fr. Hedberg; musik av Carl Baum.
 17/4, 21/4 **Askungen.** Skådespel i 4 akter av R. Benedix.
 22/4 **Herr Registratorn.** Lustspel med sång i 3 akter, fri bearb. efter A. l'Arronge och G. von Moser av S. Kinmansson.
 24/4 **En rikskurtisör.** Lustspel i 4 akter av G. von Moser.
 26/4 **Krig i fred.** Lustspel i 5 akter av G. von Moser och F. von Schönthan.

Anna Pettersson-turnén.

- 20/5 **Fritz och Lisa.** Operett i 1 akt; musik av J. Offenbach. — **Alla möjliga medel.** Skämt i 1 akt av E. Labiche. — **Kolhandlarne.** Operett i 1 akt; musik av J. Costé.

1890.

Axel Collins sällskap.

- 27/1 **Trassliga härvor.** Lustspel i 3 akter, efter främmande idé av Axel C-n.
 28/1 **Så tuktas en argbigga.** Komedi i 5 akter av W. Shakespeare.
 29/1 **Våra fruor.** Lustspel i 5 akter av G. von Moser och F. von Schönthan.
 31/1 **Lejon och rävar.** Komedi i 5 akter av E. Augier.
 1/2 **Den puckelryggige.** Äventyrsdrama i 9 tablåer av P. Féval.
 2/2 **De tre musketörerna.** Skådespel i 8 tablåer och prolog av Alex. Dumas d. ä.
 10/2 **Thérèse Raquin.** Drama i 4 akter av E. Zola.

August Lindbergs sällskap.

- 12/5 **Kung Midas.** Skådespel i 4 akter av G. Heiberg.
 13/5 **Tjuvskyttar.** Lustspel i 4 akter, fri bearb. från tyskan av Oscar Wijkander.
 14/5 **Kärlekens komedi.** Komedi i 3 akter av H. Ibsen.

- 15/5 **I telefon.** Bagatell i 1 akt av Ernst Ahlgren (Victoria Benedictsson). — **Duvals skilsmässa.** Fars i 3 akter av A. Bisson och A. Mars.
- 16/5 **Gengångare.** Familjedrama i 3 akter av H. Ibsen.

Emil von der Ostens sällskap.

- 22/5 **Familjens olycksfågel.** Lustspel i 3 akter av O. Justinus.
- 23/5 **Ett kinkigt uppdrag.** Lustspel i 1 akt, från franskan. — **David Garrick.** Lustspel i 3 akter (efter en fransk komedi) av Th. W. Robertson.

Wilhelm Rydbergs sällskap.

- 24/10 **Petermans flickor.** Lustspel i 4 akter av C. Laufs.
- 26/10 **Hin och småländingen.** Sago-lustspel med sång i 4 akter och 1 förspel av Fr. Hedberg; musik av Carl Baum.
- 27/10 **Namnkunniga fruor.** Lustspel med sång i 3 akter av F. von Schönthan och G. Kadelburg.
- 29/10 **En räddande ängel.** Proverb i 1 akt av Anne Charlotte Edgren. — **Gräsänklingar.** Lustspel med sång i 3 akter av G. af Geijerstam.
- 31/10, 2/11 **Ett köpmanshus i skärgården.** Skådespel i 4 akter, efter Emilie Flygare-Carléns roman, av Fr. Hedberg.
- 3/11 **Mellan barken och trädet.** Proverb i 1 akt av Ernst Lundqvist. — **Salig Toupinel.** Komedi i 3 akter av A. Bisson.

1891.

Julius Selanders sällskap.

- 22/2 **Gustaf III på besök hos spåkvinnan Arvedsson.** Historisk teckning i 1 akt. — **En brottslig betjänt.** Lustspel i 2 akter av A. Duru och H. Chivot. — **Fredrik och Christine.** Komedi i 2 akter av E. Scribe och J. H. Dupin. — **Karl XV i vardagslag** eller **Ett äventyr på Ulriksdal.** Komedi i 2 akter.

Fröbergsska sällskapet.

- 13/3, 15/3 **Jorden runt på 80 dagar.** Dramatiserat reseäventyr med körer och kupletter i 15 tablåer av J. Verne och A. Dennery.
- 16/3 **Mikadon eller En dag i Titipu.** Operett i 2 akter; musik av A. Sullivan.
- 18/3 **Farinelli.** Operett i 3 akter; musik av H. Zumpe.
- 19/3 **Den sköna Helena.** Operett i 3 akter; musik av J. Offenbach.
- 20/3 **Fatinitza.** Operett i 3 akter; musik av Fr. von Suppé.
- 21/3 **Läderlappen.** Operett i 3 akter; musik av J. Strauss d. y.
- 24/3 **Bergliot.** Dikt av Bj. Björnson; musik av Edv. Grieg. Utföres i kostym av norska skådespelerskan (gäst) Fredrikke Jensen. — **Elfte budet.** Lustspel i 3 akter, fri bearb. från tyskan av Fr. Hedberg.

August Lindbergs sällskap.

- 26/4 **Hedda Gabler.** Skådespel i 4 akter av H. Ibsen.

Artister från Södra teatern i Stockholm.

- 11/5 **Min kusin.** Komedi i 3 akter av H. Meilhac; musik av Bj. Halldén.

Turné Håkansson-Svennberg.

- 29/5 **En ny roll.** Proverb i 1 akt av Wilma Lindhé. — **Saga** (av H. C. Andersen) berättas av fru Håkansson. — **Skvaller.** Lustspel i 2 akter av Einar Christiansen.

Medlemmar av August Lindbergs sällskap.

- 7/6 **Niniche.** Operett i 3 akter; musik av M. Boulard.
- 8/6 **Våra flickjägare.** Lustspel med sång i 4 akter av L. Treptow, bearb. av Fr. Hedberg.

Engelbrecht-Lundberg-turnén.

- 11/8 **Exemplets makt.** Komedi i 1 akt av H. Meilhac och L. Halévy. — **Sista varvet.** Episod i 1 akt af J. Lehmann. — **Trumpetarens fästmö.** Monolog med sång ur Stabstrumpetaren. — **Förlåt mig!** Komedi i 1 akt av Emilie Lundberg. — **Fin du siècle.** Parodiskt tillfällighetsskämt med sång.

Julius Selanders sällskap.

11/10 Samma program som den 22/2 1891.

Axel Collins sällskap.

- 28/10 **Den vilda jakten.** Lustspel i 4 akter av L. Fulda.
29/10 **Köpmannen i Venedig.** Skådespel i 5 akter av W. Shakespeare.
30/10 **I sömnen.** Skämt i 1 akt av Julius Rosen. — **Trollsländan.** Lustspel i 3 akter av H. Meilhac och L. Halévy.
31/10 **Erik XIV.** Sorgespel i 5 akter av Joh. Börjesson.
1/11 **Othello.** Skådespel i 5 akter av W. Shakespeare.
2/11 **Richard Sheridan.** Komedi i 4 akter av A. Langlé.
10/11 **Farligt folk.** Lustspel i 3 akter A. l'Arronge.
11/11 **Fromont och Risler.** Komedi i 5 akter av A. Daudet och A. Belot.

1 8 9 2.

Jenny Carlbergs sällskap.

- 10/2 **Tiggarestudenten.** Operett i 3 akter; musik av C. Millöcker.
12/2 **Stackars Jonathan.** Operett i 3 akter; musik av C. Millöcker.
14/2 **Stabstrumpetaren.** Lustspel med sång i 4 akter av W. Mannstædt och F. Anthony, övers. och lokalis. av Fr. Hedberg.
15/2 **Öregrund-Östhammar.** Lustspel med sång i 3 akter (5 tablåer) av H. Wilken och O. Justinus, övers. och lokalis. av S. Kinmansson.
17/2, 23/2 **Lilla Helgonet.** Komedi-operett i 4 akter; musik av M. Hervé.
21/2 **Värmländingarne.** Tal-, sång- och dansspel i 6 avdelningar av F. A. Dahlgren; musik av A. Randel.
22/2 **Mikadon.** Operett i 2 akter; musik av A. Sullivan.
24/2 **Villars dragoner.** Opera-comique i 3 akter; musik av Aimé Maillart.

Håkansson-Svennberg-turnén.

- 6/5 **Stulen lycka.** Skådespel i 3 akter av G. Giacosa. —
En omvändelse. Komedi i 1 akt av Ch. de Courcy.

Hjalmar Selanders sällskap.

- 10/5, 18/5 Ära. Skådespel i 4 akter av H. Sudermann.
11/5 Ett silverbröllop. Lustspel i 3 akter av Emma Gad.
12/5 Jag gifter mig med min dotter. Lustspel i 1 akt av A. J. Gross von Trochau. — Aldrig i livet. Lustspel i 3 akter av G. af Geijerstam.
13/5 En skandal. Skådespel i 4 akter av Otto Benzon.
14/5 Ett lysande parti. Lustspel i 5 akter av Pehr Staaff.
15/5 Amor och Psyke. Lustspel i 2 akter av G. af Geijerstam. — Tokerier. Fars i 3 akter av C. Laufs.
16/5 Skandalen i natt. Komedi i 3 akter av Knut Michaelson.
17/5 Duvals skilsmässa. Fars i 3 akter av A. Bisson och A. Mars.

Artister från Stora teatern i Göteborg (lyr. avd.).

- 2/6 Faust. Opera i 4 akter; musik av Ch. Gounod.

Artister från Stora teatern i Göteborg (dram. avd.).

- 8/6 Svärfar. Lustspel i 4 akter av G. af Geijerstam.

Finska gästspelsturnén.

- 18/6 Bakom Kuopio. Lustspel i 3 akter av G. von Numers.

Turné Linden.

- 12/8 Hin ondes lärospån. Opera-comique i 1 akt; musik av Aug. Söderman. — Carmen, scen ur andra akten; musik av G. Bizet. — Trubaduren, fjärde akten; musik av G. Verdi.

August Lindbergs sällskap.

- 1/9 Damernas vän. Komedi i 5 akter av Alex. Dumas d. y.
2/9 Miss Helyett. Operett i 3 akter; musik av Edm. Audran.

Hjalmar Selanders sällskap.

- 11/9 Storstadsluft. Lustspel i 4 akter av G. Kadelburg och O. Blumenthal.
12/9 Hennes nåds barn. Lustspel i 4 akter av E. von Wolzogen och W. Schumann.

Albert Ranfts sällskap.

- 9/12 **För tidigt.** Proverb i 1 akt av Anders de Wahl. —
Gendarmen. Komedi i 3 akter av A. Decourcelle och
Debrit.
10/12 **Tofslärkan.** Skådespel i 4 akter av E. von Wilden-
bruch.
11/12 **Detektiven.** Lustspel i 3 akter av Pehr Staaff.

1893.

Svenska Opera-turnén.

- 17/1 **Konsertavdelning.** — **En sömnlös natt.** Operett i 1
akt; musik av J. Offenbach. — **Den sköna Galathea.**
Komisk mytologisk opera i 1 akt; musik av Fr. von
Suppé.

Emil von der Ostens sällskap.

- 18/1 **Edmond Kean.** Komedi i 5 akter av Alex. Dumas
d. ä.
19/1 **Familjens olycksfågel.** Lustspel i 3 akter av O. Jus-
tinus.
20/1 **En trevlig smekmånad.** Lustspel i 3 akter av F. Bren-
tano och J. Keller.

August Lindbergs sällskap.

- 4/3 **Storstadshem.** Lustspel i 4 akter av Chr. Boeck.
5/3 **En arbetare.** Skådespel i 3 akter av L. Dietrichson.

Engelbrecht-turnén.

- 26/3 **Efter 50 år.** Skådespel i 3 akter med prolog av Zach.
Topelius.
27/3 **De otäcka karlarne.** Lustspel i 4 akter av Jul. Rosen.
29/3 **Samhällets pelare.** Skådespel i 4 akter av H. Ibsen.
2/4 **Coralies son.** Komedi i 4 akter av Alb. Delpit. —
Prins Kille och fröken Wira. Fars-operett i 1 akt;
musik av J. Offenbach.
3/4 **Den ondes besegrare.** Folkkomedi med sång i 4 ak-
ter av Th. Overskou.
5/4 **Kärlek.** Skådespel i 4 akter av Edv. Brandes.

August Lindbergs sällskap.

27/4 Byggmästar Solness. Skådespel i 3 akter av H. Ibsen.

Medlemmar av f. d. Collinska sällskapet.

- 1/11 Sodom och Gomorra. Lustspel i 4 akter av J. B. von Schweitzer, bearb. av C. J. Fahlerantz.
3/11 Löjen och tårar. Teckningar ur Stockholmslivet i 10 tablåer med kupletter och körer, bearb. från tyskan av Joh. Jolin.
5/11 Värmländingarne. Tal-, sång- och dansspel i 6 avdelningar av F. A. Dahlgren; musik av A. Randel.
8/11 Villervallan. Komedi i 5 akter av Aug. von Kotzebue.
11/11 Andersson, Pettersson och Lundström. Folklustspel med sång i 7 tablåer av Fr. Hodel.
12/11 Herr Dardanell och hans upptåg på landet. Lustspel i 4 akter med körer och kupletter, bearb. från tyskan av Aug. Blanche.

Artister från Stora teatern i Göteborg.

(Dir. Albert Ranft.)

- 29/11 Orientresan. Lustspel i 3 akter av O. Blumenthal och G. Kadelburg.
30/11 Ett ungarlshem. Komedi i 3 akter av Knut Michaelson.

1894.

Artister från Stora teatern i Göteborg.

(Dir. Albert Ranft.)

- 24/2 Charleys tant. Lustspel i 3 akter av Brandon Thomas.

Fröbergsska sällskapet.

- 13/4, 15/4 Madame Angots dotter. Opera-comique i 3 akter; musik av Ch. Lecocq.
14/4 Konung för en dag. Opera i 3 akter; musik av A. Adam.

K. Dramatiska teater-turnén.

- 10/6 Dubbelspel. Lustspel i 4 akter av O. Blumenthal.
11/6 En parisare. Komedi i 3 akter av Edm. Gondinet.

William Petersens danska sällskap.

- 24/10 **Clairette i dragonlägret.** Operett i 4 akter; musik av V. Roger.
25/10. **Livet på landet.** Folkkomedi i 5 akter efter Fritz Reuter av P. Fristrup.
26/10 **Resan till Kina.** Operett i 3 akter; musik av J. Offenbach.
28/10 **En börsbaron.** Lustspel med sång i 5 akter av Rich. Schröder.
29/10 **Bellevilles mö.** Operett i 3 akter; musik av C. Milöcker.
30/10 **På besök i Paris.** Vådevill i 3 akter av J. L. Heiberg.
4/11 **Jeppe på berget.** Komedi i 5 akter av L. Holberg.
— **Duvals skilsmässa.** Fars i 3 akter av A. Bisson och A. Mars.

Axel Collins sällskap.

- 25/11 **Gustaf Adolf och Ebba Brahe.** Skådespel i 3 akter av Gustaf III.

Artister från Stora Teatern i Göteborg.

(Dir. Albert Ranft.)

- 26/12-30/12 **Ljungby horn.** Romantiskt sagospel i 5 akter av E. Collin, V. Østergaard och A. Ibsen, fri bearb. av Fr. Hedberg; musik av E. Hartmann och N. Gade, arr. av Nicolai Hansen.

1895.

Artister från Stora Teatern i Göteborg.

(Dir. Albert Ranft.)

- 1/1 **En trevlig betjänt.** Komedi av L. F. Clairville och B. O. Gastineau. — **Den tvivlande Thomas.** Fars i 3 akter av C. Laufs.

William Petersens danska sällskap.

- 10/1 **Niobe.** Fars i 3 akter av H. och C. A. Paulton. — **Den nye bibliotekarien.** Lustspel i 4 akter av G. von Moser.

Galeotto-turnén.

- 17/1 **Galeotto.** Drama i 3 akter och prolog av José Echegaray.

Albert Ranfts sällskap.

- 5/2 **Lille Eyolf.** Skådespel i 3 akter av H. Ibsen.

Emil Ljungqvists sällskap.

- 10/2 **Stabstrumpetaren.** Lustspel med sång i 4 akter av W. Mannstædt och F. Anthony, övers. och lokalis. av Fr. Hedberg.
11/2 **Niobe.** Fars i 3 akter av H. och C. A. Paulton. — **På Fejan.** Revy med kupletter, körer och danser i 1 akt av Emil Norlander.
12/2, 13/2 **Tsarens kurir.** Dekorationspjäs i 5 akter (10 tablåer) av J. Verne och A. Dennery.
17/2 **Charleys tant.** Lustspel i 3 akter av Brandon Thomas. — **På Fejan,** se 11/2.
18/2 **Panelhöns.** Lustspel i 4 akter av G. Kadelburg och O. Blumenthal.

Conrad Landegrens sällskap.

- 3/3 **Hin och småländingen.** Sago-lustspel med sång i 4 akter och 1 förspel av Fr. Hedberg; musik av Carl Baum.
10/3 **Värmländingarne.** Tal-, sång- och dansspel i 6 akter av F. A. Dahlgren; musik av A. Randel.

Folkteater-turnén.

- 18/5 **Liten Karin.** Lantlig operett i 3 akter, text och musik av C. G. R. Littmarck.

August Lindbergs sällskap.

- 15/9 **Bröllopet på Ulfåsa.** Skådespel i 4 akter av Fr. Hedberg; musik av Aug. Söderman.
16/9 **Tatlows hemlighet.** Folkskådespel i 4 akter av H. A. Jones.
17/9 **Per Gynt.** Dramatisk dikt i 5 akter av H. Ibsen; musik av Edv. Grieg.
18/9 **Hamlet.** Sorgespel i 5 akter av W. Shakespeare.
19/9 **Fédora.** Drama i 4 akter av V. Sardou.

Hjalmar Selanders sällskap.

- 20/11 **En moder.** Skådespel i 1 akt av Johan Bojer. — **Ett litet troll.** Lustspel i 3 akter av Ernst Lundqvist.

Turné Ranft—Hjertstedt.

- 29/11 **Cornelius Voss.** Lustspel i 4 akter av F. von Schönthan.
30/11 **Senator Anderson.** Lustspel i 3 akter av F. von Schönthan och G. Kadelburg.

Hjalmar Selanders sällskap.

- 2/12 **Zigenarbaronen.** Operett i 3 akter; musik av J. Strauss d. y.

Julius Selanders sällskap.

- 26/12 Samma program som den 22/2 och 11/10 1891, utom att komedien Fredrik och Christine nu ej spelas.

V å r e n 1 8 9 6.

Axel Collins sällskap.

- 20/1 **En nyårsnatt.** Skådespel i 1 akt av R. Benedix. —
En liten skatt. Lustspel i 3 akter av Aug. Harris.
21/1 **Ur Karl XII:s ungdom.** Historiskt äventyr i 5 akter av Joh. Börjesson.
22/1 **En fiffig spekulation.** Lustspel i 4 akter av Fr. Hedberg.
26/1 **Syrsan.** Skådespel i 5 akter av Charlotte Birch-Pfeiffer.

Turné Ranft—Hjertstedt.

- 3/2, 4/2 **Madame Sans-Gêne.** Komedi i 4 akter av V. Sardou och E. Moreau.

Turné Albert Ranft.

- 25/2 **Tanquerays andra hustru.** Skådespel i 4 akter av A. Pinero.

Emil Ljungqvists sällskap.

- 9/3 **Doktor Ståhl.** Lustspel i 5 akter av A. l'Arronge.
10/3 **Krig i fred.** Lustspel i 5 akter av G. von Moser och F. von Schönthan.

- 12/3 **Texas Jim (Jack).** Amerikanskt lustspel i 4 akter av Charles Kjerulf.
- 15/3 **Värmländingarne.** Tal-, sång- och dansspel i 6 tablåer av F. A. Dahlgren; musik av A. Randel.

Turné Anna Lundberg.

- 18/3 **"Det är bara mamma".** Komedi i 2 akter av E. de Najac. — **Pariserpojken.** Komedi i 2 akter med kupletter av Jean Bayard och Emile Vanderburch.
- 19/3 **Niniche.** Operett i 3 akter; musik av M. Boulard.

Turné Håkansson—Svennberg.

- 14/5 **Bonjeans giftermål.** Komedi i 2 akter, övers. från franskan. — **En omvändelse.** Komedi i 1 akt av Charles de Courcy.

* * *

Anmärkningar.

För en del pjäser, som ej föreligga i tryck, ha författarnamn ej kunnat anges.

Sådana stycken som t. ex. "Jorden runt på 80 dagar" och "Värmländingarne" gävos ofta i sammandraget skick. I dylika fall har titeltexten, då affisch finnes bevarad, återgivits efter denna.

Kontrakt.

Mellan undertecknade, **Aug. Lindberg** å ena sidan och *Herr K. Lindroth*

å andra sidan, har följande kontrakt blifvit afslutadt.

§ 1. Jag, **Aug. Lindberg**, engagerar härmed *Herr K. Lindroth*

att under tiden från den *1^{sta} September 1892* till och med den *1^{sta} Maj 1893* som *Skådespelare* tjenstgöra vid den eller de scener, der jag för godt finner att gifva teatraliska representationer.

§ 2. Jag, *Knut Lindroth*

förbinder mig att uppträda i alla tal- och sång-roller samt stumma partier, som mig anförtros, äfvensom i körer, danser, tablåer m. m., hvarjemte jag till ovilkorlig efterlemnad underkastar mig det reglemente, som åtföljer detta kontrakt.

§ 3. Vid teatern anställda sujetter förbinda sig vidare:

Herrarne:

att på egen bekostnad hålla sig med alla för scenen behöfliga **civila kläder** tillika med chausserie, hattar och handskar med head mera till civil dräkt hörer. Då deremot **kostym** erfordras erhålles sådan ur

teaterns garderob, med undantag af följande persedlar, som det åligger den spelande att själf anskaffa: svarta knäbyxor; svarta och hvita silkes- samt kulörta bomullsstrumpor; kyllerstöflar, bottmoller, läder- och svarta sammetsskor; sko- och knäspännen jemte skorosor af alla slag samt kyllerhandskar, krås och manschetter.

Damerna:

att på egen bekostnad hålla sig med alla för scenen behöfliga civila kläder tillika med chaussure, hattar och handskar med hvad mera till civil dräkt hörer. Härifrån undantages endast **karlkläder**, hvilka, då sådana erfordras, erhållas från teaterns garderob.

§ 4. För de förbindelser, Knut Linoroth
sig sålunda åtagit, betalar jag, Aug. Lindberg, en månad
af En hundra Kronor

§ 5. Lönen utbetalas i tvenne hälfter, den 15 och den sista dagen i hvarje månad.

Vid inträffande resor erhålles fri resekostnad.

§ 6. Skulle under kontraktstiden kunglig sorg eller farsot inträffa, hvarigenom sällskapets verksamhet afbrytes, erhålles under den tid nämnda omständigheter fortfara, endast half aflöning. Inträffa åter omständigheter, som helt och hållet omöjliggöra företags vidare existens, så upphör detta kontrakt genast å ömse sidor till all kraft och verkan; dock skall den fastställda lönen utbetalas intill den dag, å hvilken sällskapet upplöses.

§ 7. Med förestående kontrakt, hvaraf tvenne lika lydande exemplar blifvit upprättade, af hvilka hvardera kontrahenten ett till sig tagit, förklara vi oss undertecknade å ömse sidor belåtna; och förbinder jag, Knut Linoroth
mig särskildt att, derest genom mitt eget förvållande min tjenstgöring vid teatern skulle före

eller under den öfverenskomna tiden upphöra, till herr *Aug. Lindberg* eller hans rättsinnehafvare
genast utbetala en summa, motsvarande den aflöning och öfriga förmåner, till hvilka jag på
grund af detta kontrakt skulle hafva varit berättigad för den återstående kontraktstiden.

Tillägg:

Stockholm
Göteborg den 10 juni 1892

189

Aug. Lindberg

Amielindroth

REGLEMENTE.

§ 1.

Hvarje vid teatern anställd person skall, efter tillsägelse och utan särskild arvode derför, infinna sig till repetition senast åtta dagar före hvarje speltermins början.

§ 2.

Alla vid teatern anställda böra med noggrannhet, punktlighet och efter bästa förmåga uppfylla de skyldigheter, de vid densamma genom kontrakt sig åtagit; efterkomma de tillsägelser, föreskrifter och råd, hvilka af direktören eller den sceniske regissören varda dem meddelade, såväl i afseende på talangens förkofran, som i allt annat som med teatern eger gemenskap; emot sina kamrater, så inom som utom tjensten iakttaga ett skickligt och anständigt uppförande; i rätt tid infinna sig till spektakler, konserter, repetitioner, kollationer, öfningar samt vid alla andra tillfällen, hvilka för öfrigt i afseende på deras tjenstbefattning kunna ifrågakomma, och i allmänhet vinnlägga sig om allt, som kan bidraga till teaterns framgång.

§ 3.

När från scenen något tillkännagifvande för publiken skall ske, verkställs sådant utan invändning af teaterregissör, inspicient eller af den aktör, som derom undfår tillsägelse.

§ 4.

För sen inställelse till kollationering eller repetition beläggas med plikt af 1 krona, äfvenså för tidigt aflägsnande från samma arbeten; fullkomligt uteblifvande derifrån med plikt af 2 kronor. Sker sådant uteblifvande bevisligen uppehålligt, ökas plikten till 5 kronor.

För försømmelse vid generalrepetition betalas dubbel plikt, och må ingen från sådan repetition aflägsna sig utan att fört hos direktören eller regissören ha gjort sig undermåttad, huruvida någon omtagning af det repeterade skall ega rum. Den, som saknas vid omtagningen, pliktas 5 kronor.

§ 5.

Vid för sen inställelse till representation, hvarigenom dess början fördröjes eller fortgången störas, pliktas den skyldige 25 kronor.

Vid fullkomligt uteblifvande, som vållar spektaklets inställande eller förändring, varo den felande skyldig genast godtgöra direktören all den skada och förlust, som honom derigenom tillskyndats, hvarjemte den felande genast kan från teatern skiljas.

§ 6.

För försomnad entré under representation pliktas 5 kronor, om den felande har roll, och 3 kronor, då frågan är om att fylla korist- eller stum plats å scenen.

§ 7.

Den, som ej vid utsatt första generalrepetition kan sin roll utantill, pliktas från 5 till 10 kronor, och fördubblas plikten, om han eller hon ej kan vid sista generalrepetitionen; dock må det ankomma på den sceniske styresmannen, som i mån af rollens vikt och omfattning bestämmer pliktbeloppet, att vid särskilda sig företeende omständigheter förordna om befrielse från sådan plikt.

§ 8.

Ingen må vägra att vid representation bruka den kostym, som för rollen blifvit föreskrifven, eller att i fullständig kostym och grimerad uppträda å utsatt generalrepetition i kostym, vid äfventyr att pliktas 10 kronor. Vägrar någon att sådan skyldighet fullgöra, tillämpas pliktbestämmelsen i § 5, och den som begagnar å scenen annan kostym, än som blifvit föreskrifven, pliktas för hvarje gång 10 kronor.

§ 9.

Hvar och en vid representation tjenstgörande är skyldig att senast kl. 1 e. m. å spektakeldagen tillse, att dess dräkt och rekvizita äro i vederbörlig ordning, samt att genast tillsäga om hvad deri kan fattas. Utskrifning af bref och handlingar, hvilka skola å scenen uppläsas, skall den, till hvars roll de böra, själf ombesörja; likaså fruntimmershandarbeten af vanligt slag, när sådana för begagnande å scenen erfordras. Uraktlåtenhet häraf, hvarigenom störande af spektaklets jämna gång orsakas, beläggas med plikt af 5 kronor.

§ 10.

Den som utan laga förfall afhåller sig från tjänstgöring, utan tillstånd af direktören bortreser från staden eller utöfver tillåtelsen fördröjer sin återkomst, vägrar att spela en roll, som honom eller henne af den sceniske styresmannen tilldelas, eller att utföra annan scenisk tjänstgöring, som honom eller henne kontraktseuigt åligger, plikte för hvar gång 25 kronor.

Laga förfall, som berättiga till afhållande från tjänstgöring äro: vederbörligen af läkareutsett styrt sjukdom; kallelse inför rätta; militärtjänst; samt föräldrars, barns eller makes död, hvilka trenne sistnämnda fall berättiga till åtta dagars befrielse från uppträdande å scenen.

Hvarje förfall bör genast, äfven om tjänstgöring för dagen ej är beständ, hos direktören eller regissören anmälas vid afven-tyr af plikt från 2 till 5 kronor.

§ 11.

Sjukdom, som förhindrar tjänstgöringen, skall med läkare-betyg styrkas, såvida den engagerade subjeten vill uppbära lön under sjukdomen. Varar denna längre än en månad, stujutes half aflöning. Skulle sjukdomen eller otyglighet fortvara två månader eller derutöfver, eger direktören rätt att upphäffa kontraktet, äfven om den deruti bestämda engagementstiden då icke skulle hafva tilländagått.

Den sig såsom sjuk angifvit och dock utan direktörens vetskap och läkarens särskilda föreskrift utomhus befines, plik-tar 10 kronor.

§ 12.

För högljudt samtal, buller och stöj å scenen eller i dess närhet vid repetition, fortsatt oaktadt tillsägelse, pliktas 2 kro-nor; för störande elj vid representation 10 kronor. Skulle högljudt gräl eller handgripligheter uppstå mellan två eller flere af teaterns medlemmar under pågående repetition, vare sig å scenen eller i klädlogerna, plikt hvardera 5 kronor: vid re-presentation fördubblas plikten.

§ 13.

Om någon befinnes vara af starka drycker öfverlastad, så att han ej kan sitt parti utföra utan störande af stykets gång, eller i sitt öfverlastade tillstånd ej kan tillåtas på scenen upp-träda, plikte 50 kronor och ansvare dessutom, derest spektaklets inställande eller förändring deraf vållas, på sätt för sådant fatt i § 5 föreskrives.

§ 14.

Inga främmande personer må under repetition eller re-presentation ega tillträde vare sig å teaterns scen eller i kläd-logerna, och må ej heller förtärande af mat, öl eller starka dryc-ker å dessa ställen ega rum under repetition eller representa-tion. För förelse häremot eger direktören rätt att ålägga plikt från 2 till 10 kronor.

Händer få icke medtagas å scenen eller i klädlogerna. All tobaksrökning är vid af myndigheterna utsatt vite för-bjuden i klädlogerna och andra till teatern hörande lägenheter samt å scenen vid andra tillfällen, än då sådant i rollen före-skrifves.

§ 15.

Den, som tillåter sig att i otid yttra omdömen om till uppförande afsedda arbeten eller att utspria menliga yttran-den om förmån, kamrater eller verksamheten inom teatern, skall, ändock det skett af oförstånd och utan afsigt att skada göra, för hvarje gång pliktas från 5 till 20 kronor.

§ 16.

Alla teatern tillhöriga kläder, attributer, pjäser, roller eller stämmor m. m., som den anställda personalen begagnar,

böra sorgfälligt vårdas; och om de genom någons förvållande skadas eller förkomma, skola de af den felaktige ersättas.

Den, som utan direktörens medgifvande utlånar något af teaterns tillhörigheter, ehvad det vara må, pliktas, utom galdan-det af skadan, 10 kronor.

§ 17.

Den, som i andra fall, än här ofvan säges, uti sin befattn-ing visar försumlighet eller vårdslöshet, pliktas för hvarje gång 5 kronor.

Förhåller någon sig oredligt, eger direktören att den-samma från teatern skilja.

§ 18.

Hvarje teaterns medlem åligger att vid alla tillfällen visa direktör eller regissör all aktning och höflighet samt i tjänsten uppmärksamhet och lydnad. Skulle någon med ord eller hand-ling på ett otillbörligt sätt förgå sig mot sina förmän, vare han eller hon skyldig att erlägga första gången 10 kronor och, om det förnyas, för hvarje följande gång 20 kronor.

Skulle någon, trots varningar och plikt, upprepade gånger förgå sig, eger direktören rätt att honom eller henne genast från teatern skilja.

Alla i detta reglemente bestämda plikter och ersättnings-belopp skola nästföljande aföningsdag från den felandes afönings aflägras. Den sånunda möjligen blifvande pliktassan revideras vid hvarje spefars slut af trenne sällskapets medlemmar, valda af subjeterna, och öfverlemnas derefter af direktören, mot be-hörigt qvitto, till "De sceniska artisternas Understödsfond".

§ 19.

Utan direktörens särskilda tillstånd eger ingen vid teatern anställd person rättighet att ålägga sig annan befattning, deraf hinder för tjänstgöringen vid teatern kan vållas.

Ej må någon af teaterns personal under kontraktstiden å andra teatrar uppträda eller vid konserter eller soarder bi-träda utan särskildt tillstånd af direktören. Bryter någon här- emot, plikte han för hvarje gång 100 kronor och kan, om han eller hon mer än en gång dermed beträdes, från teatern ge-nast skiljas.

För den händelse direktören på derom gjord fram-ställning bifaller en begäran att vid teatern anställd subjett måtte fa uppträda å annan teater, medverka vid konsert eller soard eller annan offentlig föreställning — af hvad art den vara må — skall afgift erläggas i enlighet med nedan stadgade grunder:

för biträde af en subjett	kr. 20: —
" " " två subjetter	" 30: —
" " " tre eller flera subjetter	" 50: —

Dessa afgifter, som tillfalla "De sceniska artisternas Un-derstödsfond", skola erläggas innan den i fråga varande före-ställningen eger rum och sändas af direktören omedelbart till styrelsen för nyssnämnda understödsfond.

Är den, som anordnar föreställningen, själf anställd vid teatern, må han eller hon med inbetalningen njuta anstånd till dagen efter föreställningen. Men sker inbetalningen ej då, inne-hålles beloppet af hans eller hennes löneförmåner.

§ 20.

Förutom förestående allmänna bestämmelser gälla sär-skildt för regissör, inspicient, orkesteranförare, maskinmästare, gasmästare och garderobsförvaltare de instruktioner, som af direktören meddelas.

De vid teatern mot fast månadslön anställda dekorations-arbetarne äro pligtiga att dagligen infinna sig till tjänstgöring. De sortera närmast under maskinmästaren, men äro under ge-neralrepetition och pågående representation äfven skyldige att utföra de göromål, tillhörande teaterverksamheten, som åläggas dem af regissören.

Vänersborgs Döttrars Gille.

Den 29 december 1949 innehöll Elfsborgs läns Annonsblad ett upprop av fröken Anna Eriksson om bildande av ett Vänersborgs Döttrars Gille. Beslut i ämnet fattades vid ett talrikt besökt möte redan påföljande dag. Därvid tillsattes en interimsstyrelse, som skulle utarbeta förslag till stadgar m. m.

Döttrargillet konstituerades så vid nytt sammanträde den 11 januari 1950, varvid stadgar antogs och styrelse valdes.

Enligt stadgarna har gillet till ändamål att bereda kvinnor, födda i Vänersborg, tillfälle att sammanträffa, att förden-skull anordna gillesstämmor med samkväm två gånger årligen, varav vårstämma under maj och höststämma under december, att i årsskrifter publicera uppsatser, som kunna befordra kännedom om gångna generationers kvinnoinsatser till stadens fromma och för dess hjälpverksamhet, att genom mottagande och förvaltande av donationer verka för gillet bästa samt att i ideellt syfte ivra för stadens väl och försköning.

Styrelsen utgöres för år 1950 av:

1:a åldermor: fröken Anna Eriksson,

2:a „ : fru Ellen Hansson,

kassafogde: fröken Greta Olsson,

1:a gilleskrivare: fru Agnes Svärd,

2:a „ : fröken Ingrid Petré,

gillevärdinnor: fru Elsa Engqvist och

„ Greta Ljunggren.

Ersättare: fru Ingeborg Schalin,

„ Märta Svensson och

„ Karin Granberg.

Gillet har redan över 200 medlemmar.

Den 9 maj höll Vänersborgs Döttrars Gille sin första vårstämma i stadshotellets festvåning, synnerligen talrikt besökt och efterföljd av angenämt samkväm.

Vänersborgs Söners Gille hälsar med tillfredsställelse tillkomsten av ett stadens döttrargille och önskar systergillet all framgång i de syften, som för båda gillena äro i huvudsak gemensamma.

Museets textilier.

Vid Vänersborgs museum utfördes hösten 1948 en katalogisering av det textila materialet. Varje föremål numrerades, varvid numret skrevs med märkbläck på bomullsband, som fastsyddes på föremålet. Endast i undantagsfall skrevs numret direkt på föremålet. De beskrivande kataloglapparna gjordes mycket utförliga. Förutom alla tillgängliga uppgifter ha hänvisningar till den litteratur, som använts, antecknats. Hyllor och backar i det skåp, som samtidigt byggdes, numrerades. Sedan föremålen lagts in på sina platser, upprättades magasinistor. För att underlätta arbetet med föremålen har på kataloglapparna angivits numret på den back eller hylla, där föremålet förvaras.

Vid grupperingen av föremålen har den sedvanliga indelningen i allmoge- och högreståndsföremål använts. Detta stötte dock på en del svårigheter. I samlingarna ingår nämligen ett stort antal föremål, som kommit från borgerskapets hem. Tack vare att nästan samtliga föremål inom denna grupp skänkts till museet under senare år, har det varit möjligt att åtminstone kunna angiva dem som använts i Vänersborg. Då nästan samtliga äro maskintillverkat handelsgods, har det givetvis ej gått att fastställa, var de tillverkats.

Då det gällt att ortsbestämma föremålen inom allmoge- och högreståndsavdelningarna, har själva samlingarnas karaktär lagt hinder i vägen. Vid undersökningen återfauns nämligen rester av två olika numreringar, äldre än den numrering, vilken gjordes 1904 på museet. På ett par av

plaggen sutto nummerlapparna ovanpå varandra. Ortsuppgifterna ha därför angivits med största reservation.

En stor grupp av allmogeföremålen kommer med största sannolikhet från sydöstra Sverige. Bland dessa förekomma några serier av föremål, som tyckas vara sammanbragta för att visa den gradvisa utvecklingen av ett plagg. En helt annan karaktär ha föremålen från Västergötland och Dalsland. Här har det inte varit frågan om att bilda instruktiva serier utan att bevara föremål från en gången tid. Då de flesta äro gåvor, har en någorlunda säker Ortsbeteckning kunnat åstadkommas.

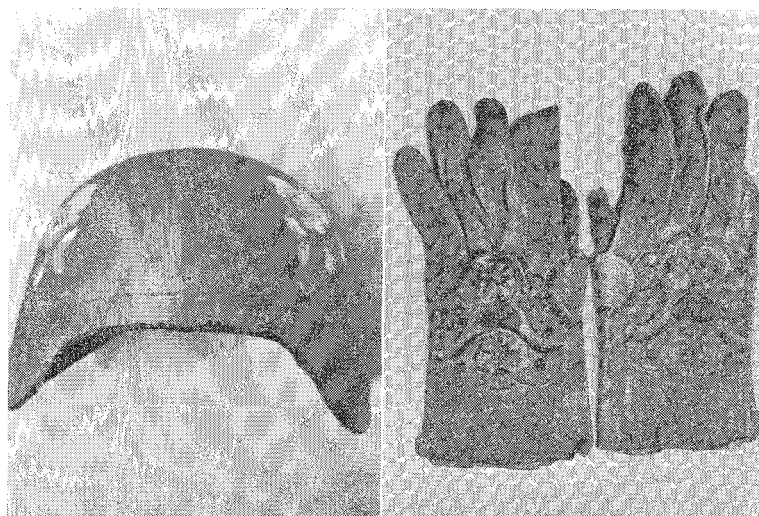
Den borgerliga gruppen är både intressant och roande. Pärlbroderade urdynor vid sidan av fina broderier och utsökta föremål i elfenben för kvinnornas sybord ge en talande bild av smakförbistringen under decennierna runt sekelskiftet. Endast ett fåtal klädesplagg finnas i denna grupp.

Däremot utgöra gångkläder huvudparten av allmogeföremålen. Vardagskläderna sletos upp till sista tråden eller syddes om till barnen, och det vi ha bevarat äro delar till fest- eller söndagsdräkten. I museets ägo finnas brudgumsskjortor, troligen från sydöstra Skåne, vilka ge en god föreställning om det arbete och den omsorg, som lades ned på ett enda plagg. En intressant serie bilda några liv till kvinnodräkten. Materialet är ylle- eller sidendamast med kantningar i siden och sammet. De silverspännen, som från början voro avsedda att hålla samman livet, finnas här i olika utvecklingsstadier från verkliga häktor till maljor av rent dekorativ art.

Ett livstykke är i ovanligt hög grad försett med silver Smycken. På vardera axeln finnes ett hängsmycke gjort av silvermynt från slutet av 1600-talet. Utmed framkanten finnas tre par maljor, och alldeles i nederkanten, där kjollinningen har varit fäst, fyrkantiga silverbleck, ett på vardera sidan. Samtliga smycken äro försedda med lösa "löv".

En annan serie, som omfattar fyra stycken brudlister, är troligen från Varend. Den äldsta är daterad 1783 och den yngsta 1830. Två äro odaterade, men av utförandet att döma tillhöra de tiden omkring 1800. Dessa lister illustrera tydligt nog dräktskickets begynnande upplösning. Detaljerna ägnades inte längre samma omsorg som tidigare.

Huvudparten av föremålen från Västergötland och Dalsland utgöras av bindmössor och handskar. Av bindmössorna

BINDMÖSSA
(inv. nr 405).

HANDSKAR
(inv. nr 378).

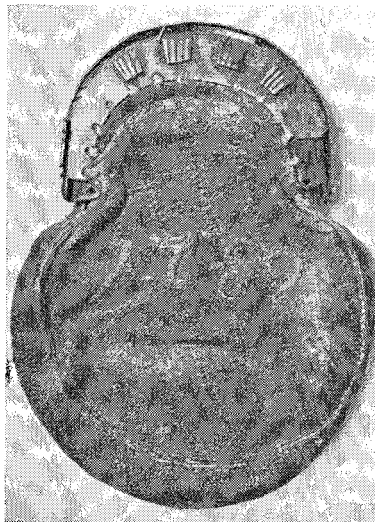
äro de flesta av den typ, som voro tillverkade för avsalu. Några äro dock av broscherat siden och en av ljusblått tjockt siden med broderier i elfenbensfärgat silke. Troligen har tyget från början varit en elegant robe, som sytts om till olika småföremål. Antalet större klädesplagg är i denna grupp beklämmande litet. Några skinnplagg, livstycken till kvinno- dräkten och västar till mansdräkten, är allt. En fårskinnspäls uppges ha använts av en försäljare på Vänersborgs torg så sent som på 1870-talet. En av västarna är av rutigt halv-

MANSVÄST

(inv. nr 5125/6; fr. Högsäter, Dalsland).

ylletyg. Den är skuren som vår tids storvästar. De mycket små men mycket vackra mässingsknapparna ha av förslitningen att döma suttit i mer än ett plagg, innan de syddes fast i den här västen.

PENNINGPUNG

(inv. nr 6371 G; dat. 1782, fr. Borås).

En roande samling föremål äro några penningpungar. De äro samtliga av skinn med byglar av mässing. Flera av dem ha sinnrikt konstruerade lönnlås. Några äro daterade.

Samtliga de typer av textilier, som ingingo i stugans dragning, äro representerade i samlingarna. Två vackra ryor äro de förnämsta i denna grupp. De flätade listerna äro typiska

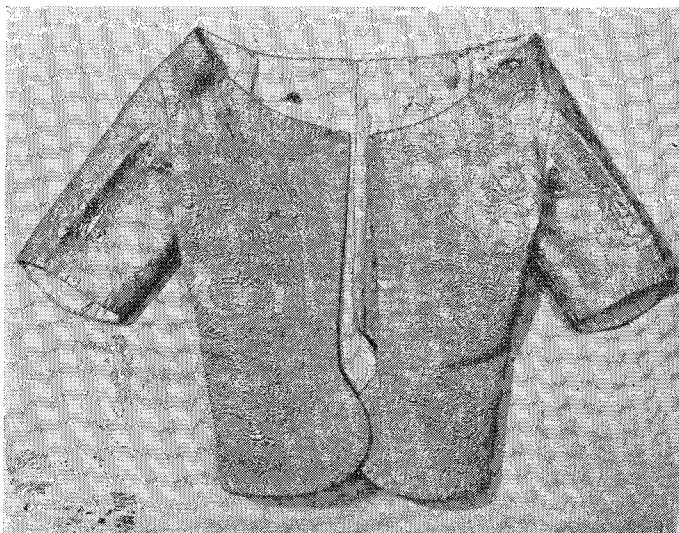
RYA

(inv. nr 5053; fr. Rommele, Västergötland).

för Västergötland. Flera av dem äro mycket väl gjorda. Deras ursprungliga längd går ej att bedöma, men den längsta i museets ägo är 327 cm lång. Av dynvaren är det två, som tilldrar sig intresset. Det ena har en ordinär framsida av röllakan, under det att baksidan har en del mycket ålderdomliga ornament i röllakan och krabba. Det andra visade sig ha dels

ett framstycke av röllakan och under det ett starkt förslitet men mycket vackert av flamskväv. De båda långdynorna göra verkligen skäl för namnet, då den ena är 202 cm och den andra 338 cm lång. Den sistnämnda har baksida av sämskat skinn med initialerna A B P perforerat.

I museets ägo befinna sig några praktfulla röllakanstücken, av vilka ett är daterat 1791. En serie hängkläder är troligen från sydöstra Sverige. De äro vävda i opphämta och krabba-snår. Ett undantag finnes, nämligen ett broderat hängkläde, men det hör ingalunda till de bättre arbetena.

LIVSTYCKE

(inv. nr 429; har tillhört en släkt Moberg i Uddevalla;
gåva av fr. Selma Moberg, Älvsåker, Trollhättan).

Det förnämsta föremålet i allmogegruppen är en takduk i tre våder, troligen från Västergötland. Takduken är helt av knutet nät med tre trädningar. Mittvåden har ett mönster, en stjärna, omgiven av en 8-kantig inramning, upprepat utmed hela längden. De båda sidovåderna ha olika figurmotiv, det ena ställt ovanför det andra. Ehuru den är skadad i kanter-

na på ett par ställen, torde den dock ha kvar sina ursprungliga mått. Ett fragment av en annan takduk har som mönster det s. k. liljekorset.

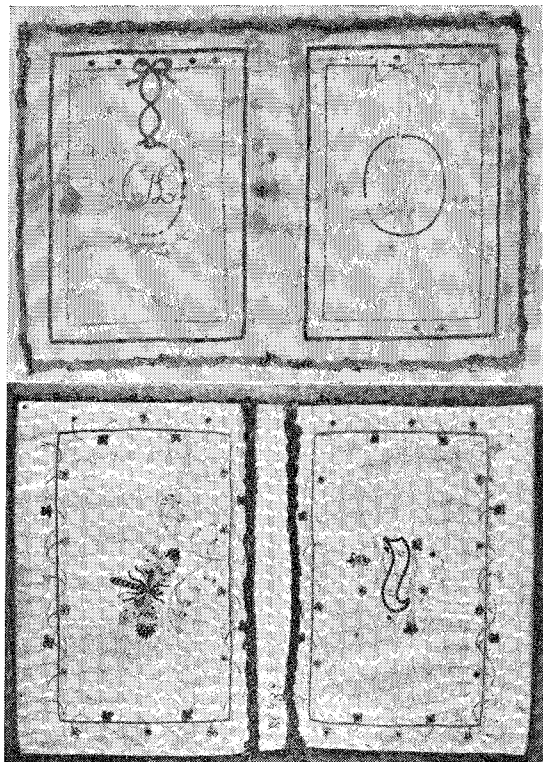
Gruppen av högreståndsföremål är liten men utsökt. Klädesplaggen äro samtliga modeplagg. De äro sydda av fint siden och dekorerade med eleganta broderier. De tillhöra så gott som samtliga senare delen av 1700-talet. Två par broderade atlasskor äro kanske de vackraste med sina ljusa färger och rika mönstring. Ett vitt matlasserat livstykke till en kvinnodräkt har tyvärr blivit ordentligt upplagat, innan det kom i museets ägo. Detta är så mycket mera skada, då det i sitt nuvarande skick ger intryck av att vara från tidigaste 1700-talet. Så mycket mera givande var undersökningen av ett sidentäcke. Det är troligen sammansytt av två s. k. stubbar. På baksidan är det klätt med ett synnerligen vackert kattun. På ett stycke, som skarvats i, står tryckt "Isaac de Bruun Ano 61".

Sidenplånböckerna, som också tillhöra denna grupp, äro av ojämnare kvalitet, då de troligen äro verkliga handarbeten. De flesta äro försedda med initialer och årtal samt små deviser i stil med denna: Prenez ce don de ton amie. Två äro dock endast sedelpärmar. De äro broderade på utsidan som plånböckerna, men på insidan är tryckt "Sveriges Rikes Ständers Riksg. Contoir Sedel".

Då undersökningen av det utländska materialet, vilket till största delen utgöres av den s. k. ryska samlingen, började, väcktes genast misstankar om att det rörde sig om souvenirköp. Dessa fingo stöd av de tyskspråkiga tidningar från St. Petersburg, som hittades uppstoppade i ett par pälsklädda dockor. Naturligtvis kan det tänkas, att donator under sin vistelse i Ryssland läst denna tidning och sedan använt den vid packningen. Men dockorna äro för påkostade för att vara leksaker och ha just den ytliga likhet med en pälsdräkt, som

en souvenir anses böra ha. Vad de övriga föremålen beträffar, förhåller det sig troligen på samma sätt.

Ett mycket tålamodsprövande arbete blev katalogiseringen av det material, som kommit från Egypten. Som enda hjälpmedel funnos ett bra förstoringsglas och en hundraljuslampa. Endast en analys gjordes med benäget bistånd av Vänersborgs

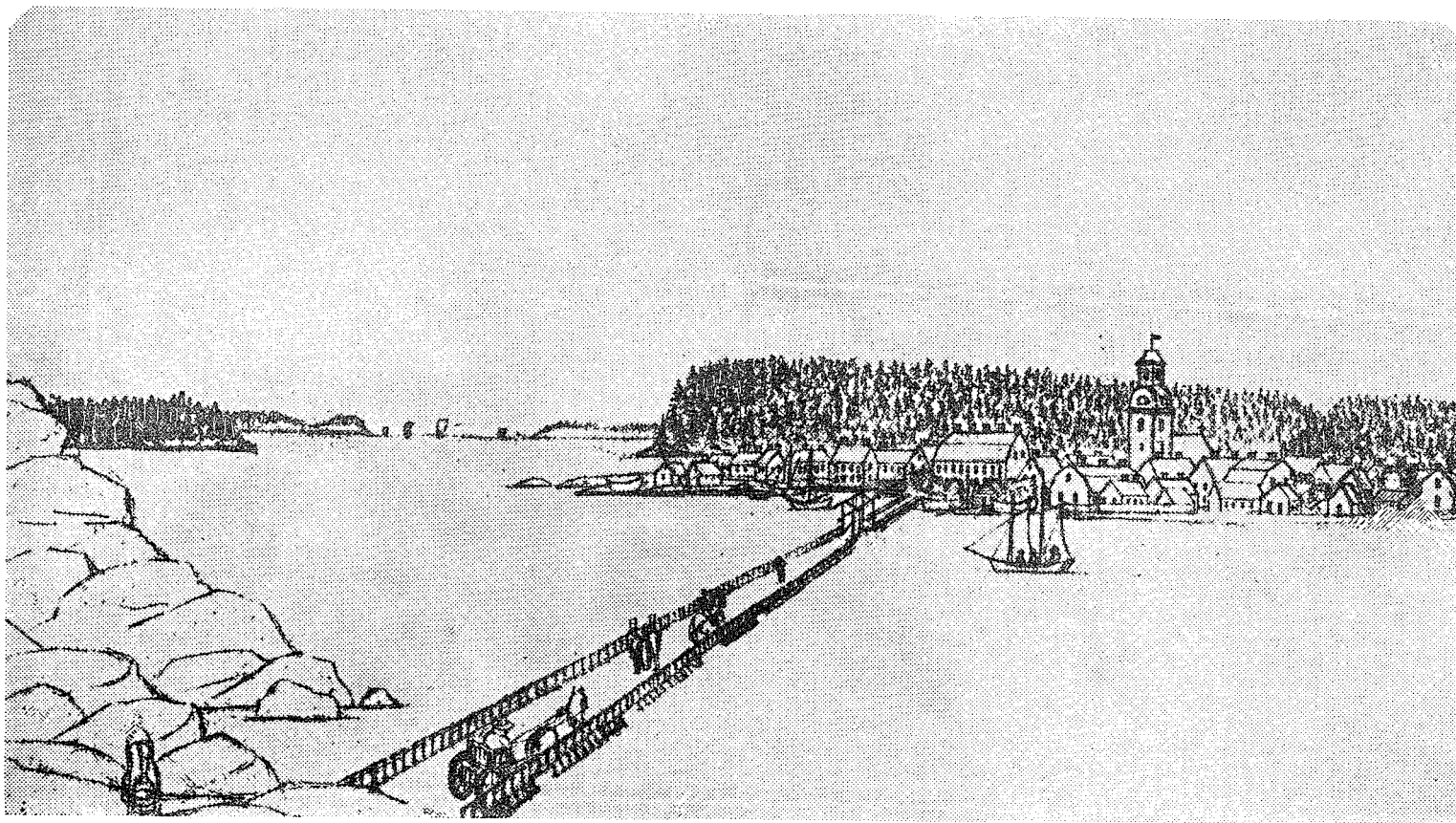
SIDENPLÅNBOK
(inv. nr 484).

apotek. Det gällde att fastställa, huruvida fibrerna i några av fragmenten voro animaliska eller vegatabiliska. Samtliga fragment sutto fastnålade på kartong. De löstogos och lades in mellan cellofanskivor, vilka klistrades igen med speciella klisterremсор, för att i möjligaste mån utestänga luften.

Detta arrangemang är långt ifrån tillfredsställande men var det enda tänkbara, innan en egyptolog fått undersöka dem. De flesta av fragmenten torde tillhöra koptisk tid. Endast ett par fragment med otroligt fin textur kunna vara från äldre tid. De övriga äro delar av gravkläden eller gobelinvävda prydnader, som troligen stamma från hellenistisk tid. En liten barntunika är det enda hela föremålet. Tyvärr befinna sig de flesta av de gobelinvävda fragmenten i ett bedrövligt tillstånd. Endast om man har god kännedom om denna slags textilier och sett välbevarade exemplar i utländska museer, kan man ana sig till, hur vackra de varit.

De egendomligheter i samlingens sammansättning, som voro besvärliga hinder vid katalogiseringen, äro utan betydelse, då den betraktas som studiematerial. Att i samma museum kunna visa prov på textil handaskicklighet från så olika länder som det gamla Egypten och Sverige under de senaste tretusen åren, från vävnader, framställda på enkla handvävstolar, till vår tids maskintextilier, är inte så alldeles vanligt. Vill man så se dessa samlingar i förhållande till de föremål från stenåldern, som i original eller kopia befinna sig i museets ägo, samt den stora samlingen av bruksvaror och redskap, så får man en god bild av hur rika museets samlingar äro.

KAJA STRÖMBERG-LINDE.

VÄNERSBORG FRÅN DALBOBERGEN OMKRING 1840.

Efter en skiss av okänd hand, enligt uppgift en skånsk militär på resa från Skåne norrut längs västkusten. Originallet skänkt till Vänersborgs Söners Gille av kammarherre F. af Sandeberg.

ÅRSKRÖNIKA 1949.

En annan — det är som bekant vänersborgska och betyder jag — en annan tror inte längre på protokoll. I varje fall inte på gillet. Men hur ska det kunna bli annat än underliga protokoll, när förste åldermannen bor i Linköping, andre åldermannen ännu inte fått de gråa tinningarnas charm (inte ens måne) och krönikeskrivaren bor i Uddevalla. Dessutom hålls det sammanträden i korridoren, enligt vad Kurt Hallberg med indignerad stämma meddelat. Det bedrivs antagligen korridorpolitik. Mot bakgrunden av dessa förhållanden är det ju knappast underligt, att min avsägelse som krönikeskrivare inte ens antydes i protokollet. Därför, käre bröder, har jag fått lida smälek och begabbelse av min familj, när jag åter fattar pennan för att skriva ännu en krönika, mig till skam och Er till föga uppbyggelse. För detta usla protokolls skull står jag nu här för 22:a gången med en krönika i näven. Varför kunde jag inte besparats nesan, att mina krönikor skulle överleva salig Ofvandahl?

Trots ofullständiga protokoll och korridorpolitik ska styrelsen inte klandras allt för mycket. Den har under året gjord en dygd av nödvändigheten och genom utarrendering mot en skälig penning officiellt låtit ålderdomshemmet bli vad det länge varit — Pensionat Gillet.

Som sagt, jag återkommer för 22:a gången, stadens tidning återkommer numera varannan dag. Nyhetstjänsten för-

bättras i vår goda stad och varder ytterligare förbättrad, när petmojen om någon tid får premiär. Även bildreportaget har moderniserats. Bland de piggaste bilderna är den, som visar, hur "länsarkitekten bereder sig att ge Lucia en kyss". Ska jag komma med någon anmärkning, skulle det vara, att det inte blev ett helt bildsvep, så man kunde studerat hans teknik vid utförandet av dådet.

Nu faller julregnet så vackert över nejden, regndropparna strilar över fönsterrutan och vattnet porlar i stuprännorna. Det är ingen gammaldags borgerlig jul med snöflingor och bjällerklang, det är en tidsenlig jul, en praktisk jul, som fyller våra vattenmagasin och håller elransoneringen på avstånd. Och julklockorna i guirlanderna på Edsgatan riskerar inte att mörkläggas, men tyget blir sorgligt vått.

Så här i juletid, när vi tänder granar och tomtebloss och papperskarameller, blir brandkåren aktuell. Den har blivit fast under året, men inte så fast, få vi hoppas, att den inte sliter sig lös för ett rådigt ingripande, när julfirandet så kräver. Och även om den gamla branddammen vid Lyckhem ska fyllas igen, så finns det säkert tillräckligt med vatten och skumsläckare för julbehov.

De gamla husen försvinna utan den röde hanens hjälp. Trots byggkvoter och annat trassel byggs det nytt år från år. Slöjdskolan lämnar plats för telegrafverkets nybyggnad, gamla dövstumskolan mittemot försvinner, och ett nytt barnhem har uppförts på det gamlas grund. Materialgården flyttas och ersättes av en nybyggnad för vattendomstolen, som väl därmed blir bofast i Vänersborg. Som sagt, det rivs och det byggs och det flyttas. Men Sparre står kvar och "Big Ben". Milles, som varit på besök i staden, lär ha dragit ner sin bredbrättade hatt som skyggklapp, när han passerade dessa utsökta bidrag till stadens förskönande. Om skyggklappen även erfordrades för torgbrunnen låter jag vara osagt.

Skogshyddan, som länge stått som ett med åren allt mera fallfärdigt minnesmärke över ett gånget skede i stadens liv, har åter kommit till heders. Skogshyddan och Dalaborg, två tillflyktsorter, där idyllen blommade, när seklet var ungt, kan nog aldrig bli, vad de en gång varit. Tiden har ridit förbi dem. Men i de gamla trädens susning däruppe förnimmer man en återklang av Sjöbergs "Den första gång jag såg Dig". Ofta nedtystad av synkoper från Folkets Park, där den nya tiden klingar ut i "Sweetheart, kiss me good night" och kanske även i valsen med den oöverträffat sinnessvaga texten — "Nidälven".

Ängloken på U. W. H. J. tillhöra också snart det förgångna. Den 1 januari 1950 börjar eldriften för fullt, och bör det bli god fart både till Uddevalla och Herrljunga. Såvida man inte med hänsyn till traditionen skall fortsätta med de långa uppehållen i Öxnered. Kommer dom bort och Järnvägsstyrelsen i sin godhet dessutom ville ordna förbindelse med "Göteborgaren" över Herrljunga, då har nog Kungl. Styrelsen allas vår välsignelse.

I residenset härskar en ny hövding, Arvid Richert, en mångförfaren gentleman och diplomat, vars intressen även sträcker sig till stadsfullmäktige i residensstaden. Nyligen var han intresserad åhörare vid den betrodda församlingens överläggningar, och därvid lär emellanåt ett diplomatiskt leende lekt på hans läppar. Varför log landshövdingen?

Det vad dock allvarliga frågor, som behandlades. Bland annat trädfällning i plantaget och pilsnerrättigheter. Yxan gick i båda fallen, nio träd ska fällas och en pilsnerrättighet indragas. Till trädfällningen återkommer jag senare, och beträffande pilsnern skall endast antecknas, att en ärad medlem av fullmäktige motiverade indragningen med att det skulle vara bara förmögna som handlade i den affären. Var det då herr Landshövdingen log?

Stadsfullmäktige tycks inte sätta sin tro till det gamla ord-

språket, att det är så väl sörjt, att träden icke växa upp i himlen. Det är bättre att vara på den säkra sidan och låta yxan gå. Om jag här skulle häckla detta beslut, skulle den snusförnuftige genast invända, att planmässig trädfällning är bättre, än att låta höststormarna sköta saken. Det är naturligtvis riktigt men icke förty: det var trevligare, när försynen fick ingripa och gallra; vi och träden böjde oss för det oundvikliga. Vad ska det nu komma i stället? Nio friska telningar påstå en del, små bersåer här och där säger andra. Utgången avvaktas med spänning. Men när man nu ändå ska iväg till plantaget med yxor och andra verktyg, varför inte ta musikpaviljongen också. Nordanvinden rår visst inte på den, varför ett behjärtat ingripande från de styrandes sida skulle hälsas med tillfredsställelse och försona oss med trädfällningen.

Ännu har förslag inte väckts om borttagande av mandråparen. I motsats till musikpaviljongen bryter den inte stilen i det gamla plantaget, så vi får i ödmjukhet be, att den får bli kvar. Studenterna ska väl också i fortsättningen ha något att dansa ikring efter uppnådd mogenhet. De nya studentkulorna synas för övrigt gå ut med högsta betyg i gymnastik, varför mandråparen numera äntras av hurtfriska studenter och studentskor, som lär hänga i knäveckan på kandelaberns armar. Vilken syn för "vän av ordning" och "moralens väktare"! Självt har jag tyvärr inte haft nöjet vara åsyna vittne.

Apropå gymnastik; vi har haft en Lingiad i Stockholm i år. I strilande regn visade gymnaster från alla världens hörn, hur gamle Per Henrik Lings "armar uppåt sträck" och "knäna böj" ser ut i modern utformning. Och huruledes husmödrar av olika åldrar och skapnad gör svikthopp. Jag är inte säker på, att Ling och vår egen gamla Tell Warodell skulle blivit entusiastiska. Detta antagande gäller även de gymnastiska övningarna i mandråparen.

Folkhushållningskommissionen sjunger på sista versen, och Karin Kock blir nog snart arbetslös. Det är väl knappast mer än kaffet, som hon nu behöver ägna sina omsorger, men det tycks vara trassligt nog. Tänk bara, vilka sömnlösa nätter hon bör ha haft för julkaffets skull! Det måtte inte vara lätt att vara kvinna och behöva ransonera sina medsysstrars kaffetårar.

Nu kunde fru Kock med rätta ha skyllt på devalvering och valuta, och i de fallen är hon väl inte direkt ansvarig. Det var i stället en herre, som hette Hall, finansminister efter Wigforss, men nu ingenting. Han försvann lika fort, som han kom. Det hade inte med valuta och devalvering att göra, det rörde sig visst om målningsarbete. Tack vare detta sköter nu den mångkunnige Per Edvin Sköld rikets finanser — och en hel del till.

Om regeringen sålunda fått en rätt man på rätt taburett, så har också Svenska Akademien placerat rätt man på en av sina stolar. Harry Martinsson har luffat vägen från Klockrike till vattenglasat på börssalen och torsdagsluncherna på Den Gyldene Freden. Och så får han dra sitt strå ur stacken, när det gäller att kora nobelpristagare nästa år. 1949 fanns det ingen, som nått tillräckligt mogen ålder för att man skulle kunna enas om en värdig kandidat till litteraturpriset. Måtte man nu inte ta Fredrik Böök nästa år. Då bleve vi ledsna både på denna och på andra sidan sundet.

Frånsett Bööks fadäs med Victoria Benedictson och Georg Brandes har det varit rätt lugnt på den litterära fronten. Stormen kring "Kain" har bedarrat, och litteraturen håller sig på de gamla kända stigarna kring pornografiens gränsmarker.

Från nöjesfronten rapporteras både applåder och visslingar. Ett svenskt filmhelgon har fallit i armarna på Rossellini, Joe Walcott har slagit Tandberg knock out, Paul Robe-

son har sjungit bättre än han pratade politik, och svensk film synes ha lämnat pilsneråldern men visar en viss olust att lämna sängkammaren.

Utom Folke Wikström är det ytterligare ett par prominenta personer, som passerat anmärkningsvärda åldersstreck. Churchill har fyllt 75, och hans vapenbroder i kampen mot Hitler, lillefar Stalin, de 70. Västdemokratiernas grand old man firade sin bemärkelsedag i all enkelhet, folkdemokratiernas härskare firade sin med en pomp och ståt, som världen sällan skådat. Devota hyllningar och gåvor i massor bringades självhärskaren i Kreml från proletärer i alla länder. Men alla gåvorna måste ha förbleknat, när Sven Lasse Linderot frambar sin i Småland extrabeställda bäddsoffa, klädd i gult och blått. Närmare det sublima är det väl rätt svårt att komma.

Låt oss lämna storpolitiken därhän; om den begriper vi i de djupa leden intet. Den skötes nog vår bön förutan, och vi må bara hoppas, att inte lösningen blir ett nytt 1939. Då först kommer man att kräva helhjärtad medverkan av de djupa leden.

Och så är jag tillbaka, där jag började: protokollet. Högt värderade gilleskrivare och granskningsmän, se nu till att protokollet blir i sin ordning, så att jag slipper ännu en gång förstöra julen för Er och mig själv med en årskrönika, som överlevt sig själv. Inför detta avsked och inför det stundande halvsekelskiftet önskar jag Er inte bara ett gott nytt år utan många goda år under det halvsekel, som nu bryter in.

Vänersborg den 26 dec. 1949.

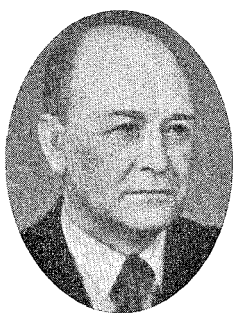
ELOV NORDÉN.

MINNESRUNOR 1949.

"Bort gå de, stumma skrida de,
en efter en, till skuggornas värld."

Åter ett år har gått, sedan vi sist voro samlade till högtidsstämma. Stora luckor i våra leder ha uppsått, i det liemannen under det gångna året skördat icke mindre än 10 gillesbröder, somliga i sina bästa år; andra ha fått välförtjänt vila efter väl förrättad arbetsdag.

Godsägaren GUNNAR GULLBRANTZ, som avled den 5 januari 1949 i sitt hem i Qvantenburg, var född i Vänersborg den 25 november 1896. — Efter avslutad skolgång ägnade sig G. åt boktryckaryrket. Han övertog med tiden tillsammans med en kompanjon Västgöta-Dals Boktryckeri, det företag i vilket han haft anställning. År 1928 bytte han om yrke och blev lantbrukare. Qvantenburgs gamla anrika fideikommiss, som han då övertog, blev den plats, där han utförde sin livsgärning. Jordbruket hade länge lekt honom i hågen, och med brinnande iver gick

han in för sitt nya yrke. På kort tid kom egendomen upp i verklig kultur, och han tillvann sin berättigad uppmärksamhet bland jordbrukets män

i Dalsland. — Utom sin dagliga gärning hann han även med en del allmänna uppdrag. — Gullbrantz inträdde i Vänersborgs Söners Gille 1936.

Frisörmästaren HUGO HJ. HORSTER avled i Vänersborg den 3 april 1949. Han var född där den 20 juli 1894. — H. lärde frisöryrket i fädernestaden och konditionerade sedan en tid i Stockholm. Efter återkomsten därifrån startade han tillsammans med frisörmästaren Lundin firman Lundin & Larsson, ur vilken firma han sedermera separerade för att driva egen rörelse. — Inom Idrottsföreningen Kamraterna i Vänersborg har H. nedlagt ett intresserat och för föreningens gagnande arbete. — Mest känd torde H. vara under signaturen "Godis". Han var en ut-

märkt skribent och var referent för flera tidningar. Bl. a. Göteborgs-Postens idrottsreferat voro undertecknade "Godis". Han hade en vass och satirisk penna, vilket han vid flera tillfällen visat i sina Vänersborgsrevyer. Han hade sin egen syn på livet, såg och tog vara på de roligheter, som förekomma i en småstad. Han var cynisk och hård på ytan, men de, som kände honom närmare, veta att han var en mycket godhjärtad natur. — Horster inträdde i Vänersborgs Söners Gille år 1928.

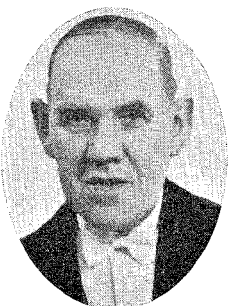
Rådmannen JONAS WALLIN avled den 1 maj 1949. Han var född den 17 juni 1858 i Järbo socken på Dal. — Efter avlagd studentexamen i Vänersborg år 1881 och utbildning till dövstumlärare fick Wallin anställning vid härvarande dövstumskola, där han verkade först som lärare och sedermera under åren 1918—26 som rektor. — Utöver sin dagliga gärning hann Jonas Wallin med en otrolig mängd allmänna uppdrag. Att här räkna upp alla skulle föra alltför långt. Han var bl. a. stadsfullmäktig, kyrkorådsledamot och kyrkovärd, ordförande i fattigvårdssty-

relsen, föreståndare för Slöjd- och Tekniska Skolan, brandchef och ordförande i brandstyrelsen för att ej tala om det otal kommittéer och nämnder, där W. var självskriven ledamot. Han tillhörde sparbanksstyrelsen, var en av grundarna av den frivilliga fattigvården och valdes år 1920 till rådmän. Inom Vänersborgs Arbetareförening har han ned-

lagt ett för föreningen synnerligen gagnande arbete. Sällskapet Vänersborgs Par Bricole hade i W. en av sina mest hängivna medlemmar. Sin födelsebygd och sitt dalsländska landskap höll han alltid högt, och vad var naturligare, än att, när Dalslands Gille bildades, han blev dess förste ordförande. — Detta är endast ett litet axplock av allt, vad Jonas Wallin hunnit med. Både andlig och lekamlig spänst kännetecknade allt, vad W. företog sig, och detta i förening med okuvlig energi och hans stora hjälpsamhet mot alla gjorde, att skulle något göras, var W. självskriven. — På grund av sina stora insatser om staden invaldes Wallin till medlem i Vänersborgs Söners Gille år 1937.

Fastighetsägaren JOHN BOTHÉN avled i Vänersborg den 27 maj 1949. Han var född där den 8 juli 1875. — År 1907 inköpte B. Hakeruds egendom i Frändefors, som han med stor framgång brukade till 1927, då han sålde egendomen och bosatte sig i sin fädernestad, vid vilken han var varmt fästad. John Bothén var till sin personliga läggning en vänsäll och skämtsamt lagd man och behöll sitt gosselynné ännu vid framskridna år. — Bothén inträdde i Vänersborgs Söners Gille år 1926.

Lasarettsvaktmästaren ALBERT OLSSON avled i Vänersborg den 8 juni 1949. Han var född där den 21 oktober 1889. Efter att tidigare ha haft olika anställningar blev O. antagen till vaktmästare vid härvarande lasarett den 1 maj 1920 och blev förste vaktmästare 1935. O. tillvann sig på sjukhuset ett synnerligen stort förtroende såväl hos ledningen som hos personalen på grund av sin stora pålitlighet och plikttrohet. Alla de ansvarsfyllda uppdrag, som anförtroddes honom, utförde han på ett mönstergillt sätt. — Olsson inträdde i Vänersborgs Söners Gille år 1944.

Förre maskiningeniören OLOF OLLÉN avled i Vänersborg den 2 augusti 1949. Han var född i Motala den 8 februari 1882 men kom i unga år till Vänersborg. — Efter studier vid härvarande läroverk och Borås tekniska läroverk utexaminerades han därifrån 1901 som ingenjör. O. innehade år 1903 anställning hos Nydqvist & Holm i Trollhättan och kom år 1905 till F. R. Cedervall i Göteborg. Efter att ha vistats vid Middlesbrough Maskinverk i England anställdes han vid Falu Vagnverkstäder år 1907 och sedermera vid Statens Järnvägar i Stockholm samt

slutligen vid U. V. H. J. år 1908, där han kvarstannade till pensionstagnandet. Bland järnvägens folk åtnjöt O. högt anseende som en plikttrogen, dugande och särdeles human verkstadschef. — Ingenjör Ollén var innehavare av Vänersborgs guldsmedsaffär, vilken rörelse under hans ledning tagit en betydande omfattning. — O. tillhörde på sin tid drätselkammaren och fungerade som huvudman hos Sparbanken i Vänersborg. — Själv duktig seglare nedlade han ett intresserat arbete inom Vänersborgs Segelsällskap. — Till det yttre kärv och reserverad var han inom sig synnerligen godhjärtad, och sin generositet i det tysta har han många gånger dokumenterat. Den vackra gruppen vid näckrosdammen på Skräcklan vittnar bl. a. därom. — Ollén blev medlem av Vänersborgs Söners Gille år 1924.

Köpmannen ERNST W. ERIKSSON avled i Vänersborg den 31 augusti 1949. Han var född där den 3 juni 1889. — Efter grundlig skolning i köpmannayrket öppnade E. egen firma 1915. Genom energi och vaken blick utvecklade han sin rörelse till den största på platsen. Ej endast den egna rörelsen blev föremål för E:s stora köpmannagärning. Köpmännens gemensamma intressen låg honom synnerligen varmt om hjärtat. Därav hans mångåriga och dugande ledamotskap i Västergötlands Köpmannaförbund, Västergötlands Specerihandlareförbund, Köpmannaför-

bundets Understöds-kassa, Solstickefonden m. m. E. var huvudman i Sparbanken och tillhörde Odd Fellow och Sällskapet Vänersborgs Par Bricole. Han var med år 1914 och stiftade Vänersborgs Roddklubb, och i föreningen Gamla Roddare fungerade han som ordförande från föreningens bildande. — Ernst W. Eriksson åtnjöt inom köpmannakretsar det allra största för-

troende och förlänades köpmännens högsta utmärkelsetecken. Ernst W. Eriksson var en köpman i detta ords bästa betydelse. — Eriksson inträdde i Vänersborgs Söners Gille år 1919.

Apotekaren GILLIS LARN avled i Göteborg den 21 september 1949. Han var född i Vänersborg den 12 maj 1884, där han avlade studentexamen 1905. L. blev farm. kand. 1909 och avlade apotekarexamen 1916. — Åren 1906—08 var han elev på apoteken Valen i Göteborg och Hjorten i Örebro och hade därefter anställning på apoteket i Vänersborg åren 1909—13 samt 1916—36. Sistnämnda år erhöll han privilegiet på apoteket i Gränna och fick 1942 transport till apoteket Måsen i Göteborg. — Under sin tid i Gränna var L. ledamot av stadsfullmäktige, ordförande i styrelsen för Gränna högre folkskola, ordförande i direktionen för stadens kristidsförbund samt revisor för stadens räkenskaper. — Apotekare Larn var en synnerligen stillsam och fridfull människa, som man med fullt förtroende kunde vända sig till. — Larn inträdde i Vänersborgs Söners Gille år 1914.

Rådmannen ADOLF JANSSON avled i Vänersborg den 20 oktober 1949. Han var född där den 30 juni 1881. — J. ägnade sig från ungdomen åt skomakareyrket och blev med åren egen mästare. — Ett brinnande studieintresse förlämnade honom ansevärda kunskaper på skilda områden. År 1915 inträdde han som ledamot av stadsfullmäktige och blev år 1924 dess vice ordförande, men lämnade fullmäktige år 1932, då han blev vald till rådmän. År 1937 erhöll han befattningen som bostadsinspektör för staden. Bland hans övriga kommunala uppdrag må nämnas ledamotskap i drätselkammaren, pensionsnämnden, hälsovårdsnämnden, byggnadsnämnden, brandstyrelsen och stadsbibliotekets styrelse. Hos Sparbanken i Vänersborg blev han huvudman år 1925, suppleant i styrelsen år 1936 och ordinarie styrelseledamot år 1937. — Adolf Jansson var en ärlig man, som aldrig dagtingade med sin övertygelse; sina uppdrag fullgjorde han med största noggrannhet och intresse och har på de poster han ställts nedlagt ett värderat och framsynt arbete. — Jansson inträdde i Vänersborgs Söners Gille år 1930.

Skorstensfejarmästaren OTTO SCHMIDT avled i Lidköping den 8 december 1949. Han var född i Vänersborg den 23 juni 1864. — Redan som 10-åring började S. sin bana och sattes i sotarelära i Vänersborg. Vid 21 års ålder blev han ordinarie skorstensfejarmästare i Lidköping och i denna tjänst kvarstod han sedan oavbrutet i 62 år. — Fäderneheten låg dock S. varmt om hjärtat, och det torde vara rätt många jular han firat här. Då hade vi alltid nöjet se honom hos oss på högtidsstämman. — Schmidt inträdde i Vänersborgs Söners Gille år 1919.

PRIMUS ANDERSON.

*Sida vid sida falla de,
samlas allt fler och fler,
somliga tidigt kallade,
andra, då sol gått ner.*

*Skuggorna breda sig om dem,
vilan är djup och lång.
Domnande kvällsvind söver dem,
susar sin vaggande sång.*

Vänersborgs Söners Gilles styrelse- berättelse för år 1949.

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gille får härmed avgiva följande berättelse över verksamheten under år 1949:

Gillet har under året varit samlat till årsstämma den 21 mars och till högtidsstämma annandag jul. Till den senare hade 49 av Gillets medlemmar infunnit sig. Förste åldermannen höll därvid föredrag över ämnet: "Carl XI i Vänersborg".

Gillet årsskrift har under året utkommit med sin adertonde årgång och tillställts samtliga medlemmar. Gillet har därvid inlett samarbete med stadens museum, och årsskriften är numera publikation för detta. Den första uppsatsen i museets skriftserie har behandlat museets tillkomst.

Ur "Knut Hernströms Understödsfond" hava utdelats två julgåvor, ur "Major Oscar Wenerströms Understödsfond" likaledes två julgåvor och ur Gillets allmänna kassa tre julgåvor.

Medlemsantalet utgjorde vid 1949 års utgång 386, varav 10 ständiga medlemmar. Under året hava 10 medlemmar avlidit, 2 avförts på grund av stadgöföreskrift, 1 utträtt ur Gillet och 16 tillkommit.

Beträffande ålderdomshemmet med tillhörande fond hänvisas till fastighetsföreningens särskilda styrelseberättelse.

Över Gillets allmänna kassa och övriga fonder lämnas följande redogörelse:

1. ALLMÄNNA KASSAN:

Behållning från år 1948	1.826:18
Inträdesavgifter	17:—
Årsavgifter	1.910:—
Försålda årsskrifter	35:—
„ 25-årsmärken	12:—
Ränta	34:10 2.008:10
Kronor 3.834:28	

Överfört till fastighetsföreningen	392:—	
Lokalhyror	174:25	
Kostnader i samband med gillestämmor ..	148:90	
Bidrag till kostnaden för årsskriften	1.361:20	
Julgåvor	115:—	
Kransar m. m.	193:75	
Inköp av fotografier	29:80	
Bankfack	10:—	
Annonser	12:83	
Trycksaker m. m.	49:85	
Porto, telefon m. m.	197:20	
Diverse	5:—	2.689:78
Behållning till år 1950: Innest. i bank	1.035:80	
„ ” å postgiro	7:90	
Kontant i kassan..	100:80	1.144:50
	Kronor	3.834:28

2. VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES FÖRSKÖNINGSFOND:

Behållning från år 1948	3.876:69	
Ränta	96:90	
	Kronor	3.973:59
Behållning till år 1950: Innestående i bank	Kronor	3.973:59

3. NAMKUNNIGA VÄNERSBORGARES MINNES FOND:

Behållning från år 1948	607:12	
Ränta	15:17	
	Kronor	622:29
Behållning till år 1950: Innestående i bank	Kronor	622:29

4. KNUT HERNSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND:

Behållning från år 1948	2.068:72	
Ränta	67:20	
	Kronor	2.135:92
Julgåvor	60:—	
Behållning till år 1950: Obligationer	2.000:—	
Innest. i bank ..	75:92	2.075:92
	Kronor	2.135:92

5. HJÄLMAR A. LINDEDALS MINNES FOND:

Behållning från år 1948	4.219:44	
Ränta	125:61	
		Kronor 4.345:05
Behållning till år 1950: Obligationer	4.000:—	
Innest. i bank	345:05	4.345:05
		Kronor 4.345:05

6. MAJOR OSCAR WENERSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND:

Behållning från år 1948	3.309:73	
Ränta	97:78	
		Kronor 3.407:51
Julgåvor	50:—	
Behållning till år 1950: Obligationer	3.000:—	
Innest. i bank	357:51	3.357:51
		Kronor 3.407:51

7. WILHELM och NORA MALMBERGS DONATIONSFOND:

Behållning från år 1948	11.167:54	
Ränta	328:46	
		Kronor 11.496:—
Stipendier till elever vid folkskolan	100:—	
Behållning till år 1950: Obligationer	10.000:—	
Innest. i bank	1.396:—	11.396:—
		Kronor 11.496:—

8. 25-ÅRSMÄNNENS FOND:

Behållning från år 1948	682:63	
Gåva av Gösta Fröberg	100:—	
Ränta	17:39	
Annonser i årsskriften	500:—	
Bidrag till kostnaden för årsskriften	1.361:20	1978:59
		Kronor 2.661:22
Årsskriften 1949	1.861:20	
Behållning till år 1950: Innestående i bank	800:02	
		Kronor 2.661:22

Inom sig har styrelsen för året utsett: till andre ålderman taxeringsintendenten Gunnar Hjorth, till gilleskrivare bankkassören Primus Anderson och till kassafogde drätselkontoristen Kurt Hallberg.

Styrelsen har under året haft 10 protokollförda sammanträden.

Vänersborg den 8 mars 1950.

BERTEL HALLBERG.

GUNNAR HJORTH.

PRIMUS ANDERSON.

KURT HALLBERG.

BROR FOCK.

BRUNO STERNER.

VALTER KARLSON.

Granskningsberättelse.

Undertecknade, vid ordinarie gillesstämma utsedda granskningsmän för Vänersborgs Söners Gille, få efter fullgjord granskning av 1949 års räkenskaper och förvaltning avgiva följande granskningsberättelse:

Vid genomgången av Gillets räkenskaper, balansräkningar och övriga handlingar har ådagalagts, att räkenskaperna blivit förda med omsorg och noggrannhet, att inkomsterna blivit i vederbörlig ordning bokiörda samt att utgifterna äro behörigen styrkta.

Den av styrelsen lämnade redogörelsen över Gillets och dess olika fonders ställning är fullt i överensstämmelse med de oss förelagda räkenskaperna, och dess riktighet bestyrkes till alla delar.

Vi hemställa, att styrelsen tacksamt måtte beviljas full ansvarsfrihet för 1949 års förvaltning.

Vänersborg den 15 mars 1950.

THORSTEN GULZ.

ERIK CARLSSON.

Granskningsmän.

Vänersborgs Söners Gilles Fastighetsförenings styrelseberättelse för år 1949.

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gilles Fastighetsförening u. p. a. får härmed avgiva följande berättelse över föreningens verksamhet under år 1949:

Räkenskaperna utvisa följande:

ÅLDERDOMSHEMMET:

VINST- och FÖRLUSTKONTO:

Inkomster:

Hyrors konto	4.187:25	
Inträdes- och årsavgifters konto.....	392:—	4.579:25
Kapital konto (minskning under året).....		445:97
	Kronor	5.025:22

Utgifter:

Löners konto	1.570:—	
Bränsle konto	1.252:22	
Ljus konto	368:10	
Vattenavgifters konto	39:—	
Renhållnings konto	82:50	
Reparationers konto	408:50	
Försäkringsavgifters konto	74:38	
Skatters konto	682:—	
Räntors konto	23:05	
Diverse omkostnaders konto	429:37	
Inventariers konto (avskrivning).....	96:10	5.025:22
	Kronor	5.025:22

IN- och UTGÅENDE BALANS KONTO:

Tillgångar:

	den 1/1	den 31/12
Fastighetens konto	47.000:—	47.000:—
Bränsle konto	430:—	—
Inventariers konto	1.941:45	1.825:35
Obligationers konto	50:—	50:—
Bankräkningars konto	80:78	82:73
Kassa konto	59:85	675:62
	Kronor 49.562:08	49.633:70

<i>Skulder:</i>		
Låne konto	1.000:—	1.000:—
Restantiers konto	—	517:59
Reservfondens konto	10.000:—	10.000:—
Kapital konto	38.562:08	38.116:11
	Kronor 49.562:08	49.633:70

SYSKONEN INGEBORG och GOTTFRID ELIASSONS

DONATIONSFOND:

Behållning från år 1948	28.804:67
Ränta	958:39
	Kronor 29.763:06
Livränta	480:—
Behållning till år 1950: Obligationer	25.200:—
Utestående lån	1.000:—
Innest. i bank	3.058:06
Kontant i kassan	25:—
	Kronor 29.763:06

I syfte att äntligen nyttiggöra de i Gillets fastighet nedlagda donationsmedlen har styrelsen, i enlighet med bemyndigande vid senaste årsstämma, med utgången av år 1949 avvecklat sin ålderdomshemsrörelse, som även under sistlidna år lämnat driftunderskott. Då en försäljning av fastigheten av skilda skäl synts styrelsen icke vara att föredraga, har styrelsen efter anbudsförfarande upplåtit fastigheten — med undantag av för Gillet nödiga utrymmen — till enskild pensionatsdrift, därigenom tillgodoseende ett för staden efter hand alltmera trängande behov av ytterligare rum för resande. Hyresavtal har sålunda för tiden till den 1 oktober 1955 träffats med ålderdomshemmets föreståndarinna på villkor, vilka få anses skäligen och för Gillet förmånliga. Det är styrelsens förvisning, att Gillet genom den skedda dispositionsförändringen inom kort skall bliva i tillfälle att genom direkta understöd åt behövande bättre tillgodose ett av sina betydelsefulla syften.

I samband med driftsomläggningen har fastigheten undergått vissa av gällande föreskrifter betingade omändringar, varjämte oljeeldning inrättats i densamma.

Till frågan om formen för fastighetens och Eliassonska donationens fortsatta förvaltning får styrelsen senare återkomma.

Inom sig har styrelsen för år 1949 utsett: till vice ordförande taxeringsintendenten Gunnar Hjorth, till sekreterare bankkassören Primus Anderson, till kassör drätselkontoristen Kurt Hallberg och till fastighetsförvaltare handlanden Valter Karlson.

Styrelsen har under året haft 10 protokollförda sammanträden, varjämte annat samråd skett.

Vänersborg den 8 mars 1950.

BERTEL HALLBERG.

GUNNAR HJORTH.

PRIMUS ANDERSON.

KURT HALLBERG.

BROR FOCK.

BRUNO STERNER.

VALTER KARLSON.

Revisionsberättelse.

Undertecknade, av Vänersborgs Söners Gilles fastighetsförening utsedda att granska föreningens räkenskaper för år 1949, få härmed avgiva följande berättelse:

Räkenskaperna äro förda med god ordning och reda samt utgifterna styrkta med behöriga verifikationer.

Fastighetens förvaltning har handhåfts på bästa sätt.

Föreningens ställning framgår av den i styrelsens berättelse avgivna redogörelsen, vilken är i full överensstämmelse med de av oss genomgångna räkenskaperna, vilka av oss bestyrkas.

Vi tillstyrka, att styrelsen tacksamt beviljas full ansvarsfrihet för 1949 års förvaltning.

Vänersborg den 15 mars 1950.

THORSTEN GULZ.

ERIK CARLSSON.

Revisorer.

**Sammanställning
över Vänersborgs Söners Gilles tillgångar vid utgången
av år 1949.**

Allmänna kassan	1.144:50	
Vänersborgs Söners Gilles Försköningsfond	3.973:59	
Namn-kunniga Vänersborgares Minnes fond	622:29	
Knut Hernströms Understödsfond	2.075:92	
Hjalmar A. Lindedals Minnes fond	4.345:05	
Major Oscar Wenerströms Understödsfond	3.357:51	
Wilhelm och Nora Malmbergs donationsfond	11.396:—	
25-årsmännens fond	800:02	27.714:88
Ålderdomshemmet	48.116:11	
Syskonen Ingeborg och Gottfrid Eliassons donation	29.283:06	77.399:17
Summa Kronor		105.114:05

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES
MEDLEMMAR

1949.

Medlemmar.

	Födelse- år	Inträ- desår
ALMQVIST, HARRY, Ombudsman, Vänersborg	1894	1938
ALMQVIST, HENNING, Folkskollärare, Vänersborg	96	46
ALMQVIST, SVEN, Med. stud., Vänersborg	1931	46
ANDERSSON, ALVAR, Handelsbiträde, Vänersborg	16	45
ANDERSSON, ARNE, Folkskollärare, Stockholm	17	43
ANDERSSON, AXEL, Sanatorievaktmästare, Vänersborg	01	30
ANDERSSON, ERIK, Elektriker, Göteborg	1897	40
ANDERSSON, ERIK T., Förman, Vänersborg	96	30
ANDERSSON, FRITIOF, Rättare, Vänersborg	97	42
*ANDERSSON, GOTTFRID, f. d. Överpostiljon, Uddevalla ..	78	07
ANDERSSON, GUSTAF, Reparatör, Vänersborg	1901	32
ANDERSSON, GÖSTA, Syssloman, Borås	13	46
ANDERSSON, JOHN, Grosshandlare, Vänersborg	10	29
ANDERSSON, JOHN, Linjeförman, Karlskrona	1896	43
ANDERSSON, KARL, Metallarbetare, Göteborg	96	45
*ANDERSSON, KNUT, Verkstadsägare, Vänersborg	81	09
ANDERSSON, OSCAR, Installatör, Vänersborg	97	38
ANDERSSON, OSCAR, Förman, Vänersborg	92	42
*ANDERSON, PRIMUS, f. d. Bankdirektör, Göteborg	78	06
*ANDERSON, PRIMUS, Bankkassör, Vänersborg. <i>Gilleskri-</i> <i>vare</i>	98	18
ANDERSSON, RAGNAR, Handlande, Vänersborg	1919	35
ANDERSSON, RICHARD, Snickare, Vänersborg	1874	47
ANDERSSON, STIG, Socialvårdssyssloman, Vänersborg	1918	45
ANDERSSON, TORSTEN, Apotekare, Skövde	1896	32
ANDREASSON, HARRY, Arkitekt, Vänersborg	1901	30
ARVIDSSON, BIRGER, Schaktmästare, Köping	1897	46
ARVIDSON, STELLAN, Rektor, Stockholm	1902	28
BACK, HENRIK, Konditor, Vänersborg	1896	43
BACKMAN, GUNNAR, Bankkassör, Arvika	90	45
*BARKSTEDT, LUDVIG, f. d. Bankkamrer, Alingsås	82	06
BARKSTEDT, SIGURD, Apotekare, Vänersborg	85	30
*BECKEMAN, BENNO, Direktör, Stockholm	78	19
*BECKEMAN, KNUT, f. d. Hamnkaptän, Uddevalla, <i>ständig</i> <i>medlem</i>	80	15
BENGTSSON, HJALMAR, Sjukvårdare, Vänersborg	1905	33
*BERG, FRITZ, Boktryckare, Vänersborg	1884	08
BERGGREN, ERIK, Fil. lic., Vänersborg	1911	32
BERGLUND, FOLKE, Sjökapten, Vänersborg	10	45

*BERGLUND, FRITIOF, Handlande, Vänersborg	1884	21
BERGLUND, GÖSTA, Övermaskinist, Vänersborg	1920	43
BERGMAN, AXEL, Handlande, Vänersborg	1898	46
BERGMAN, KARL-ERIK, Handelsbiträde, Vänersborg	1920	43
BERGSTRÖM, AXEL, Landskamrerare, Falun	1892	26
*BERGSTRÖM, GUNNAR, Tandläkare, Örebro	1906	23
BERGSTRÖM, TORSTEN, Tandläkare, Hälsingborg	12	29
BERRMAN, GÖSTA, Folkskollärare, Göteborg	10	43
BIEL, GÖSTA, Rederitjänsteman, Lerum	11	46
*BIEL, CARL, f. d. Sjökapten, Vänersborg	1874	15
BJÖRNDAHL, ERIK, Bokbindaremästare, Vänersborg	88	37
BODÉN, SVEN, Ingeniör, Vänersborg	1918	47
BORG, EINAR, Handlande, Vänersborg	06	48
BORGLING, CARL, Häradsskrivare, Stockholm	1888	32
BOTHÉN, JOHN, Fastighetsägare, Vänersborg †	75	26
BOTHÉN, CARL, Löjtnant, Sundsandsvik	73	34
*BRAND, ERNST, Ingeniör, Hälsingborg	80	21
*BRAND, THURE, Handelsresande, Lidköping	82	06
*BROBECK, KARL, Kamrerare, Falun	86	19
*BROMAN, LASSE, Läroverksadjunkt, Skara	1906	23
BÜGLER, JOHN, Landskanslist, Vänersborg	04	31
BÄCKLUND, AXEL, Målaremästare, Vänersborg	1898	45
CEDERGREN, GÖSTA, Provinsialläkare, Umeå	1905	30
CEDERGREN, RAGNAR, Affärschef, Göteborg	07	30
CEDERGREN, STIG, Stadsombudsman, Gävle	11	30
CEGRELL, ELOF, Kontorschef, Vänersborg	16	49
*DAFGÅRD, AXEL, Köpman, Vänersborg	1891	21
DAFGÅRD, HARRY, Charkuterist, Vänersborg	1906	30
DAHL, LENNART, Teknolog, Vänersborg	24	48
DAHLIN, ERIK, Frisörmästare, Vänersborg	1896	30
*DAHLLÖF, LEOPOLD, f. d. Häradsskrivare, Alingsås	62	06
*DALQUIST, GEORG, Grosshandlare, Alingsås	80	09
DAHLSTRÖM, PAUL, Lokförare, Nyköping	95	47
*DAHLSTRÖM, WERNER, Handlande, Karlsborg	91	15
DAHME, ALGOT, Ämneslärare, Vänersborg	1909	39
*DANELIUS, KARL, f. d. Förste provinsialläkare, Växjö	1869	23
DE BOURG, MATS, f. d. Rektor, Södertälje	84	30
*DINNETZ, FRITZ, Snickaremästare, Vänersborg	95	21
DINNETZ, GUSTAF, Hovmästare, Stockholm	86	32
DINNETZ, KNUT, Lagerförman, Stockholm	91	32
*DYMLING, RICHARD, Konsul, Stockholm	68	19
*EDLUND, ANDERS, f. d. Skofabriksarbetare, Vänersborg ..	70	15
EDLUND, AXEL, Handelsresande, Vara	94	28

EDLUND, BERTIL, Kansliskrivare, Nya Varvet	1899	30
EDLUND, HARRY, Målaremästare, Vänersborg	1905	46
EGERSSON, ANDERS, Kontorist, Vänersborg	03	49
EILARD, REINHOLD, Stadsfogde, Borås	1894	48
EK, HARALD, Kapten, Umeå	1919	44
*EKBERG, HJALMAR, Civilingenjör, Stockholm	1872	22
ELFMAN, NILS-OLOF, Läroverksadjunkt, Bromma	1919	44
ELMQVIST, FREDRIK, Lokförare, Vänersborg	03	42
ELOW, PER, Bankkamrer, Brålanda	06	30
ELOW, STIG, Ingeniör, Lidingö	12	30
ENGLUND, GUNNAR, Försäljningschef, Stocksund	13	42
ENGLUND, CLAES, Studerande, Vänersborg	43	47
ENGLUND, MAGNUS, Vänersborg	49	49
ENGLUND, NILS, Läkare, Vänersborg	09	30
ENGLUND, NILS TURE, Studerande, Vänersborg	39	47
*ERICSSON, AXEL, f. d. Bagaremästare, Vänersborg	1880	19
*ERIKSSON, AXEL, Handlande, Vänersborg	89	21
ERICSSON, BROR, Bagaremästare, Vänersborg	1913	46
*ERIKSSON, ERNST W., Handlande, Vänersborg †	1889	19
ERIKSSON, FILIP, Murare, Vänersborg	1912	46
ERICSSON, JOHN, Tandläkare, Vänersborg	08	43
*ERIKSSON, CARL, Boktryckare, Mjölby	1883	19
*ERIKSSON, LARS, f. d. Skolvaktmästare, Vänersborg	78	21
ERICSSON, NILS, Bagaremästare, Vänersborg	1907	46
ERICSSON, STIG, Handelsresande, Vänersborg	20	46
FAGERSTRÖM, AXEL, Bryggeriarbetare, Vänersborg	02	35
FALK, RAGNAR, Länsassessor, Vänersborg	1890	47
*FALK, SVEN, Redaktör, Stockholm	66	06
*FOCK, BROR, Sparbankskassör, Vänersborg. <i>Bisittare i Gil-</i> <i>lets styrelse</i>	88	07
*FRIBERG, KNUT, f. d. Apotekare Stockholm	77	09
FRIEDLÄNDER, BIRGER, Handlande, Vänersborg	87	43
*FRÖBERG, GÖSTA, Apotekare, Karlshamn	96	24
FRÖID, ARVID, Skofabriksarbetare, Vänersborg	97	41
GADDE, ELOF, Järnhandlare, Vänersborg	1911	30
GADDE, NILS OLOF, Järnhandlare, Vänersborg	15	34
GEMVIK, OLOF, Direktör, Uddevalla	17	46
*GILLBERG, EWALD, Handlande, Vänersborg	1889	08
GILLBLAD, GUNNAR, Reparatör, Göteborg	93	43
GLASSELL, LENNART, Typograf, Vänersborg	1910	46
*GRUNDBERG, HADAR, Godsägare, Askersund	1884	07
*GRUNDBERG, PER, Godsägare, Gräveby	79	07
GULLBRANTZ, GUNNAR, Godsägare, Lillebyn †	96	36

GULLBRANTZ, HELGE, Murare, Vänersborg	1913	44
GULZ, THORSTEN, Avdelningschef, Kapten, Vänersborg	05	28
GUSTAFSSON, EDVARD Studerande, Vänersborg	23	46
GUSTAFSSON, GÖSTA, Handelsbiträde, Uddevalla	11	47
GUSTAFSSON, HOLGER, Landskontorist, Vänersborg	11	38
GUSTAFSSON, PER ARNE, Sjökapten, Vänersborg	18	42
*GUSTAFSSON, PER EDWARD, Landskanslist, Vänersborg..	1893	19
HAGBORG, ARNE, Handlande, Vänersborg	1908	30
*HAGBORG, WALTER, Handlande, Vänersborg	01	17
HALL, HELGE, Handlande, Vänersborg	10	41
*HALLBERG, BERTEL, Borgmästare, Linköping. <i>Gilletts förste</i> <i>ällderman</i>	1886	06
*HALLBERG, KURT, Drätselkontorist, Vänersborg. <i>Gilletts</i> <i>kassafogde och arkivarie</i>	93	16
*HALLONQVIST, KNUT, Handlande, Vänersborg	95	21
HALLONQVIST, UNO, Handlande, Vänersborg	1925	45
HALLQVIST, ERIK, Stationsmästare, Lilleskog	1893	30
HALLQVIST, TAGE, Studerande, Vänersborg	1926	45
HAMMARSTRÖM, UNO, Kapten, Umeå, <i>ständig medlem</i>	1899	28
HANSSON, EINAR, Lokförare, Uddevalla	97	48
HANSSON, KNUT, Lagerbiträde, Vänersborg	89	38
*HANSSON, MAGNUS, Direktör, Stockholm	72	07
*HANSSON, VICTOR, Begravningsentreprenör, Vänersborg..	78	23
HASSELBERG, GÖSTA, Fil. lic., Uppsala	1909	42
HASELLUND, NILS, Lantmäteriasistent, Kinna	01	36
HEDBERG, AXEL, f. d. Vaktmästare, Vänersborg	1874	44
HEDÉN, ALLAN, Drätselbokhållare, Vänersborg	1907	34
HELLMAN, EINAR, Glasmästare, Vänersborg	06	29
HELLMAN, ERIK, Glasmästare, Vänersborg	1898	30
HELLSTRÖM, RAGNAR, Handlande, Vänersborg	1905	43
*HJORTH, GUNNAR, Taxeringsintendent, Vänersborg. <i>Gil-</i> <i>lets andre älderman</i>	02	23
HORSTER, HUGO, Frisörmästare, Vänersborg †.....	1894(28)	48
JANSSON, ADOLV, Rådman, Vänersborg †	81	30
JANSON, GÖSTA, Konsul, Barranquilla (Colombia).....	1902	49
JANSON, HOLGER, Socialvårdssyssloman, Partille	12	35
JANSON, OLOV, Kamrer, Vänersborg	09(30)	49
JENNISCHE, BENGT, Lasarettssunderläkare, Vänersborg	13	30
JERNQVIST, SVEN, Bankrevisor, Norrköping	1898	26
JOHANSSON, ARVID, Lokförare, Uddevalla	97	47
*JOHANSSON, AXEL, f. d. Förman, Vänersborg	84	11
JOHANSSON, AXEL, Handelsföreståndare, Vänersborg	1903	30
JOHANSSON, BENGT, Köpman, Vänersborg	1896(15)	45

JOHANSSON, EMIL, Handlande, Vänersborg	1887	19
JOHANSSON, GUNNAR, Maskinmästare, Göteborg	83	47
JOHANSSON, HARRY, Frisörmästare, Vänersborg	99	30
JOHANSSON, HENRY, Handelsbiträde, Vänersborg	1903	28
JOHANSSON, HILMER, Bryggeriarbetare, Vänersborg	1891	42
*JOHANSSON, HUGO, Konditor, Norrköping	92	20
JOHANSSON, HUGO, Riksbanksvaktnmästare, Vänersborg ..	1900	30
JOHANSSON, HUGO, Inspektör, Stockholm	08	44
JOHANSSON, KARL, Skofabriksarbetare, Vänersborg	1899	35
JOHANSSON, KARL G., Snickare, Vänersborg	97	28
JOHANSSON, KARL W., Reparatör, Vänersborg	86	30
JOHANSSON, KJELL, Sjukvårdare, Vänersborg	1910	42
JOHANSSON, LARS-OLOF, Lagerbiträde, Vänersborg	17	49
JOHANSSON, OSCAR, Övermaskinist, Mölndal	1885	44
*JOHANSSON, OTTO, Hovmästare, Mellerud	88	25
JOHANSSON, TRYGGVE, Sjukkassetjänsteman, Vänersborg	1900	48
*JOHANSSON, VIKTOR, f. d. Stationskarl, Vänersborg	1880	22
JOHANSSON, ÅKE, Fotograf, Vänersborg	1908	34
JONSSON, ANDERS, Handlande, Vänersborg	15	35
*JONSSON, EMIL, Handlande, Vänersborg	1877	06
JONSSON, ERIK, Studerande, Vänersborg	1924	46
JONSSON, HELGE, Handlande, Vänersborg	12	45
JONSSON, JOHAN, Intendent, Örebro	1882	45
JONSSON, OLOF, Handlande, Vänersborg	1923	45
*JONSSON, ROBERT, f. d. Sjökapten, Vänersborg	1877	12
*JÖNSSON, GUSTAF, Drätselkassör, Vänersborg	98	19
KAHNBERG, KNUT, Åkeriägare, Vänersborg	94	44
KALTOFEN, CHARLES, Advokat, Vänersborg	1911	39
CARLSSON, ALBERT, f. d. Handlande, Vänersborg	1878	35
CARLSSON, BENGT, Landskanslist, Vänersborg	1912	42
CARLSSON, BERTIL, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	44	47
CARLSSON, EINAR, Åkeriägare, Vänersborg	00	44
CARLSSON, ELOF, Disponent, Vänersborg, <i>ständig medlem</i> ..	04	30
CARLSON, ERIC, Hantverksföreståndare, Vänersborg	1897	48
CARLSSON, ERNST, Typograf, Göteborg	96	40
*CARLSSON, GUNNAR, Fabrikör, Vänersborg	76	19
CARLSSON, GUNNAR, Kontorist, Vänersborg	1905	38
KARLSSON, HERMAN, Ingeniör, Hollywood (U. S. A.)	1896	49
CARLSSON, JOHN V., f. d. Bokbindaremästare, Vänersborg	67 (06)	43
CARLSSON, CARL, f. d. Trafikchef, Norrköping	73	29
*CARLSSON, CARL, f. d. Sanatorievaktnmästare, Vänersborg	78	19
CARLSSON, CARL ANDERS, Disponent, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	97	32

*CARLSSON, CARL-ERIK, f. d. Boktryckare, Vänersborg ..	1885	08
CARLSSON, CARL-GUSTAF, Fabrikör, Vänersborg	1909	30
CARLSSON, CARL-OTTO, Studerande, Vänersborg, <i>ständig</i> <i>medlem</i>	39	47
CARLSSON, LENNART, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	46	47
KARLSON, VALTER, Handlande, Vänersborg. <i>Bisittare i Gil-</i> <i>lets styrelse</i>	05	30
*CARLSTRÖM, NILS, Kamrer, Hälsingborg	1893	16
KIHLSTRÖM, LARS, Lagerförman, Vänersborg	1907	49
KLINGBERG, EMIL, Reparatör, Vänersborg	1877	42
KRAFFT, FELIX, Smedmästare, Trollhättan	1902	30
CHRISTENSSON, CARL-OTTO, Inköpschef, Göteborg	12	33
CHRISTENSSON, PER, Servitör, Vänersborg	17	39
LAGERGREN, SVEN, Ingeniör, Vänersborg	14	34
*LARN, GILLIS, Apotekare, Göteborg †	1884	14
*LARSON, AXEL, Handlande, Vänersborg	90	19
*LARSSON, BO, Verkmästare, Målsryd	1922	46
*LARSSON, ERNFRID, f. d. 1:e Postiljon, Vänersborg	1881	07
LARSSON, GUSTAF, Landskanslist, Vänersborg	92	30
LARSSON, HILMER, Försäljningschef, Vänersborg	92	42
LARSSON, HJALMAR, Civilingeniör, Vänersborg	1903	30
LARSSON, RAGNAR, Kontorist, Vänersborg	05	30
LAURELL, JOHNNY, Handlande, Vänersborg	08	46
*LIND, ERIK, Boktryckare, Vänersborg	1881	23
LIND, OLOV, Civilingeniör, Gävle	1920	45
LIND, SVEN, Försäljningschef, Vänersborg	13	40
LINDBERG, AXEL, Handelsbiträde, Vänersborg	12	42
LINDBERG, GEORG, Distriktschef, Malmö	1899	47
LINDEDAL, LUDWIG, f. d. Kamrerare, Storängen	69	31
*LINDEDAL, SIGURD, f. d. Bankkamrerare, Göteborg	82	06
*LINDGREN, JOHAN, Byggmästare, Vänersborg	80	14
*LINDGREN, KNUT, Byggmästare, Vänersborg	77	14
LINDQVIST, HÅKAN, Kyrkoherde, Långared	1914	37
LINDQVIST, ROLF, Länsassessor, Karlstad	11	35
LINDQVIST, SVEN, Drätselkontorist, Vänersborg	10	35
LINDSTRÖM, ALLAN, Lektor, Göteborg	08	30
LINDSTRÖM, HARALD, Boktryckare, Stockholm	1873	39
LJUNGGREN, ERIK, Handlande, Vänersborg	98	35
*LUNDBERG, ERNST, f. d. Kontorschef, Vänersborg	84	19
LUNDBLAD, OLOF, Godsägare, Bernshammar	1907	28
LUNDBORG, ERIC, Handlande, Vänersborg. <i>Ersättare i Gil-</i> <i>lets styrelse</i>	1888	07
LUNDBORG, EVERT, Handlande, Vänersborg	1921	42
LUNDBORG, STEN, Handlande, Vänersborg	25	42

LUNDGREN, ARVID, Sekreterare, Enschede	1912	49
*LUNDGREN, NILS, Överpostmästare, Stockholm	1889	19
*LUNDGREN, THOR, f. d. Postkontrollör, Västerås	83	19
*LUNDIN, GUSTAF, Byråingeniör, Stockholm	92	19
LUNDIN, IVAR, Frisörmästare, Vänersborg	94	30
LUNDIN, JOHN, Reparatör, Jönköping	99	30
LUNDIN, KNUT, Apotekare, Göteborg	98	26
LUNDIN, OTTO, Frisörmästare, Åmål	1901	39
*LUNDIN, WÄRNER, Byrådirektör, Stockholm	1890	19
MAGNI, GÖTE, Handlande, Vänersborg	1905	46
MAGNUSSON, ARNE, Sekreterare, Enschede	13	49
MAGNUSSON, CARL EDGAR, Direktör, Vänersborg	1892	44
MAGNUSSON, MAGNUS, Kapten, Stockholm	92	42
MALMSTRÖM, WILHELM, Köpman, Vänersborg	1901	44
*MILLING, AXEL, Banktjänsteman, Lilla Edet	1896	19
MILLING, GUSTAF, Handelsresande, Vänersborg	1902	33
MOGREN, FRITZ, Byggnadssnickare, Vänersborg	01	46
*NILSSON, DAVID, Lektor, Skara	1885	19
NILSSON, KNUT, Korrespondent, Göteborg	90	37
NILSSON, RAGNAR, Handlande, Vänersborg	1908	41
*von NOLTING, OLOF, f. d. Disponent, Trollhättan	1877	19
*NORDÉN, ELOV, Stadskamrer, Uddevalla. <i>Gilletts krönike-skrivare</i>	1901	16
NORDFELDT, JOHN, Ingeniör, Falun	21	43
NORDFELDT, PER-OLOV, Köpman, Stockholm	25	43
*NYSTRÖM, GEORG, f. d. Järnhandlare, Vänersborg	1874	07
*NYSTRÖM, JOHN, Köpman, Göteborg	70	19
*NYSTRÖM, RICHARD, Handlande, Vänersborg	72	07
*OLLÉN, ERIK, Sparbanksdirektör, Vänersborg	85	19
*OLLÉN, OLOF, Ingeniör, Vänersborg †	82	24
OLSSON, ALBERT, Lasarettsvaktnästare, Vänersborg †	89	44
OLSSON, EINAR, Kassör, Vänersborg	1900	42
OLSSON, FOLKE, Lagerbiträde, Vänersborg	29	48
OLSSON, GUSTAF ADOLF, Frisörmästare, Finspång	1897	44
OLSSON, CARL, Kontorist, Vänersborg	1902	34
*OLSSON, VERNER, f. d. Bankkamrer, Vänersborg	1886	20
OSCAR, ALGOT, Köpman, Örebro	91	31
*PETRÉ, ERNST, Redaktör, Vänersborg	97	24
*PETTERSSON, ALGOT, Chaufför, Vänersborg	89	09
PETERSON, AXEL, Skofabriksarbetare, Vänersborg	98	49
*PETERSON, HARRY, Handelsföreståndare, Vänersborg. <i>Er-sättare i Gillets styrelse. Gillevärd</i>	1901	16
*PRÆSTO, OLE, Kapten, Halmstad	1875	23
*RAHM, HJALMAR, Bankdirektör, Alingsås	1900	20

RAHNE, KARL, f. d. Fokskollärare, Trollhättan	1883	35
REHMAN, MAX, Stadssekreterare, Vänersborg	91	46
REYNOLDS, ALDOR, Handlande, Vänersborg	88	31
ROLANDER, GUNNAR, Typograf, Vänersborg	1909	46
ROLANDER, CARL-HENRIC, Handlande, Vänersborg	21	46
ROSLIN, HENRY, Handlande, Borås	06	31
ROSLIND, GUSTAF, Materialförvaltare, Vänersborg	1907	41
RUTGERSSON, CHARLES, Förman, Vänersborg	03	43
RÖTTLE, HJALMAR C:SON, Direktör, Askersund, <i>ständig medlem</i>	1877	30
SAHLIN, ANDERS, Bokbindare, Vänersborg	81	36
SAHLIN, ERIK, Bitr. landsfogde, Karlstad	1909	34
SAHLIN, STEN, Bokbindare, Vänersborg	13	36
SANDBERG, AXEL, Målare, Vänersborg	1886	30
SANDBERG, NILS, Fil. lic., Göteborg	1911	34
*SANDBERG, WILHELM, f. d. Brevbärare, Vänersborg	1881	18
*af SANDBERG, FREDRIK, Kammarherre, Moholm	84	06
SANDH, LARS-GUNNAR, Studerande, Uddevalla	1924	45
*SCHMIDT, OTTO, f. d. Sotare, Lidköping †	1864	19
SCHRÖDER, KARL GUSTAF, Provinsialläkare, Tanumshede ..	97	28
SELLSTRÖM, IVAR, Hotellägare, Lödöse	72	28
SJÖGREN, JOSEF, f. d. Läroverksadjunkt, Vänersborg	80	49
SJÖSTAD, RAGNAR, Installatör, Vänersborg	96	30
SJÖSTRÖM, GUSTAF, Bokhandelsmedhjälpare, Vänersborg..	1900	30
SJÖÖ, ANDERS (SVENSSON), Brevbärare, Vänersborg	14	42
SKOGH, PER, Målare, Vänersborg	08	44
SKOGSTEDT, MELKER, Bokhållare, Stockholm	14	45
*SKÄRBERG, OSKAR, Korrespondent, Trollhättan	1896	24
STENSTRÖM, LARS, Landskanslist, Vänersborg	1905	30
*STERNER, BRUNO, Frisörmästare, Vänersborg. <i>Bisittare i Gillets styrelse</i>	1887	08
STERNER, NILS, Farm. kand., Aspudden	1922	41
STERNER, SVEN-AXEL, Landskontorist, Vänersborg	23	47
STIGFELDT, WILHELM, Underinspektör, Göteborg	1885	47
STRÖM, HILDING, Direktör, Vänersborg	97	47
SUNDBORG, OLOF, Direktör, Stockholm	94	43
*SUNDELIUS, GOTTFRID, Handlande, Vänersborg	90	19
SUNDELIUS, KJELL, Ombudsman, Vänersborg	1908	30
SUNDELIUS, OSKAR, Poliskonstapel, Vänersborg	01	30
*SWEDBERG, CARL AUGUST, Direktör, Göteborg	1873	19
SVENSSON, ALF, Kontorist, Vänersborg	1923	48
SVENSSON, ARNE, Montör, Vänersborg	16	43
*SVENSSON, AXEL, Järnhandlare, Vänersborg	1883	15
SVENSSON, GUSTAF ADOLF, Handlande, Trollhättan	81	42

SVENSSON, GÖSTA, Ingeniör, Vänersborg	1912	42
SVENSSON, KNUT, Bruksbokhållare, Vargön	1889	26
SVENSSON, KNUT, Stadsförmän, Vänersborg	96	36
SVENSSON, LARS, Dövstummlärare, Vänersborg	1910	36
*SVENSSON, WERNER f. d. Bankrevisor, Vänersborg	1887	07
SVÄRD, AXEL, Skofabriksarbetare, Vänersborg	96	44
SVÄRD, GUSTAF, Verkmästare, Stockholm	95	37
SVÄRD, TAGE, Avdelningschef, Linköping	1910	35
SVÄRD, YNGVE, Eldare, Vänersborg	16	42
von SYDOW, DANIEL, Kapten, Visby	09	30
*von SYDOW, FREDRIK, Advokat, Göteborg	1896	20
von SYDOW, GERHARD, Landsfogde, Göteborg	99	26
von SYDOW, CHRISTIAN, Direktör, Norrköping	99	45
SYLWÄN, GUNNAR, Lektor, Hälsingborg	1902	49
SÄFSTRÖM, PER-OLOF, Ingeniör, Vänersborg	24	42
SÖDERSTRÖM, BERTIL, Fastighetsförvaltare, Vänersborg ..	02	49
TAUBE, EDVARD, Greve, Förvaltare, Vänersborg	16	46
TAUBE, FREDRIK, Greve, Kapten, Karlskrona	09	35
*THERNQUIST, ANTON, Handelsträdgårdsmästare, Väners- borg.	1874	08
THERNQUIST, OLE, Trädgårdsmästare, Vänersborg	1911	30
*THERNQUIST, TUVE, Textilingeniör, Borås	1899	19
TIBBLIN, HUGO, Konditor, Vänersborg	97	34
THIMGREN, HUGO, Apotekare, Sunne	1901	28
THOMSON, YNGVE, Banktjänsteman, Vänersborg	1898	28
TRÄDEGÅRD, ERIC, Handelsträdgårdsmästare, Vänersborg ..	99	43
*TULLBERG, INGE, Tjänsteman, Stockholm, <i>ständig medlem</i> ..	1905	18
THUNBERG, HJALMAR, Skofabriksarbetare, Vänersborg ..	06	42
TUNQVIST, TORSTEN, Gymnastikdirektör, Stockholm	07	29
THÖRNQUIST, KARL, f. d. Handlande, Öxnered	1884	49
TÖSSBERG, ERIK, f. d. Slöjdlärare, Vänersborg	80	29
WAHLQVIST, ÅKE, Polisöverkonstapel, Vänersborg	1904	41
*WALLIN, GUNNAR, Ingeniör, Ängelholm, <i>ständig medlem</i> ..	1889	08
WALLIN, JONAS, f. d. Rådman, Vänersborg †	58	37
*WALLSTRÖM, ERNST, Posttjänsteman, Göteborg	92	16
WALLSTRÖM, HJALMAR, Smörjare, Vänersborg	88	44
WALLSTRÖM, JOHNNY, Bruksbokhållare, Vargön	94	44
WALLSTRÖM, WIKTOR, f. d. Posttjänsteman, Kil	82	44
WEINSTOCK, ERLING, Kassör, Göteborg	1916	42
WEINSTOCK, WILLIAM, Redaktör, Strängnäs	08	42
WELANDER, GUSTAF, Banktjänsteman, Vänersborg	1891	26
WENNERBERG, LARS, Studerande, Vänersborg	1931	46
*WENNERGREN, ANDERS, f. d. Boktryckare, Vänersborg ..	1875	08

WERNER, ERIK, f. d. Boktryckare, Vänersborg	1881	34
WERNER, CARL RUDOLF, f. d. Kontorist, Gråstorp	83(08)	48
WERNER, OLOV, Handelsföreståndare, Vänersborg	1909	32
WEST, JOHN, Läroverksadjunkt, Göteborg	1892	30
WESTERBERG, BERNHARD, f. d. Verkmästare, Vänersborg	79	37
WESTERLUND, EINAR, Exekutor, Vänersborg	1913	46
WESTERLUND, KARL-ERIK, Stabsredaktör, Djursholm	10	40
WESTERLUND, SVEN, Landskontorist, Vänersborg	12	38
WESTHALL, BO, Rådman, Vänersborg	05	34
WESTHALL, CURT, Länsassessor, Halmstad	08	36
WETTERLUNDH, SUNE, Landssekreterare, Malmö	04	23
*WIBOM, TOR, Major, Stockholm	1885	06
WIJSTRÖM, ERNST, Tygförvaltare, Karlsborg	89	37
WIKSTRÖM, FOLKE, Dövstumslärare, Vänersborg	89	26
WIKSTRÖM, HELGE, Kapten, Stockholm	94	28
WIKSTRÖM, CARL-HELGE, Civilekonom, Göteborg	1923	46
VICTORIN, OLOF, Kontrollör, Vänersborg	08	35
WILHELMSSON, CARL, Gasverksarbetare, Vänersborg	1889	35
*WOLGAST, KURT, Direktör, Hälsingborg	93	19
WREDBERG, BIRGER, Frisörmästare, Vänersborg	96	43
WÄRNE, ALBIN, Folkskollärare, Vänersborg	90	49
ÅKERSTRÖM, GUNNAR, Boktryckare, Skövde	92	26
ÅKESSON, NILS ERIK, Löjtnant, Borås	1922	46
ÅSTRÖM, FJALAR, Ombudsman, Vänersborg	1893	33
ÅSTRÖM, HELGE, Poliskommissarie, Vänersborg	1902	42

* = innehavare av gillet 25-årstecken.

Antal medlemmar: 396.

Tillkomna under år 1950:

ALFREDSSON, KJELL, Tegelbruksarbetare, Vänersborg	1916
ALFREDSSON, OLOV, Textilarbetare, Vänersborg	21
BORG, FRITZ, f. d. Hälsovårdstillsyningsman, Trollhättan..	1881
DAFGÅRD, BENGT, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1939
EK, KNUT, Slöjdlärare, Vänersborg	24
HÖGBERG, BIRGER, Sjökapten, Göteborg	04
JOHANSSON, GOTTHARD, Slussvakt, Trollhättan	1899
JOHANSSON, VALFRID, Skofabriksarbetare, Vänersborg....	94
LEWERTH, HARALD, Advokat, Göteborg	94
LIND, LARS, Vänersborg	1944
NILSSON, GUSTAV, Lantbrukare, Vänersborg	24

SAHLIN, PER-ANDERS, Vänersborg	1945
SOHLBERG, ALLAN, Handlande, Vänersborg	18
THERNQUIST, KJELL, Studerande, Vänersborg	39

Styrelsen är tacksam för uppgift å personer, som böra kallas till medlemmar av gillet. Dylika uppgifter samt meddelanden om adressförändringar torde benäget insändas till gillets kassafogde, som tillhandahåller blanketter för inträdesanmälningar.

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE 1950.

Styrelse.

HALLBERG, BERTEL, Borgmästare, Förste ålderman
1942.
HJORTH, GUNNAR, Taxeringsintendent, Andre ålderman
1949 (1933).
ANDERSON, PRIMUS, Bankkassör, Gilleskrivare 1949
(1944).
HALLBERG, KURT, Drätselkontorist, Kassafogde 1949
(1944).
FOCK, BROR, Sparbankskassör, Bisittare 1936.
STERNER, BRUNO, Frisörmästare, Bisittare 1942.
KARLSON, VALTER, Handlande, Bisittare 1949.

PETERSON, HARRY, Handelsföreståndare, Ersättare 1944.
LUNDBORG, ERIC, Handlande, Ersättare 1949.

Beredningsnämnd.

GILLESKRIVAREN.
SAHLIN, STEN, Bokbindare.
KARLSSON, VALTER, Handlande, Gillevärd.
GULZ, THORSTEN, Avdelningschef, Arkivarie.
HEDÉN, ALLAN, Drätselbokhållare.
THERNQUIST, OLE, Trädgårdsmästare.
LIND, SVEN, Försäljningschef.

Årsskriftsnämnd.

HALLBERG, BERTEL, Borgmästare.
WIKSTRÖM, FOLKE, Dövstumlärare.
NORDÉN, ELOV, Stadskamrerare.
HJORTH, GUNNAR, Taxeringsintendent.
HALLBERG, KURT, Drätselkontorist.

Räkenskapsgranskare.

ANDERSSON, JOHN, Grosshandlare.

HEDÉN, ALLAN, Drätselbokhållare.

LIND, SVEN, Försäljningschef, Ersättare.

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES FASTIGHETSFÖRENING U. P. A. 1950.

Styrelse.

HALLBERG, BERTEL, Borgmästare, Ordförande 1942.

HJORTH, GUNNAR, Taxeringsintendent, Vice Ordförande
1949 (1933).

ANDERSSON, PRIMUS, Bankkassör, Sekreterare 1949 (1944).

HALLBERG, KURT, Drätselkontorist, Kassör 1949 (1944).

KARLSON, VALTER, Handlande, Fastighetsförvaltare 1949.

FOCK, BROR, Sparbankskassör, Ledamot 1936.

STERNER, BRUNO, Frisörmästare, Ledamot 1942.

PETERSON, HARRY, Handelsföreståndare, Suppleant 1944.

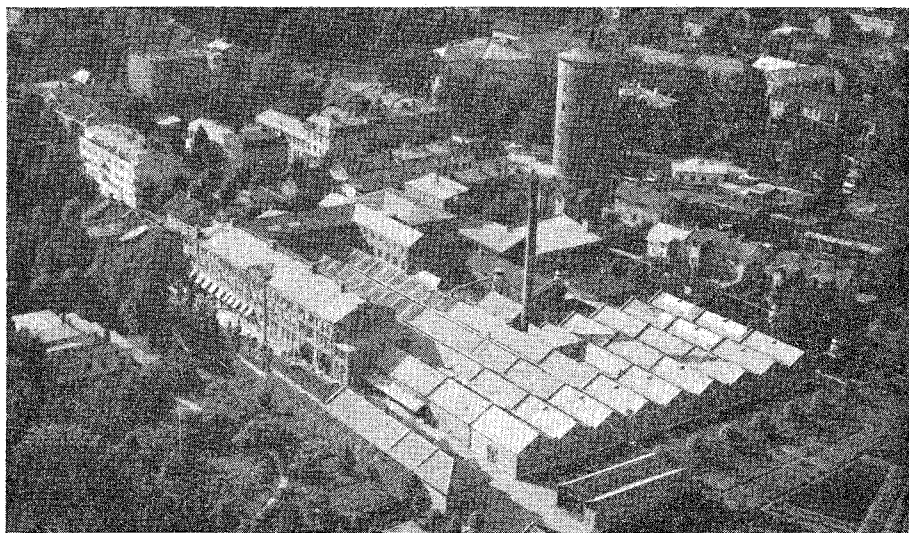
LUNDBORG, ERIC, Handlande, Suppleant 1949.

Revisorer.

ANDERSSON, JOHN, Grosshandlare.

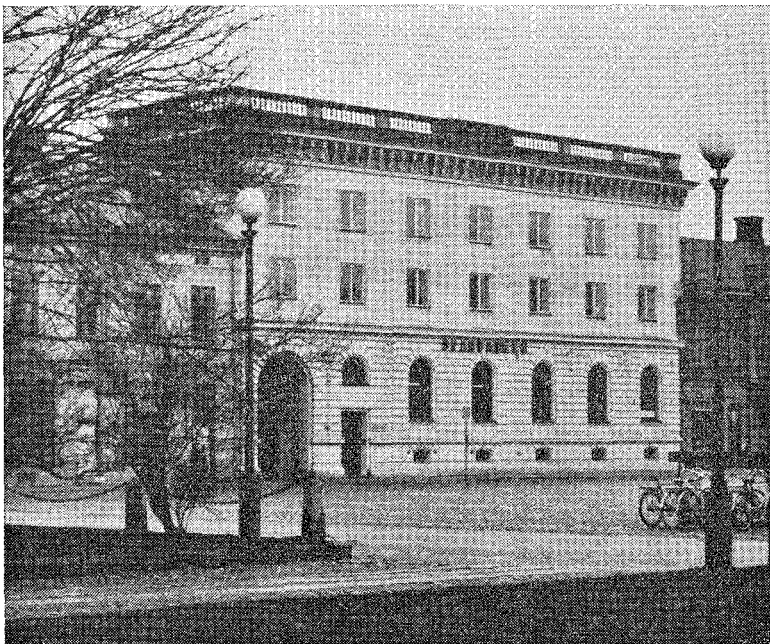
HEDÉN, ALLAN, Drätselbokhållare.

LIND, SVEN, Försäljningschef, Suppleant.

AKTIEBOLAGET
A. F. CARLSSONS SKOFABRIK
VÄNERSBORG

GRUNDLAGD
ÅR 1860

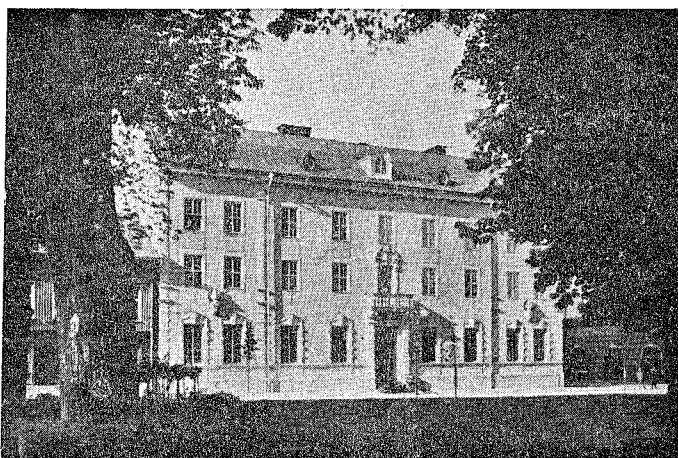
SPARBANKSHUSET I SITT NYA SKICK.

SPARBANKEN I VÄNERSBORG

GRUNDAD ÅR 1822

===== En av =====
landets äldsta sparbanker

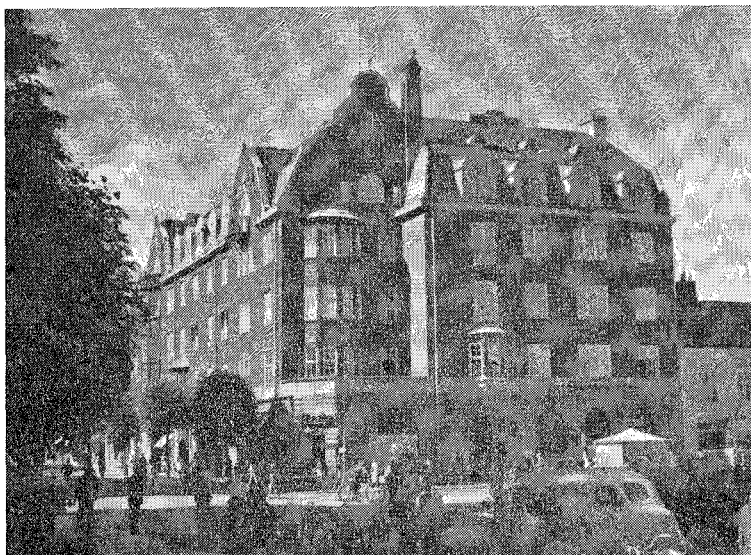
Insatta medel omkring	Kr.	38.000.000:—
Reserverade medel omkring ..		1.500.000:—

SVENSKA HANDELSBANKEN

*En ortens bank för ortens behov
men genom sina 300 kontor
dessutom i värdefull kontakt
med hela landets näringsliv.*

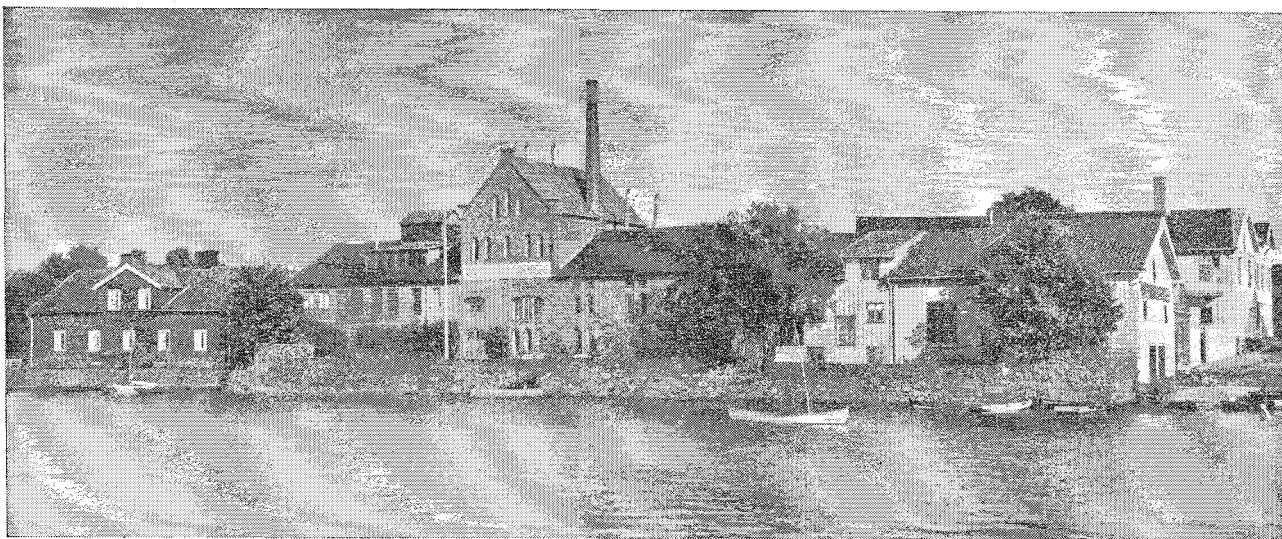

JORDBRUKARBANKEN

VÄNERSBORG

erbjuder Eder sina tjänster

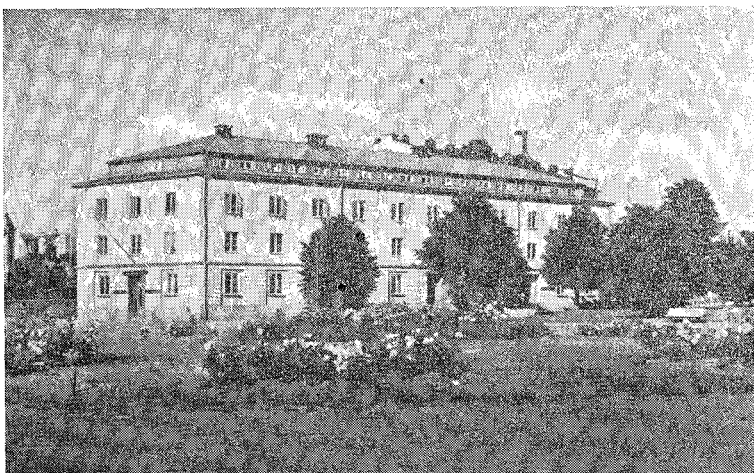

VÄNERSBORGS BRYGGERI

Grundlagt 1852

Ägare: AB. Pripp & Lyckholm, Göteborg

Tillverkning: Alla slags malt- och läskedrycker

KIRUDDS AKTIEBOLAG

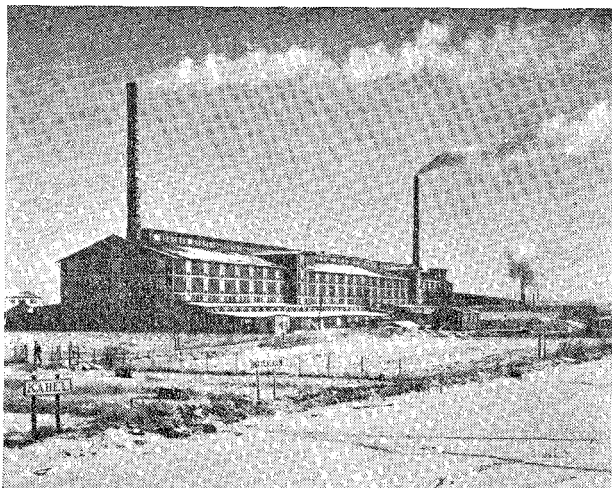
ETABL. 1917

VÄNERSBORG

Tel. 2982 el. 2984

TILLVERKAR:

*Damkappor, Dräkter,
Blazer och Pälsar*

TENGGRENSTORPS TEGELBRUK

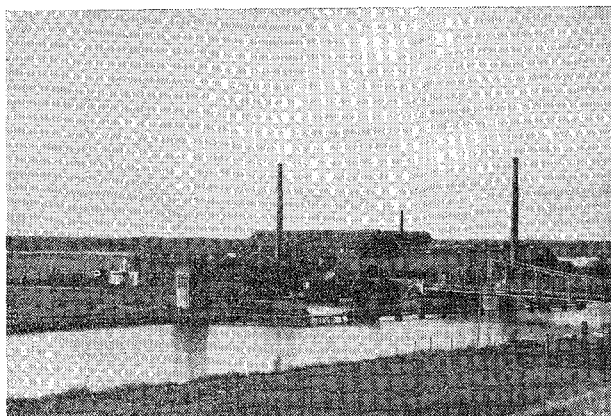
*TAKTEGEL, MURTEGEL,
MÅNGHÅLSTEGEL
OCH DRÄNERINGSRÖR*

SLÄPVAGNAR, CAMPINGVAGNAR

WULF & C:o AKTIEBOLAG

VÄNERSBORG

TEL. 12 51 VÄXEL

A.-B.
Nabbensbergs Tegelbruk
Vänersborg Tel. 5

MÅNGHÅLSTEGEL

Volymvikter 1.0 — 1.2

Hög värmeisolering

Hög tryckhållfasthet

Byxor

och

Kjolar

med förstklassig
stil och passform

*just så som Ni
önskar dem*

tillverkas av:

AB
Sven
KONFEKTION
VÄNERSBORG

*Säljes i ledande Dam- och
Herrkonfektionsaffärer*

Vänerns Motorverkstad

Vänersborg

Tel. 533 och 1325 (växel)

Tillverkning av

Motorvinschar

Båtmotorer

Ankarspel

Stationära motorer

Gjutgods